

Horns Herred i Friderichsborg- og Jægerspriis-Amter.

Fersløv

- 1) Fersløv Sogn og Bye, 17 G 33 H. (a) Vensløv, 22 G 20 H. Røgerup, 3 G. 4 H. Vejlebye, 14 G. 18 H. (93)
 - 2) Vellerup Sogn og Bye, 10 G. 9 H. (b) Vellerupgaard, fordum en Herre-Gaard, nu under Eegholm. Vejlemølle, 5 H.
 - 3) Skibbye Sogn og Bye, 24 G. 36 H. © Manderup, 8 G. 9 H. Bunderup, 3 G. 4. H. Bunderupgaard. Af Røgerup, 2 G.
 - 4) Skuldeløv Sogn og Bye, 25 G. 38 H. foruden Præste- og Degne-Boeligen (d) Onsved, 10 G. 1 B. 7 H. Torpegaard (94)
 - 5) Selsø Sogn, (e) Selsø Herre-Gaard. Sønderbye, 15 G. 27 H. Østbye, 12 G. 16 H. Eskildsøe. Nordbye har et været til, men Vesbye, som for lang Tid siden er afbrudt.
 - 6) Kundbye Sogn og Bye, 18 G. 38 H. (f) Overbiervg Avlsgaard Markhuuse 2.
 - 7) Krogstrup Sogn, Ordrup. 8 G. 11 H. (g) Af Lyngerup hører til d ette Sogn 1 Heel og 2 halve Gaarde. Dalbye 14 G. (95) 20 H. Onsved, 1 G. 1 H. Svanholm Herre-Gaard Markhuus 5.
 - 8) Gierløv Sogn og Bye, 13 G. 22 H. (h) Torsløv, 16 G. Landersløv, 7 G. 12 H. Lyngerup, 6 G. Færgegaarden (96)
 - 9) Draabye Sogn og Bye, 13 G. 17 H. (i) Nedre- eller Nørre-Draabye, 16 G. 17 H. Jægerspriis Slot. Jægerspriis 24 G. 7 H. Skouhuuse og Vangemænd, 14 H.
 - 10) Ourø Sogn og Byebierg, 22 G. 1 B. 23 H. (k) Gamløse, 5 G. 4 H. En Mølle. Næsbye, 10 G. 8. H. (97)
- a) I Taarnet ere to Klokker, den ene med ukiendelige Munke-Bogstaver. Paa Kalk og Disk læses: Oluf Baron af Rosenkrantz til Egholm, og Birgitte Krabbe. (93)
- b) Annexeret er Vellerup.
I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer: Otte Skeel og Birgitte Bille, 1688
Vellerupgaard har været en Herre-Gaard, og tilhørt Hendrich Holk til Egholm og Frue Hilleborg Krause. Efter ham fik Frantz Povisk den, som solgte den 1653 til Baron Rosenkrantz, der lagde samme under Egholms Herre-Gaard.
I Vellerup Bye er et Hospital paa 8 Lemmer, stiftet af Geheime-Raad Otte Scheel og Iver Rosenkrantz. See Hofm. Fund. T. VII. P. 468. 470. 470.
- c) Det 40 Alens høye Taarn er opbyggt 1700 af Geheime-Raad Otte Krabbe og Frue Berte Scheel, deri ere to Klokker, paa den ene staaer Aarstallet 1515 og paa den anden: 1580. Kirkens Hvelvinger bæres af fem Pillere; I de Catholske Tider skal her have været 7 Altere. Paa Vaaben-Huuset findes St. Gregorii Billede, hvorefter Kirken har sit Navn. Jacob Holm Vendahl, Sogne-Degn, haver 1766 givet til Sognets Fattige 100 Rdlr., og til fattige Degne-Enker i Horns Herred 400 Rdlr.
- d) I Taarnet ere to gamle store Klokker og et Slag-Uhr.

- Hvad til Skolen er henlagt, kan sees af Hofm. Fund. Tom. VII p. 482. Paa Skulleløv Mark findes St. Olai Kilde, som besøges ved St. Hans Tider, og Pengene, som samles i Blokken, uddeles til de Fattige. (94)
- e) Paa den ene Klokke i Taarnet staaer med Munke-Skrift: Helligkors Kirke.
Ved Enden af Choret findes et Kors overklædt med Blye.
Kirken er meget smuk, dog uden Inscription.
I det hvelvede Begravelse under Choret ligger Ernst Norman til Selsøe og Palstgaard, Lehnsmand over Stierholm, Coldinghuus og Corsøers Amter, som døde 1645. 66 Aar gammel, og Frue Ingeborg Ahrenfeldt Hans Ahrenfeldts Datter af Rugaard, som døde 1658 63 Aar gammel.
Strax ved Kirken ligger Herre-Gaarden Selsøe, til Gaarden hører en Øe, kaldet Eskilds Øe, hvorpaa findes Rudera af en Munke-Bygning, som fordum har lagt under Roeskilde, vid. Atl. Dan. T. II. p. 324 og blev kaldet Monasterium St. Vilhelmi Abbatis Parisiensis juxta Regulam B. Augustini secundum observ. Fratrum Parisiens.
Hvad til fattige Adels-Børn er henlagt. S. Hofm. Fund. Tom. VII. P 489.
Annexet er Skulleløv.
- f) Kirken er uden Taarn med en liden Klokke.
Et Marmor-Epithaphium over Provst Axel Ursin, som døde 1770 84 Aar gammel.
Strax ved Kirken sees Rudera af en gammel Herre-Gaard med Graver, som kaldtes Kindholm, hvis Jorder 1742 til Bønderne ere udlagte.
Overbiereg har General-Lieutenant Arnsdorf af en Bonde-Gaard ladet indrette med en frie Hoved-Gaards Taxt, og lagt under Svanholm.
Annexet er Krogstrup
- g) I Taarnet ere to Klokker, den ene med ukiendelig Munke-Skrift, den anden med Aarstal 1584 (95)
Over det hvelvede Begravelse ere to Liig-Stene med Positurer, paa den ene staar: Eskild Bilde, som døde paa Turebye 1565. Jomfrue Anne Bilde 1565. Peder Bilde, til Svanholm, og Birgitte Rosenkrantz til Valløe. Paa den anden Steen staaer: Mette Bilde Peders Datter, som døde paa Svanholm 1565 17 Aar gammel.
I den Vestre Ende er et Begravelse, tilhørende General-Auditeur Jonas Jörgensen til Svanholm og Overbiereg, og Frue Maria Falk, som døde 1752 67 Aar gammel. S. Inscr. Hofm. Fund. Tom. VII. P. 480.
Efter en gammel Overtroe sende mange, naar de ere syge eller i Barns Nød, ulige Penge til de Fattiges Blok der i Sognet, hvorved de formene at faae deres Helbred.
Krogstrup har 1450 været Hoved-Sognet, og da var der en Bye ved Kirken, hvor Præsst og Degn ogsaa boede, nu ligger Kirken alene paa Marken.
- h) Paa den ene Klokke sees Munke-Bogstaver og Aarstaller 1500, paa den anden: Printz Carl 1714
Paa Alter-Tavlen læses: 1631 da Friderich Urne til Bregentved var Lehnsmand paa Friderichsborg.
General- Krigs Commissarius Niels Jörgensen til Svanholm, gav 1763.
Fløyels Alter-Tøys med Galuner og Jern-Gitterverk om Alteret, og lod Prædikestolen og Alteret, som er Billedhugger-Arbeyde male og forgylde.

En Daab af Malm fra 1604 Kalk og Disk er given af Sören Vissing, Closter-Forpagter paa Jægerspriis, 1703.

I den Vestre Ende er et Begravelse med Jern Gitterverk.

Ved Færge-Gaarden er en lang Steen-Broe, hvor Færgen trekkes over IsEFIORDEN med et Tov, hvilken FRIDERICH V. da han endnu var Kron-Printz, ld bekoste.

Annexet er Draaebye. (96)

- i) Paa Klokkerne i Taarnet staaer Aarstallene 1564 1604.

Paa Prædikestolen: 1631. Urne

Paa Kalken: 1675. Ober-Jægermester Vincentz Hahne, og Frue Ide Rumohr til Øbre Camstrup.

Et Sølv Døbe Fad og et Fløyels Dække til Prædikestolen, givet 1759 af Ubekiendt.

To Sølv Abelat Esker til begge Kirker, givet af Geheime-Raad v. Plessen, 1763.

En Jordemoder blev 1763. antagen, som fik 40 Rdlr. aarlig, og for at lære andre 10 Rdlr. aarlig, fri Huus og Ildebrand, og endeel Græsning.

Bemeldte v. Plessen lod plante skønne Skove af Eeg, Bøg, Gran, som ere i skøn Vext; Ved Phasan-Gaarden er anlagt en Bom-Skole af Frugt-Træer, som kan forsyne Bondens Hauger. Draabye og Gierløv Sogne hører nu alene til Jægerspriis, og for dem gøres Regnskab til Rente-Kammeret, det øvrige henhører under Horns Herred.

Ved Jægerspriis Slot var et skønt Stutterie, anlagt af Geheime-Raad v. Plessen, men blev solgt med det ved Friderichsborg 1771 og nu er nedlagt.

Disse to Sogne, nemlig Draabye og Gierløv, høre, som meld er, til Jægerspriis Amt og ere beliggende ved IsEFIORDEN, som paa den Vestre Side løber til Holbek, og den Østre Side til Roeskilde; Sogdenes Brede er ey over en halv Miil, men af 2 Miles Længde.

Hvad til Draabye Skole er henlagt, kan sees af Hofm. Fund. T. VII. P. 482.

- j) As

- k) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer Aarstallet 1608 og paa den anden 1748 Rasmus Fughl. (97)

Herre-Gaarde i Friderichsborg- og Jægerspriis-Amter.

- 1) Selsøe i Sogn Horns Herred. (l)

- 2) Svanholm i Krogstrup Sogn og Herred (m) (98)

Sognet er ved IsEFIORDENS Vande omringet, og 7 Fierdingvey i Circumserence.

Paa Øen ere to Bakker: Annebjerg med en stor Steen, og Steenbjerg:

Om disse tvende haves mange urimelige Historier om Spøgelser.

Der ere og paa Øen endeel gode Kilder, og en Veyr-Mølle.

Paa bemeldte Steenbjerg Norden for Kirken er skøn Echo; oven paa samme findes Rudera af et Lystslot, som har tilhørt Dronning MARGARETHA. Vid. Dan. Bibl. Tom. II. pag. 57. Der menes og, at Eskildsøe Closter har staaet.

Tilforn har hverken Rotter eller Muus opholde sig der paa Landet.

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 2

Paa et Sted kaldet Buvre, findes Rudera af Røver-Boeliger.

Til Landet er god Fiskerie.

Overfarten til Sælland er paa fire Steder og ligger 80 Skridt fra det faste Land.

- l) Ligger strax ved Kirken, er grundmuret og bygt med tvende Etager af Geheime-Raad Christian Ludvig von Plessen; over Graverne er en hvelved Broe med Jernverk. I den forrige Bygning fandtes udhugget paa en Steen: 1576 Jacob Ulfeld til Koxbølle og Selsøe, med Frue Anne Fleming.

Gaarden har først tilhørt Kronen, hvormed én og anden har været forlenet, deriblant Herlöv Skave, 1555.

Eyerne ere anførte i Atl. Dan. Tom. II. p. 324

Paa Gaarden findes endeel Malerier af Krock, vid. Danske Magazin T. III. pag. 165.

Til Gaarden hører Torpe i Skulleløv Sogn, ligeledes ligger Eskildsøe under Gaarden, hvor fordum har været et Kloster.

- m) Borge-Gaarden er prægtig opbygt af Kammer-Herre Adolph Andreas von der Lühe. I den Nordre Længde er indsat en Steen med Peder Bille. (98).

Ikke en del af Den Danske Atlas men sat ind af Autor. Fra Danske Herregårde 1844.

Roskilde Kiøbstæd.

(A.) Dom-Kirken. (B.) Vor Frue Kirke, (Sogne-Præsten boer i Roskilde) dertil hører: Darup Bye, 3 G. 13 H. Kamstrup, 11 G. 11 H. Øde Hastrup, 4 G. Skallstrup, 4 G. 3 H. Tierebye, 15 G. 15 H. Broderup hører til Gadstrup Sogn i Ramsøe Herred.

- 1) Himmeløvn Sogn og Bye, 11 G. 14 H. (n) Vedeløvn, 16 G. 31 H.
- 2) Jyllinge Sogn og Bye, 19 G. 54 H. (o) Neder-Værebroe Mølle. (99)
- 3) Gundsøe Magle Sogn og Bye, 24 G. 60 H. (p) Heinstrupgaard. En privilegeret Kroe. (100)
- 4) Aagerup Sogn og Bye, 7 G. 14 H. (q) Store Valdbye, 8 G. 9 H. Lille Valdbye 3 G. 3 H.
- 5) Kirkerup Sogn og Bye, 4 G. 8 H. ® Gundsøe Lille, 11 G. 11 H. Gierdrup, 4 G. 4 H. Taagerup, 6 G. 6 H. Østrup, 8 G. 14 H.

- 6) Hvedstrup Sogn og Bye, 5 G. 7 H. foruden Præste-Gaarden. (s) Herringløse, 18 G. 34 H.
- 7) Flyng Sogn og Bye, 7 G. 13 H. (t) Soderup, 8 G. 14 H. Maabierg, 9 G. 12 H. (101)
- 8) St. Jørgens Sogn, (u) St. Jørgens Bierg, 3 G. Roeskilde Jomfrue-Closter. Boserup, 1 G. Leerbek, 1 G. 2 H. Bidstruphuuse i Marken, 25 H. Bidstrup Lade-Gaard og Mølle. Det store Kattinge Mølleverk med 8 Huuse.
- 9) Hersløv Sogn og Bye, 12 G. 17 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen (v) Kattinge, 16 G. 10 H. Trellerup, 4 G. 1 H. Øegaard, 1 G.
- 10) Kornerup Sogn og Bye, 8 G. 15 H. (x) Kornerup Herre-Gaard. Kornerup Store og Lille Mølle, den store, 8 Tdr. Hartkorn og 9 Tdr. Mølleskyld; Den lille, 4 Skp. Hartkorn, og 3 Tdr. Mølleskyld.
- 11) Glim Sogn hører til dette Herred, men i Atl. Dan. anført i Ramsøe Herred, hvor samme herefter er anført. (102)
- 12) Svogersløv Sogn og Bye, 17 G. 37 H. (y). Svogersløv Mølle, 3 Tdr. 4 Skp. Mølleskyld.
- 13) Giesninge eller Gievninge Sogn og Bye, 14 G. 27 H. (z) Lindholm Herre-Gaard. (98)

Bille og Birgitte Rosenkrantz's Navne og Vaabener, samt Aarstallene 1565.

Eyerne ere anførte i Atl. Dan. Tom. II pag. 325.

Om Jægerspris Slot er anført i Atl. Dan. Tom. II p. 321-324.

(A.) Om Dom- Kirken findes herefter i Roeskilde Kiøbsted Beskrivelse

(B.) Og vor Frue Kirke findes herefter i Roeskilde Kiøbsted Beskrivelse.

- n) Himmeløv Sogn er annectered med Roeskilde Jomfrue Kloster.
- o) Jyllinge Kirke har fordum lagt under det gamle Augustiner-Closter paa Eskildsøe. I Taarnet ere to Klokker med Aarstallene 1588 og 1619. vid Inser. App-Sæll. Hofm. Fund. T. X. p. 14. og 18.
Paa Kalken staaer Aarstallet 1553 med de Urners Vaaben.
Alter-Tavlen er af Billedhugger-Arbeide fra 1668.
Iblant de ved Isefiorden udspringende Kilder ere tre merkverdige: Hellig Kors, St. Sørensen og Hesteholms-Kilde.
I Sognet er den bekjendte Være-Broe af huggen Steen, som er indfalden og Overkiørselen gjort paa at andet Sted ved en Træ-Broe.
Sogne-Præsten Hr. Hvas beretter, at i denne Egn fordum har været meget Skov, og at de den Tid har afhugget Træerne, for dermed at opfylde en (99) Dæmning tvert over Isefiorden til Modstand for de i Øster-Søen omsværmende Vitalianer, at de ey skulde anfælde Roeskilde, hvilket forvolder, at man ikke uden med smaa Skibe, kan nærme sig Roeskilde formedelst disse Grunde, og andre større maa blive ved Friderichsund beliggende. Fiskeriet i Isefiorden er alene Sild-, Flynder- og Aalefangst, dog maadelig; Han gjør og en grundig Forklaring, at Isefiorden med sine Grene har gaaet tilforn høyt op i Landet, ligesom og at Søen har tilforn gaaet fem Alen høyere op i Landet, end nu, hvorved Landet er bleven større, og Dalene mere tørre, ja, at en Arm af Isefiorden har strekket sig til Kongens Lyngbye, om ikke længere; Fremdeles: naar man fra Maglebroe betragter Situationen igiennem Leire og Isefiorden, hvorledes Aaen og dens brede Enge udløbe til Kornerup Søe, derfra til en mindre

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 2

Søe, derfra igiennem Kattinge Søe til Isefiorden, saa finder man de gamle Historiers Vidnesbyrd om Seyladsen til Leire aldeles grundig. Eyendommen i dette Sogn er sandig, og bedre til Rug end Vaarsæd, men har ingen Tørveskier eller Skov.

- p) I Taarnet ere to Klokker, givne af Justitz-Raad Rasmus Fugl, 1750 og 1751.

Foruden den rette Alter-Tavle, er den forrige fra Catholske Tider af Billedhugger-Arbeyde, ophængt i den Nordre Side af Choret. 1638 er Choret indelukt med to Dørre.

Kalken, Døbe-Fadet og Messe-Haglen er givet af Geheime-Raad Vincentz Lerche.

Paa Pulpituret læser man: Cancellier Christian Friis til Kragerup, og paa den øverste Stoel: Cancellier Peder Reetz.

Om de mange Steendysser efter Hedenske Navne, see Hofm. Fund. Tom. X. App. Sæll. P. 14 og 18. (100)

- q) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munke-Bogstaver og Aarstal 1480. Alter-Tavlen er af Billedhugger-Arbeyde, derpaa er at læse: Gabriel Kruse og Agnete Thott 1629.
Paa Alter-Tøyet; Evert Bild og Vibike Podebusk, 1558. Inscriptionen paa Prædikestoelen vid. Marm. Dan. Tom. I. p. 207.
- r) I Taarnet ere to Klokker med Aarstal 1631 og 1657.
En Alter-Tavle af Billedhugger-Arbeyde, given af en Kragh, 1726.
Paa Døbe-Fadet staaer: Cancellier Christopher Urne 1724.
Et Epitaphium over Berg-Forvalter Michel Karmark, 1685.
- s) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: Salve virgo pia, Salve som prole Maria, Clarior Aurora, pro nobis jugiter ora.
Alter-Tavlen er givet af Peder Basse, som var Høvedsmand paa Roeskilde Gaard.
I Capellet er et Begravelse, som tilhøre Edelgave, og ligger deri begravne: Hendrich Velding og Regina Magdalena Geths. Christian Velding, som døde 1758 og Karen Lidøe til Edelgave.
Hvad der til Skolen er henlagt, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VII. P. 361.
- t) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Inscription: O Rex gloriæ cum pace, Help Got Sancte Claus, 1445. Paa den anden staaer: Salve Virgi pia, o. s. v. 1516. (101)
Paa Alter-Tavlen staaer: 1629 Gabriel Kruse og Agnete Thott.
- u) Imellem Kattinge Søe og Isefiorden har ligget Nebbe Slot, hvorumkring har været Graver, og hvoraf sees Rudera, der har fordum været Seylads igiennem Kattinge store Søe og Vidstrup Søe fra Nebbe Slot, som fordum har tilhørt Kongen. Vidstrup Slot har tilhørt de Catholske Biskopper; Nu er der Eng-Bond og Tørve-Graver. Vid. Danske Magazin, Tom. I. pag. 74. og Hvidtfeld pag. 103.
I Sognet ere 60 Huuse af Fiskere og Haandverksfolk, som alle høre under Duebrødre Closters Hospital, Præstens Gaard og et Vertshuus, kaldet Børsen, som hører under Roeskilde Bye.

- v) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer: 1530. Jesus, Maria, Anna.
Kirken er en Kors-Kirke, hvis Stoele ere med Dørre for.
I Sognet er en Dyrehauge til Lindholm, kaldet Bognes, som Havet omringer paa de tre Sider.
- w)
- x) Paa Taarnet er et lidet Spiir, og har to Klokker.
Kirken har smukke malede Stole og Ornamenten, givne af Grev Holstein Lethrabort. (102)
- y) I Taarnet ere to Klokker, paa dem ene læses: Hielp Jesus, Maria, Anna, Susanna, og paa den anden: 1748 Geheime-Raad J. Rosenkrantz, og Kammer-Herre Niels Juel, Roskilde Jomfrue-Closters Patroner.
Paa Kirke-Gaarden er en Liig Steen over Gotschalk Bedzer, Canic Lund. 1554. vid. Marm. Dan. Tom. II. p. 309.
- z) Kirken har Geheime-Raad Christian Ludvig v. Plessen ladet sætte i meget smuk Stand, samt givet et Fløys Alter-Klæde, besat med Galuner, 1757.
I Capellet er Daaben med Tralverk omkring, og neden under et aaben Begravelse, deri hviler: Etatz-Raad og General Krigs-Commissarius Gotthardt Braem til Lindholm, som døde 1702. 53 Aar gammel. Og Etatzraad Severin Vilskiöt til Lindholm, som døde 1726 62 Aar gammel. Samt begge deres Fruer, Anne Cathrine Verdelman, som døde 1727 62 Aar gammel.
Dette Sogn er Annex til Herslöv, men ligger i Volborg Herred, og er følgelig der anført.
- a) I Taarnet ere tvende Klokker, den ene fra 1688
Paa Prædikestoelen staaer: 1589 Martinus Petri, Pastor Eccl. Roeskild & hujus loci. (103)
- b) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1631.
Paa Alter-Tavlen sees: 1638 da Sigvard Urne til Raarup var Lehnsmand paa Roeskilde Gaard.
Hvad der er givet Reeslöv og Vindinge Sogners Fattige, see, Hofm. Fund. Tom. VII. P. 377 og 381.
- c) I Taarnet ere to Klokker med Aarstal 1612 og 1672. Seyerverket er 1747 givet af Niels Bentzon.
Alter-Tavlen, Daaben, Prædikestoel, og Tralverket er alt af Billedhugger-Arbeyde opsat 1631 og forbedret af Cancellar Vinds Fruer 1688 som og gav en Lyse-Krone.
Et Epitaphium over Sogne-Præsten Mag. Knud Friderich Gamborg, som døde 1747. 69 Aar gammel; han gav og en Lyse-Krone, som hænger over hans Grav.
Sognet menes at have Navn efter en indhegnet Kilde, som findes der paa Gaden.
Hundie Bye menes at have Navn af Kong Hunding, som skal have boet der nærvæd paa et Sted kaldet Vellegaard, hvoraf endnu findes en gammel Steen-Broe til Hundie Bye.
Hvad der til de Fattige er givet, see Hofm. Fund. Tom. VII. P. 367 og 369. Dette Sogn er et Annex til Græve Sogn.
- d) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer: 1574 og paa den anden: 1708. Otto Krabbe, Stift-Amtmand, og paa Seyerverket: 1747 Niels Bentzon. (104)
Alter-Tavlen, Prædikestoelen, Daaben, Pulpituret og Herskabets Stoel er prydet og mahlet af Cancellar Vinds Enke, Frue Margrete Gedde til Harrested og Geddesdahl, 1686. De gav og Jernverk om Alteret, Lysekrone, samt Kalk og Disk 1676.

Et Epitaphium over tvende Præster, samt to Lig-Stene over tvende Sogne-Præster, nemlig: Michael Butrup og Hr. Erich Bleching.

Nogle mene, at Sognet har Navn af en Grev, som bruges i Staldene, som og er Byens Merke; Andre af Giev, siden der flyder an Aae igiennem Byen, hvorved er en skøn Kilde.

Paa Mosede Mark ved Stranden et et stykke Jord ed graver omkring kaldet Hovgaard, som formodentlig har været bygt imod Søde-Røver.

Greve Hospital er indrettet til 12 Lemmer af Cancellers Vinds Enke. See Hofm. Fund. Tom. VII. P. 370.

- e) I Taarnet ere to Klokker, den ene med usædvanlig Munke-Bogstaver, den anden med Aarstal 1588.

Ved Taarnets Lyde-Huller er et Lam udhugget i Steen.

Alter-Tavlen er af Billehugger-Arbejde fra 1688 da Otte Krabbe var Stift-Amtmand.

Hvad der er givet til de Fattige, kan sees i Hofm. Fund. T. VII. P. 375.

Afgangne Provst Mag. Lorentzen, har 1766 givet 200 Rdlr. til de Fattige. Annexet er Carlstrup.

- f) I Taarnet ere to Klokker, paa den store staaer: 1563. Mogens Kaas til Erichsholm. Kirke har forud været et Capel, hvorved har staaet en Bygning med en Skandse omkring; nogle mene, at Sognet har Navn af Carl af Riise, hvorom meldes i Kiæmpe-Viserne, og hvoraf Karle og har Navn. (105)

- g) I Taarnet ere to Klokker fra 1614 og 1640.

En forgyldt Kalk og Disk, samt en Sølv-Æske til Brødet er givet 1578.

Under Alteret er Sogne Præsten Magister Jens Kaalund, som døde 1721 med flere i et aabent Begravelse nedsat.

Hvad der er givet til Sognets Fattige, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VII. Pag 376.

Sogne-Præsten Hr. Riedelsen har denn 30 April 1763 givet til de Fattige, og forbedret de 20 Slette Daler, der var samlet, saa at samme nu er 80 Slette Daler, hvoraf de Fattige nyder Renten.

- h) I Taarnet ere to Klokker, den ene ed Munke-Skrift, og den anden med Aarstal 1659.

En forgyldt Kalk og Disk er givet af Christen Caspersen, Borgemester i Kiøge.

Viin-Flasken og Abelat-Æsken af Conferentz-Raad Hans Wilhelm Kaalund.

- i) I Taarnet ere to smaa Klokker med Aarstal 1747 og 1770.

Midt i Kirken ere to 5 Alen Stager til at sætte Vox-Lys i.

En Sølv forgyldt Kalk og Disk, samt en Æske til Brødene, ere fra 1719. Hvad der er givet tild e Fattige, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VII. P. 364 og til Præsten, pag. 379 som er forbedret 1762. Sogne-Præsten til Herfølge og Sæder, skal give ham at sit Kald aarlig 100 Rdlr. Og Degnen blev 1770 tillagt, at nyde aarlig 30 Rdlr. af Sogne-Præsten til Høyelse og Lellinge Menigheder.

Annexet er Skiendsved.

- j)

- k) I Taarnet er en Klokke med Munke-Skrift.

En Sølv forgyldt Kalk og Disk.

Byen kaldes tilligemed Kirken Skiendsved, til Forskiel paa Lille Skiendsved i Høyelse Sogn, som og i gamle Documenter kaldes det Skiendsved Magle. (106)

- l) I Taarnet findes to Klokker, paa den ene staaer med Munke-Bogstaver: 1389. O Maria, og paa den anden: 1687. Justitz-Raad Wilhelm Kaalund.
Paa Altertavlen staaer: 1613. Patronus Petrus Canonicus Roeskilde.
En forgylt Kalk fra 1598 en liden dito fra 1641.
Viin-Flasken, Brød-Æsken og Alter-Tøyet er givet af Frue Oberstinde Schumacher, fød Legaard.
Prædikestoelen og Daaben af Billehugger-Arbeyde med Inscription: 1594. Patronus M. Martinus Petri, Pastor Canonic. Roeskild.
Norden for Snodeløv Bye ligger efter Tradition Kong Snold, og lidet derfra hans Feldt-Herre, Rolf, begravet.
Annexet er Thune.
- m) I Taarnet er en Klokke fra 1590.
Alteret og Prædikestolen er af Billehugger-Arbeyde med Aarstal 1626.
Strax uden for Thune Bye ligger paa den Sydvestlige Side, en Høy, kaldet Balders Høy, hvorpaa for nogle Aar siden fandtes+ en afbrudt Steen med nogle Rune-Bogstaver paa. Efter Tradition skal Balder der være begravet; om ham meldes i Kiæmpe-Viserne, og den bekiendte Jule-Leg; Balder og Rhune gik til Thune, der slog Balder Thune. Historien er denne: At da Blader, under-Konge, og hans Hustrue Rhune, befandt sig i et Verskab i Thune Bye, og Rhune var Mundkaad imod sin Mand, og derved gav slet Eksempel, har Balder lært hende ved sin Haarhed efter de Tiders Skik, at tie i Mandens Selskab, og at dette altid kunde være Fruentimmeret i frisk Minde, befalede Balder ved alle Lystigheder at synge ovenanførte Riim, hvilket skulde sige saa meget: Opfører du dig ikke efter Selskabets Love, da gøres ved dig, som Balder gjorde ved Rhune, da hun overtrædede sit Kiøns Pligter i et Verskab i Thune. (107)

Ramsøe-Herred i Roeskilde Amt.

Kiøge Kiøbstæd. Gammel Kiøgegaard, en Herre-Gaard.

- 1) Gadstrup Sogn og Bye, 5 G. 6 H. (n) Ramsøemagle, 11 G. 9 H. Ramsøelille, 8 G. 5 H. Ramsøegaarde, 3 G. 4 H. Brordrup, 19 G. 8 H.
- 2) Sius eller Siuv Sogn og Bye, 4 G. 9 H. (o) Øster Siuv, 6 G. 7 H. Øhm, 10 G. 7 H. Vibye, 13 G, 15 H. og en Veyr-Mølle. Engevadslund, 4 H. Vibyegaard Herregaard.
- 3) Daastrup Sogn og Bye, 5 G. 6 H. (p) Assenløse, 12 G. 16 H. Søster Svenstrup, 5 G. 7 H. Birkede, 5 G. 5 H. Trulstrup, 3 G. 4 H.
- 4) Ørsted Sogn og Bye, 17 G. 6 B. 29 H, (q) Hønskebye, 1 H. Risbyegaarde er afbrudt, og den Gaard Hønske har fordum (108) været beboet af en Forpagter, for begge Deelee er nu Benzons-Eie en Herre-Gaard.
- 5) Rimmersløv Sogn og Bye, 8 G. 15 H. ® I Byen en Vand-Mølle, og neden for en Veyr-Mølle. Reignemarkbye, 4 G. 4 H. I samme Bye er endnu til Dalbye Sogn, 5 G. 3 H.
- 6) Borup Sogn og Bye, 5 G 10 H. (s) Oerop, 3 G. 4 H. Stubberup, 3 G. 9 H. Heignede, 7 G. 6 H. Lammestrup, (109) 8 G. 4 H. Ørninge, 3 G. 1 H. Gammerød, 5 G. 3 H. Grønholt, 3 G. 10 H. Vasteborg, 3 H. (t) 3 H. Svenstrup Herre-Gaard.

- 7) Dalbye Sogn og Bye, 13 G. 21 H. (t) Klovsted, 13 G. 7 H. Af Reignemarkbye, 5 G. 3 H.
 - 8) Ejbye Sogn og Bye, 16 G. 21 H. (u) Vallore, 10 G. 15 H. Store Lodager, 8 G. 8 H. Lille Lodager, 3 G. Stenkelse, 1 G. er en stor Gaard med 18 Tdr. Hartkorn og har sine Marker for sig selv med 4 Huuse ved Markerne. Holme Mølle og Huuse 6 G. Spanager Herre-Gaard.
 - 9) Høyelse Sogn og Bye, 12 G. 4 H. (v) Ølbye, 18 G. 15 H. Lille Skiensved, 12 G. 7 H. Vilkestrup, 2 G. Store (110) Salbye, 12 G. 2 H. Lille Salbye, 7 G. 4 H. Assendrup, 6 G. 2 H.
 - 10) Ølsemagle Sogn og Bye, 22 G. 18 H. (x) Igiste Kroe, som ligger paa Landeveyen til Kiøbenhavn.
 - 11) Rorup Sogn og Bye, 11 G. 9 H. (z) Giøderup, 12 G. 9 H. Helvigmagle, 10 G. Assers Mølle og Langvads Mølle. (111)
Lellinge Sogn er anført herefter ved Bieverskou-Herred, hvor samme er beskrevet.
-
- n) (107) Paa Gadstrup Mark er en Høy kaldet Tornehøy, deri er funden endeel Krukker med Aske.
 - o) Paa de øverste Stoele i Kirken, staaer: Emike Sparre og Berte Juel, 1588. Engevadslund har været en Gaard, men er for længe siden nedbrudt, og bestaaer nu af 4 Huuse.
 - p) Taarnet er med Spiir og har to Klokker.
Alter-Tavlen er fra 16311 og Alter-Tøyet er 1738 givet af Oberstinde Schumacher.
Om Langbeenrisers Grav. See Marm. Dan. Tom. I. pag. 213. Og Dån. Bibl. Tom. II. p. 43.
Ikke langt derfra er et Hedensk Alter med 42 store Stene omkring.
 - q) I Taarnet ere to Klokker med Aarstal 1582 og 1712.
Alter-Tavlen er fra 1682 det Fløyels Alter-Tøy er 1722 skienket af Conferentz-Raad Peder Bentzon. (108)
Neden i Taarnet er en aaben Begravelse med et Epitaphium, som en Pyramide, over Frue Kirstine Cathrine Leegaard, hun var gift første gang med Ritmester Carl Braem, som døde 1715 og anden gang med Oberste Christian Friderich Schumacher; Hun købte Benzons-Eie, og døde 1754 59 Aar gammel.
 - r) I Taarnet ere to Klokker, den ene blev 1653 givet af Otte Brokkenhuus og Frue Karen Ulfeld; og den anden Hofmester Just Höeg, 1629.
Paa Alter-Tavlen læses: Kong CHRISTIAN IV. og Dronning ANNA CATHARINA. Paa Prædikestoelen Printz CHRISTIAN V. 1641.
Neden paa Alteret: Eustache v. Thienen. Paa Alter-Dugen: Vibike Bilde, 1655.
Kirken er mesten omringet af Kimmersløv Søe.
 - s) Taarnet, som vender i Sønder og Nør, er bleven bygt 1590 da Jörgen Rosenkrantz var Lehnsmand. Inscriptionen paa dem store Klokke er: 1598. Eustachius v. Thienen, Lehnsmand. Seyerverket er givet af Erke-Biskop Svane. Alteret, Fonten og Skriftestoelen er af Billehugger-Arbeyde, med v. Thinen, Urnes og Brokenhuuses Vaabener og Aarstal 1623. Paa Prædikestoelen: Just Hoeg til Giørslev, Lehnsmand 1630. Paa Mands-Stoelene: 1590. Jörgen Rosenkrantz, Lehnsmand. Paa Fruentimmer-Stoelene: 1592. Johan Bernekov. En Liig-Steen over Sogne-Præsten Johannes Höyer 1599. vid Inscript. Bibl. Dan. Tom. II. pag. 43. (109)

En dito over Høyeste-Rets Assessor Hans Urfin, forhen en berømt Høyeste-Rets Advocat, som døde 1757 75 Aar gammel.

Annexet er Kimmersløv. Bassebierrgaards Jorder ere lagte under Svenstrup Herre Gaard.

- t) Sognet kaldes Nørre Dalbye. Dette Præste-Kald blev 1690 annecteret til Ejbye af Geheime-Raad Schöler, hvorfor i Dalbye er en Præste-Gaard-som ligesaavel maa kjøbes, som, Ejbye Præste-Gaard.
- u) I Taarnet er en Klokke med Munke-Skrift; og en anden med Inscription: Frue Kirstine Munk, Grevinde til Slesvig, 1653. Alter-Tavlen er fra 1693.
Fonten er af rød Marmor med et Tin-Fad, givet 1637 af Thyge Brahe til Thaastrup.
- v) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer denne Inscription: 1517. Dum meus auditur sonus ad templum Mechaëlis festinat populus solvere vota Deo. Paa den anden: 1618. Christian Holk til Bustrup, Dannemarks Rigs-Raad.
Høyelse skal have Navn deraf, at den ligge høyt, hvorfra haves Prospect til 4 Kjøbstæder, og over 50 Kirker, ja endog over Sundet. (110)
- w)
- x) Menes, at være det Ølsie, hvorom det heder, at Erke-Biskop Absolon lod med stor Ceremonie sin Fatterske St. Margrethe af Ølsie, der af sin egen Mand Herlog var myrdet, som en Helgen optage, og Skrinlægge i vor Frue Kirke i Roeskilde.
Ølsemagle og Lellinge i Bieverskou-Herred, har, saa længe man kan mindes været annecteret til Kjøge indtil 1738 da Lellinge blev lagt til Høyelse.
- y) I Taarnet ere to Klokker med Aarstal 1617 og 1720 tilligemed et Seyerverk. Kirken har Geheime-Raad Greve af Holstein til Lethrabort ladet sette i Stand med Jernverk og Messing-Knapper om Alteret.
Sognet menes at have Navn af Kong Roe, som der paa Marken ved Roerled skal være begravet.
Høybye menes tilforn at have været en Kjøbstæd og kaldet Hagekiøbing. Vid. Atl. Dan. Tom. II. pag. 332.
Annexet er Glim.
- z) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: Drude Möller, Thomas Finkes til Lejregaard, 1688 og paa den anden: 1713. Saa er der og et Seyerverk, givet af Grev Holstein til Lethrabort.
Paa Alter-Tavlen staaer: Peder Basse til Sørup, 1608.
Glim har tilforn bestaaet af 20 Gaarde, men 1761 afbrændte 9; De bleve, da udsløttede, og anlagte langs med Veyen fra Roeskilde til Lethrabort, og kaldes Assersgaarde, afbrudte, den ene ved bemelte 9 Gaarde, og den anden Gaards Jord har Mølleren i Fæste.
Glim Sogn ligger egentlig i Sømme-Herred. (110)
Lellinge Sogn er anført herefter ved Bieverskou-Herred, hvor samme er beskrevet. (111)

Voldborg-Herred i Roeskilde Amt.

Somme mene, at dette Herred har Navn af Vald, Skou, andre af Voldborg Dag den 1 May.

Gievninge Sogn hører til dette Herred, men er anført forhen i Sømme-Herred.

- a) Sæbye Sogn og Bye, 25 G. 17 H. (a) Biltriis, 12 G. 12 H. Eegholm Herre-Gaard.
 - b) Giershøi Sogn og Bye, 3 G. 13 H. (b) Krabbesholm Herre-Gaard. (112)
 - c) Kirke Hyllinge Sogn og Bye, 13 G. 14 H. © Nørre Hyllinge, 11 G. 10 H. Kyndeløse, 13 G. 16 H. Store Carlebye, 13 G. 14 H.
 - d) Lyngbye Sogn og Bye, 14 G. 24 H. (d) Ugelstrup, 6 G. 5 H. Lille Carlebye, 8 G. 10 H.
 - e) Saabye Sogn og Bye, 15 G. 10 H. (e) Torkildstrup, 15 G. 17 H. Vester Saabye, 21 G. 25 H. Abetved, 4 G. 5 H. Aastrup Herre-Gaard. Aastrup Skouhuuse, 5 H.
 - f) Kidserup Sogn og Bye, 11 G. 20 H. (f) Akerupgaard er afbrudt, og Jorden tillagt de Nørre Hvalsøe Mænd. Skullerupholm Herre-Gaard. Sloruogaard er længe siden afbrudt og lagt til Lethrabort Hovmark; Derimod bygt Skouhuuse, 10 H. (113)
 - g) Rye Sogn og Bye, 1 G. 33 H. (g) Eggebye, 16 G. 17 H. Jensløv, 12 G. 6 H. Langtved, 5 G. 6 H. Byegaard.
 - h) Sonnerup Sogn og Bye, 7 G. 12 H. (h) Nyrup er længe siden afbrudt og Jorden lagt under Aastrup. Englerup, 5 G. 12 H. Skougaard. Oerdrup, 10 G. 12 H. Trudsholm Herre-Gaard. (114)
 - i) Hvalsøe Sogn og Bye, 10 G. 18 H. (i) Nørre Hvalsøe, 12 G. 22 H. Lierberggaard, 2 G. 2 H. Dyrhund, 1 G. 3 H. Torp. Aunserup, 1 G. 1 H. Valleboruptorp, 1 G. Sonnerupgaard, 1 G. 4 H. Buske Kroe, privilegeret.
 - j) Særløse Sogn og Bye, 4 G. 11 H. (k) Skovhadstrup, 5 G. 9 H. Talstrup. 3 G. 6 H. Raunsholt, 1 G. Ouruphuus, 1 B. 2 H. Hedehusene, 2 H. Skouborghuus, 1 H. Endnu i Sognet, 4 H.
 - k) Ousted Sogn og Bye, 12 G. 15 H. (l) Boerup er 4 H. Katholm, 2 G. 1 H. Proustrup er 4 H. Oesager, 4 G. 8 H. (115) Joenstrup, Brenved Bye, 6 G. 7 H. Manderup, 4 G. 2 Huuse.
 - l) Allersløv Sogn og Bye, 14 G. 15 H. (m) Tokkerup, 4 G. 6 H. Leirebye, 6 G. 11 H. Hulegaard, 2 G. 1 H. Lethrabort, Grevens Residentz. (116)
- a) (111) I Taarnet er to Klokker, den ene med Inscription: Otto Scheel til Valløe og Christiane Bille 1688.
Kalk og Disk er givet af Oluf Baron af Rosenkrantz. Sølv-Kanden, af Geheime-Raad Otto Krabbe, 1717. Alter-Tøyet af Geheime-Raad Iver Rosenkrantz, 1745.
Paa Herskabets Stoel, Daaben og Pulpituret ere endeel gudelige Vers af Knud Arild Friis, Sogne-Præst.
I Sacristiet ligger begravne endeel af forrige Eyere af Egholm, deriblant Eyler Krause og Søn Hans Krause, 1620 samt den lærde Baron Oluf Rosenkrantz, som døde 1685 og Frue Birgitte Krabbe. See Inser. Hofm. Fund. Tom. VII. P. 452.
Desuden er et muret Begravelse under Alteret, men Kisterne ere Henfaldne.
- b) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1655 og den anden fra 1732.
En stærk forgylt Kalk og Disk, hvorpaa staaer med Munke-Bogstaver:
1377 Calix ecce beati Laurentii in Giershøi factus og completus.
Prædikestoelen er 1665 givet af Kirke-Commissarius Johannes Plum. (112)

- c) Geheime-Raad Iver Rolenkrantz's Frue til Eegholm og Ryegaard, har 1763 ladet denne Kirke saa got som af nye opbygge og med smukke Ornamenten forsyne, saa at den er én af de smukkeste Kirker i Siælland.
- d) Er med Taarn og Spiir, og sees af en Tavle i Kirken, at Geheime-Raad Johan Ludvig af Holstein, Greve til Lethrabort, har 1760 ladet Kirken reparere og over 2200 Rdlr. derpaa bekostet.
Af Tavlen over Sogne-Præsterne sees, at Magister Jörgen á Moinichen døde 1724 87 Aar gammel. Han var Præst 63 Aar, og Provst 44 Aar.
- e) Paa Klokken i Taarnet staaer Aarstallet 1590.
Alter-Tavlen er givet af en Kragh og Hoeg.
Ved Herre-Gaarden Aastrup, som er et Stam-Huus for Eichels Familie, gaaer en Aae igiennem Haugen, som gjør Skiellet imellem Roeskilde-og Holbek-Amt, og imellem Saabye og Soderup-Sogn.
- f) Paa den store Klokke i Taarnet læser man: Commerce-Raad Fincke til Skulderupholm, 1693.
Paa Alter-Tavlen sees Peder Basses Fædrene-oh Møderne-Vaaben. (113)
- g) Taarnet blev 1694 bygget med Spiir af Holger Trolle og Ingeborg Krabbe, de har og givet den ene Klokke 1688 den anden har Iver Rosenkrantz givet 1736.
1772 blev Spiiret nedtaget, og Taarnet repareret uden Spiir.
I Kirken er et Epitaphium over Oberste Holger Trolle til Ryegaard, Niels Trolle og Helvig Rosenkrantz's Søn, som døde 1680 41 Aar gammel. Desuden ere følgende der begravne: Frue Sandberg, Sal. Rente-Mester Oldelands til Uggersløvgaard. Ulrich Sandberg til Qvistrup, og Frue Gyldestiernes Datter, døde paa Ryegaard 1695 84 Aar gammel. Frue Wibike Krabbe, Sal. Christian Daaes til Raunstrup, Frue. Gregers Krabbe til Torstelund, og Frue Helvig Ruds Datter, døde paa Ryegaard 1686 56 Aar gammel. Frue Ingeborg Krabbe, Gregers Krabbes og Dorte Daaes Datter, Oberste Holger Trolle, døde 1680 41 Aar gammel. Hendes Mand Oberste Holger Trolles Frue, døde 1716 67 Aar gammel. Hendes Mand Oberste Holger Trolle, døde 1680 41 Aar gammel. Deres Søn General-Adjutant og Oberst-Lieutenant Christian Trolle til Ryegaard, døde 1708. Hans Frue Hilleborg Gyldenstjerne, døde 1734 49 Aar gammel.
- h) Paa den liden Klokke i Taarnet læser man følgende: 1570. Si Deus pro nobis, quis contra nos, Verbum Domini manet in æternum. Paa den store seer man nogle usædvanlige Characterer, og neden under en Gryde.
I det aabne Begravelse, som nu er fyldt med Jord, ligge begravne: Hof-Raad Conrad Hesse og Frue Anna Catharina Lentre.
Hvalsøe har Navn af Søen ved Byen. (114)
- i) Under nTaarnet er en aaben Begravelse med Lemmer over, indrettet af Etatz-Raad Brabrand.
På Alter-Tavlen læses: Justitz-Raad Klotak, som og haver ladet bygge Herskabets Stoel. En Lyse-Krone og et Skib givet af én i Sognet, som var i Havs-Nød
Fire Epitaphier over Præster der ved Stedet.
- j)
- k) Paa Klokken i Taarnet ere Munke-Bogstaver.

Alter-Foden er givet af Grev Holstein til Lethrabort; han har og ladet plante Eske-Træer omkring Kirken. I Kirken ere tvende Epitaphier, det ene over Herreds-Foged, og det andet over en Skov-Rider.

Særløse kaldes og Særkeløse, som menes at have Navn deraf, fordi en Nonne solgte sin Særk til Hielp at bygge Kirken.

- l) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1588 og den anden fra 1608 tillige med et nyt Seyerverk.

Alter-Tavlen og Prædikestoelen er af Billedhugger-Arbeyde fra 1619 da Gabriel Knudsen var Lehnsmand paa Roeskilde Gaard.

Daaben er af Malm, med Inscription: 1520 Hielp Gud og Jomfrue Maria. Alter-Foden er med Jernverk; Stoelene ere malede, og givne af Grev Holstein til Lethrabort. (115)

Kalken er bleven given af Sogne-Præst Hans Knudsen, 1619. Der findes og endeel Liig-Stene over Sogne-Præsterne og Lieutenant Niels Andersen Brok, som døde 1688 51 Aar gammel.

Sognet kaldtes tilforn Aasted efter de syv Aaer, som omringer Stedet. I et gammel Document fra 1569 kaldes Sognet Aasøye, fordi det ligger som er Øye imellem de omløbende Aaer.

I Ousted er en Kroe med stemplet Kiedel og har stor Søgning.

- m) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1654 den anden fra 1670 med Thomas Finkes Navn.

- n) Alter-Tavlen er fra 1608 da Peder Basse til Sørup var Lehnsmand, og blev 1772 nyt opmalet.

Om Alter-Foden er et Jernverk, som er 1707 givet af Karen Gyldensparre, men 1769 lod Grev Holstein til Lethrabort gjøre et nyt, samt forærede et Fløyels Alter-Tøy besat med Galuner, og lod tillige Kirkens Stoele opmale.

I Sacristiet er begravet Thomas Finke til Leiregaard, Assessor i Høyeste Ret, som døde 1677 45 Aar gammel, og Frue Drude Müller, til Aagaard, Rentemester Müllers Datter, døde 1704 60 Aar gammel. Deres Søn Capitain Hendrich Finke til Leiregaard, som var den sidste af Slægten, døde 1705 39 Aar gammel, og Frue Karen Gyldensparre som døde 1711.

En Liig-Steen over Otte Lauritzen Huulegaard.

I Sognet ere tre Vand-Møller, den ene under Hoved-Gaardens Taxt, nemlig Dellinge, har desuden 4 Tdr. Hartkorn; Hule Mølle, 4 Tdr. Hartkorn, og Leire Mølle, nogle Tdr. Udsæd. (116).

Roeskilde Kiøbsted i Roeskilde Amt.

Hvor er beliggende. Er nu kun 3½ Miil beliggende fra Kiøbenhavn, efter den 1768 begyndte nye Konge-Vey, som under Hr. Marmillots Anførsel er lagt.

Byens Vaaben. Er en sort Ørn, og denne sees i Borgerskabets Fahne paa hvidt Atlask, der er og at see i Roeskilde Stads Segl, som findes aftrykt i Danske Magazins 1 ste Bind p. 17.

Byens Fata. Anno 965 970 er den første Kirke af Kong HARALD bygt af Træ, og kaldet Hellig Trefoldigheds eller Hellig Drotens Kirke.

1012 stiftede Kong SVEND det første Bispedom.

1060 skeede et stort Mord i Hellig Trefoldigheds Kirke efter Kong SVEND ESTRIDSENS Ordre; for hvilket han af Biskop Wilhelm blev sat i Band, og var det den første Konge-Bandsættelse i Danmark.

1151 er Byen befæstet med Volde og Graver.

I.
Roskilde Stads gamle Seigl.

Dette Seigl forestilles Roskilde Byes gamle Vaaben, som er en Ørn med udstrakte Vinger, hvorunder sees et gammeldags Fodstykke, som til en Muur eller et Bolværk, og i Omkredsen læses denne Skrift: Sigillum Civium Roskildensium, 3: Roskilde Borgeres Seigl. Naar Roskilde først har faaet dette prægtige Seigl og Vaaben, og ved hvad Anledning, derom kand, saavidt os endnu er bekiendt, aldeles intet vist siges. Det synes ikke urimeligt, at, da denne Stad, efter det ældgamle Leires Odeleggelse, var i det XI. og XII. Seculo kommen til det høieste i sin Flor og Herlighed, den da ogsaa ved samme Tider har forhvervet sig saa anseeligt et Vaaben, hvorved kunde betegnes, at, saa mægtig som Ørnen er iblandt Fuglene, saa mægtig og forneme har ogsaa Roskilde i sin forige Velmagt været blandt Stæderne i Landet. Dog beroer dette kun paa en løs og uvis Gietning. Men, hvad vi forvist kand melde derom, er, at dette Seigl findes brugt under Documenter i det 13. aa

1156 Dagen for Laurentii Dag, blev Kong KNUD her ihjelslagen af sin Fætter Kong SVEND GRATHE udi et stort Giæstebud.

1158 skeede her et stort Oprør, da mange bleve ihjelslagne.

1250 holdtes her en Herre-Dag, og da blev Kong ABEL kroned i Roeskilde.

1282 brændte Dom-Kirken inden og uden, og mange Canike-Residentzer.

1291 holdtes her et stort Concilium Ecclesiasticum. (117)

Anno 1310 leed Byen stor Skade af Ildebrand, og Franciscaner-Closteret opbrændte.

1349 Hellig Kors-Dag, holdte Kong WALDEMAR Danne-Hof i Roeskilde.

1350 var her den sorte Pest, hvoraf Biskopen i Roeskilde og mangfoldige Indvaanere bortdøde.

1433 leed Dom-Kirken stor Skade af Ildebrand.

1484 var her atter en stor Pest.

1523 gjorde Ildebrand stor Skade og Byens beste Bygninger med endeel Kirker bleve ødelagte, og har aldrig siden faaet sin forrige Herlighed og Storhed.

1534 rykkede Grev Christopher for Roeskilde, og truede at vilde afbrænde den, hvis den ey vilde hylde ham paa Kong CHRIST. II. vegne. Førind han forlod Byen, plyndrede han Bispe-Gaarden, ødelagte Haraldsborg og Vidstrup Slotter: Indsatte Erke-Biskop Gustav Trolle i Biskop Rönnovs Sted, hvilket Capitulet lod ham vide i et Brev, hvori de beder han vil forlige sig med Greven.

1547 bleve der endeel Fornemme brændte og executerede formedelst Hexerie.

1564 grasserede der en stor Blodgang, hvoraf mange bortdøde, men mange ved Sogne-Præsten Magister Peder Poulsen brugte Raad bleve ved Live

1590 var Kong JACOB af Engelland og i Roeskilde, holdte Guds-Tieneste i Dom-Kirken, hvilket den øverste Capellan Hr. Sören Olesen satte sig imod, og derover blev forviist Byen saa længe Kong JACOB var der.

1592 var og Pest i Roeskilde.

1599 i October var der en stor Ild, som borttog de Gaarde paa den Søndre Side af Torv-Gaden med flere Steder. (118)

Anno 1647 den 7 Julii afbrændte 160 Gaarde og Huuse, som aldrig siden bleve opbygte, der hvor nu Frøken-Closteret haver sin Mark.

1658 var den Svenske Konge i Roeskilde, og blev den saa kaldte Roeskildske evige Fred sluttet, som han dog strax derefter brød.

1709 har man de sporet et Jordskielv.

1711 bortrev Pesten der mange Mennesker, hvilke bleve begravede paa St. Mortens, St. Hans og Due-Brødre Closters øde Kirke-Gaarde.

1716 var den Russiske Czar der i Dom-Kirken, hvor hans Legems Høyde endnu sees paa en Pille.

1733 Lod Kong CHRISTIAN VI. nedbryde den gamle Bispe-Gaard, og ved sin Giennem-Reise til Norge, lagde den første Steen til det Kongelige Palais. Samme Aar i Majo afbrændte den halve Bye.

1735 den 4 October afbrændte atter 86 Gaarde og Huuse, som vare blevne reddede 1733.

1771 var den nu regierende Konge GUSTAV af Sverrig med sin Herr Broder der i Dom-Kirken.

Byens Privilegia. Udi Atl. Dan. Tom II. pag. 335. anføres Roeskilde Stads-Ret, som staaer at læse i der Danske Magazin Tom V. ikke p. 33. som L. c. anføres, men p. 333.

Roeskilde Stads-Ret er stadfæstet af Kong ERIC II Anno eller 1278. (Aar efter Guds Byrd Twsende twhndrethe treysyndzthyve pa thet athende) Den bestaaer af 48 Artikler. Hvad Lov de tilforn har havt, eller hvo der først har givet Roeskilde Stads-Ret eller Privilegier, vides ikke.

1340 confirmerede Kong WALDEMAR III. hans Faders og Formænds Privilegier, og gav Roeskilde Indvaanere Frihed, at (119) de uden Tolds Erleggelse maatte føre og forhandle deres Kjøbmands-Gods inden Rigets Grændser. Anno 1395 stadfæstede hans Datter Dronning MARGRETHE sin Faders Privilegier, undtagen at hun paalagde Roeskilde paa Fiskeleierne. (Atl. Dan. Tom II. pag. 336 har anmerket det Besynderlige i Dronningens Titel ved disse Privilegiers Stadfæstelse).

1419 saadan Frihed stadfæstede hendes Eftermand, som forøgede bemeldte Privilegier i 5 Stykker.

- 1) At ingen, uden han havde Borgerskab, var forbunden at møde i nogen Ret uden for Byen, med mindre det var i Kongens og Rigets Forretninger.
- 2) At ingen, uden han havde Borgerskab, maatte af Roeskilde udføre andensteds til at sælges, enten levende eller slagtede Creature.
- 3) At enhver Indvaaner, som drev nogen Handel eller noget Haandverk, skulle svare Byens Tyngte ligesom Borgere.
- 4) At Roeskilde Bye gives samme Frihed til Oplag, som Byemændene i Slagelse havde.
- 5) At Roeskilde Byemænd skulle være frie for at erlægge Told, undtagen naar de handlede paa de 3 Markeder Skaanør, Falsterboe og Dragøe paa Amag, hvor Told skulde betales af dem, som andensteds vare frie.

1441 stadfæstede Kong CHRISTOPHER III. Roeskilde Byes Privilegier med saadan Forøgelse, at naar nogen Tydsk eller udlændisk Mand døde der, da skulle af hans Gods gives Tiende-Penge, halv til Kongen og halv til Byen ec. Ingen tillades der at gaae paa Gaden, med Sverd og Armbrøst, uden alene i hans Huus. Til Vold at afværge maatte ingen gaae eller ride paa Gaden ved Nat eller Dag med Sverd eller spændt Armbrøst (Bue). Ingen maa (120) under Livs og Gods Fortabelse gjøre Conjuratation imod Øvrigheden eller nogen anden. Kongen forbeholder sig Ret til at sette Stadens Borgemester, som tillige med Kongens Foged skulle give Leide-Breve; Men Stadens Borgemester maatte sette Raadmænd. Alle Vahre som veyedes, skulle veyes tilbørligen, og det under 3 Mark Straf af dem, som sælger og 3 Mark af dem, som køber, halvt til Kongen og halvt til Byen ec.

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 2

Anno 1455 Kong I. Stadfæstelse paa bemeldte Privilegier og tillige forunder:

- a) At de maae kiøbe og sælge til Lands og Vands, ligesom andre Kiøbstæder.
- b) At Magistraten maa hindre al Uskiæl, og sette dem til rette, om end Byefogden ey var nærværende.
- c) At om nogen slaaer en Borger i sin Gaard, er det Halsløs Gierning.
- d) Told-Frihed uden ved Høst-Market.
- e) At ingen maa tage Hosbondshold uden af Kongen.
- f) At de Seylende ind i Isefiorden ey maae giøre Market uden med Roeskilde og Holbek.

1472 Kong CHRISTIAN I. Forbedring paa disse Privilegier.

- a) At ingen fremmed Kiøbstædmænd eller Bønder maae giøre Roeskilde Borgere Forkiøb paa deres Torv.
- b) At ingen maa sælge Kiød uden i Kiøbmager-Boderne.
- c) Ingen fremmed Kræmmer maa staae længere end 3 Dage ude med deres Kram, under 3 Mark til Kongen og 3 Mark til Byen.
- d) Dersom nogen Mand eller Qvinde anlægger Tyv-Sag og ey beviser, betaler 40 Mark til Sagsøgeren og 40 Mark til Staden i Mangel deraf stryges til Kagen og rømme Byen.
- e) Tager Magistraten og Byen i Beskiermelse. (121)

Anno 1476 Kong CHRISTIAN I at Indvaanerne paa Spidals Bierg skulle give Skat og Tyngde ligesom Borgerne.

1486 Kong HANSES Stadfæstelser paa bemeldte Konges Privilegier.

1518 Kong CHRISTIAN II forundt, at Told af Vine, Tydsk Øl og anden saadan Drik, som efter Magistratens Foranstaltning blev fært hid, skulle i Roeskilde og ingen andensteds erlægges.

Samme Aar bevilgede han, at Vornede, som havde boet i 3 Aar i Roeskilde, maatte fremdeles boe der, og ey tvinges at drage andensteds og et deles til Stavn.

1548 Kong CHRISTIAN III. Stadfæstede de gamle Privilegier, og 1555 bevilgede, at Roeskilde Indvaanere skulle ikke tvinges til at give nogen, som kom reisende, frie Kost eller fri Befordring, med mindre de vare af Kongens Tienere, eller og Kongen selv, Dronningen eller Printzen var nærværende.

1572 Kong FRIDERICH II, Stadfæstede hans Forfædres, og i synderlighed hans Herr Faders Privilegier.

1592 Kong CHRISTIAN IV. befalede særdeles ved et Brev af 1592 at naar nogen Borger meente at være fritagen for Bye-Skat, efterdi han beboede saadan Gaard, som tilhørte Præster, Caniker og Vicarier, da skulle denne gamle Frihed ikke længere gælde, men enhver, i hvor han boede, bære Byens Tyngde ligesom andre.

1595 Befalde han, at Roeskilde eller andre Kiøbstæder ikke maatte besværes med Vogneckter for Adelen, deres Tienere eller andre, med mindre de foreviiste til Magistraten Kongens Pasbort,

undtagen naar Kongens Raad hastelig blev forskreven, eller nogen fremmed Gesandt kom, eller og Kongen selv reiste igiennem Riget. (122)

Anno 1596 Befalede han, at den Tribut af 100 Mark, som Roeskilde, foruden det sædvanlige, aarlig var paalagt, skulle herefter ikke hæves eller kræves.

1606 høybemeldte Konge befalede i et Brev, at Borgemester og Raad maatte af Roeskilde Skove ikke nyde mere end 12 Læs hver aarligen, men Borgerne ikke meer end 6 Læs Brænde.

1637 Høystsamme befalede ved et Brev, at Fremmede, som komme her til Markeder, og Skoemagere, maatte ikke frembyde deres Vahre uden for Byen, men alene i Byen.

1647 Da den store Ildebrand var der, forbød han ved sit aabne Brev, at man ikke maatte tække Huusene med Halm.

1648 Stadfæstede Kong FRIDERICH III. Roeskilde Privilegier, som den havde af de forrige Konger.

Høystsamme stadfæstede og atter gav ved Souverainiteten Roeskilde tilligemed andre Købstæder efter giorte Ansøgning allernaadigst Privilegier, forfattet i 12 Atikler, og dateret Kiøbenhavn den 24 Junii 1661. Af disse lyder den 12te saaledes: Hvis andre Privilegier dennem af Vores Forfædre Konninger udi Danmark og Os tilforn kan være given, som ey kan være vores Arve-Rettighed Jura Majestatis og Souverainitet til Præjuditz, samme ville Vi hermed ogsaa naadigst have confirmeret.

Til Roeskilde gamle Privilegier henhører, at en Borger, som solgte og afhændede sin Jord og Grund, skulle deraf give den Tiende Deel til Byens Magistrat, hvilket sees af de Kongelige Commissariers Steen Brahes og Ole Rosenkrantz's Dom imellem Thomas og Lauge Krag, afsagt 1618 som Resenii Atl. Mff. Anmelder.

Af ovenmeldte Privilegier findes slet ingen Gienpart der paa Raad-Huuset, men disse tillige med mange andre Byens Brevskaber ere Tid efter anden i de ulykkelige Ildebrænde, med mere forkomne. (123)

Der findes ellers et meest gammelt Document, nemlig Smiddenes Laugs-Skraa, skreven paa Pergament og begynder saaledes efter Oversættelsen af det gamle Sprog:

Anno 1491. Denne Skraa have vi Henning Jensen, Byefoged her i Roeskilde, og Jens Kruse, Ole Jepsen, Borgemestere, og alt Raadet sammesteds, alle med Villie og Samtykke givet og undt alle Bolsmedde og Kleinsmedde, som bygge og boe i denne Stad - - I denne Skraa findes 63 besynderlige Artikler, hvori er fastsat forskiellige Mulcter fra 1 Hvid, 1 Skilling, til en Tønde Øl. Til en Prøve anfører følgende Artikler:

Art. 9. Og skikke Vi, at naar nogen Kost giøres, da skal Skraa-Prøsten holde en Messe anden Dagen, og hver Broder og Søster skal ofre ham en Pending, hvo det forsømmer, da skal han bøde en Grot, uden han haver ret Forfald.

Art. 10. Og skikke Vi, at de skulle lade holde en Messe hver Uge om Aaret, St. Leo til Hæder og Ære, og naar som deres Laug drikke, da skal enhver Søster give 2 Pendinge at lønne Messerne med.

Art. 18 Og skikke Vi, at hvilken Præst, der er deres Skraa-Præst, han skal være i deres Gilde med dem og gjøre Skiæl og Ret i alle Maade, som en anden Broder Kost og Indgang, men han skal ikke være Degn.

Art. 19. Og skikke Vi, at hvilke fire Brødre, som sidst komme i Gilde, de skulle pryde Gildes Lys Hellig Legems Dag, og bære dem omkring St. Lucii Kirke-Gaard Hellig Legems Dag og St Trinitatis Søndag, hvilken som det forsømme han skal bøde 1 Skilling.

Art. 29. Og hvilken Broder eller Søster som bepisse sit Sæde, skal give Brøderne en Tønde Øl, hvilken som pisse paa den anden, da skal han og bøde en Tønde Øl, om han gjør der med Villie (124)

Art. 30. Og hvilken Broder og Søster, som ey er nærværende, naar de qvæde St. Trinitatis Minde og Jomfrue Mariæ og St. Leonis, da skal han bøde 1 Hvid, uden han er i ret Forfald, og hvilken, som ey tager hans Hette af, da skal han bøde 1 Hvid, og hvilken, som ey giver Oldermænden Lyd, naar som han taler for, da skal han bøde en Tønde Øl.

NB Der settes besynderlig Forskiel paa Mulcten i denne Artikel.

Denne Skraa har Kong HANS i alle sine Artikler og Ord stadfæstet og fuldbyrdet med sit vedhængende aabne Brev, dateret Kiøbenhavn paa den Martyrs Innocentii Dag 1492.

Porte, Gader og Stræder. Byen har fire Porte: 1.) Øster-Port, kaldet Røde Port til Kiøbenhavn. 2.) Vester-Port til Ringsted, kaldet Ringsted Gades Port. 3.) Sønder-Port eller Hisse-Gades Port til Kiøge. 4.) Nørre-Port eller Ols-Gades Port til Slangstrup.

De nu værende Gader og Stræder, som nesten ere bebygte eller med Steen-Gierder, imellem hvilke Passagen falder, ere 45

1.) Algaden eller Adelgaden, fra Røde Port lige igiennem Byen gaaer i Øster og Vester, men nu gaaer den ey længere end til Raad-Huuset, den anden Deel af samme Gade kaldes nu 2.) Skoemager-Gaden mueligt af Skoemagerne som deri boe) og gaaer ti 3.) Støden i Vester. 4.) Heste-Marked er en stor grøn Plads ved Røde Port, hvor Heste-Marked holdes. 5.) Graabrødre store Kirke-Stræde. 6.) Graabrødre lille Kirke-Stræde. 7.) Sortebrødre-Stræde, er bag Jomfrue-Closterets Hauge og beboes af Closterets Huusmænd. 8.) St. Peders-Stræde ved Justitz-Raad Krastes Enke-Huus. 9.) Rosenhaves-Stræde ved Giæstgiver-Gaarden, Printzen kaldet. 10.) Schanderborg-Strædet, støder paa bemeldte. 11.) Hirse- (Hesse-Gade.) 12.) Grønne-Gade, Platea Gronningorum in Frisia. 13.) Snever-Stie. 14.) Lær-Stræde, støder paa: (125) 15.) Vor Frue-Stræde, og 16.) Store Allehelgens-Stræde. 17.) Evæ Schrøders-Stræde. 18.) Palais-Strædet. 19.) St Ols-Gade. 20.) St. Ols-Stræde. 21.) Bispegaards-Strædet, nu Domkirke-Strædet. 22.) Monkebroe-Strædet. 23.) Rimors Mølle-Stræde (St. Birgittæ-Stræde. 24.) Funer Broe (Pons Finerum) 25.) Dæmpe-Stræde, kaldes og i Skiøder Nicolau-Stræde, fordi Raadmand Nicolai von Essen boede der paa Hiørnet. 26.) Karen Ols Datter Strædet. 27.) Bonde-Tinget, hvor der i gamle Dage holdtes Ting, under aaben Himmel ved en Steen-Høj, som blev bortført og gjort til et Torv, siden blev Duebrødre-Closteret bygt paa en Deel deraf, og da det blev nedbrudt 1742 blev Pladsen sløvfet og gjort til et Sæde-Vænge, 2 Tdr. Land, som nu ligger paa den Søndre Side af Bonde-Tinget. 28.) Skole-Gaden. 29.) Magle Kilde-Stræde. 30.) Magle Kilde-Mølle-Stræde. 31.) Store Høybrynd-Stræde. 32.) Lille Høybrynd-Stræde. 33.)

Ringsted-Gade. 34.) Brede-Gade tilforn Kongens-Gade. 35.) Blegdams-Strædet, i gamle Skiøder kaldes de Bordiget. 36.) Viol-Strædet, forbi Rectors Port. 37.) Canike-Strædet. 38.) St Ibs- eller Jacobs-Stræde. 39.) St Ibs Kirke-Stræde. 40.) Strand-Gaden løber igiennem St. Ibs Sogn forbi Haraldsborg Slot. 41.) Store Strand-Stræde. 42.) Lille Strand-Strædet. 43.) St Avens-Strædet, eller Agnetæ Closter-Stræde. 44.) St. Mortens Kirke-Stræde. 45.) St Mortens Mølle-Stræde. 46.) Capels Mølle-Stræde.

Byen har ikkun et Torv af en aflang Trekant, der hvor St. Larses Kirke-Gaard har været. Det har i gamle Dage gaaet fra St. Larses Kirke-Muur forbi det gamle Raad-Huus, og kaldtes Smør-Fadet, uden Tvivl af et vis Sted paa Torvet hvor Smør solgtes. (126)

De Gader og Stræder, som nu ere enten i Hauger eller Bygninger indsluttede, eller i Sæde-Vænger og Pløye-Land, og forefundne i gamle Skiøder og Documenter, ere følgende:

1.) St Michels-Stræde i Niels Smeds Vænge, blev 1720 kaldet Røde Ports-Stræde. 2.) Store Grønne-Gade strækker sig fra Røde-Port igiennem Closter-Marken. 3.) St. Birgitæ-Stræde støder paa samme. 4.) St. Giertrud-Stræde løb mod Øster til Strand-Stræde, og mod Vester til 5.) Raadstue-Stræde, laae til Sigfrids Capel 1483, nu indsluttet i Jomfrue-Closterets Sønder-Vænge. 7.) Lille Allehelgens-Strædet, ligger igiennem Frue Fugls og Kiøbmand Kornerups Hauger. 8.) Raadhuusets Stræde ved det forrige Raadhuus. 9.) Hestemarkets-Stræde gaaer i Sønder til 10.) Monke-Søe-Strædet, og 11.) Graabrødre Closters-Stræde løber imod 15.) Natmands-Strædet. 14.) Vor Frue Kirke-Stræde ligge i Amts-Forvalterens Vænge. 15.) St. Nicolai Kirke-Stræde i samme Vænge. 16.) Lamme-Gade i samme Vænge, kaldtes forud Tyve-Stræde, fordi Tyve førtes der igiennem til Galge-Bakken, men er Adelig Frue, som boede der i Gaden 1436 gav Lam til Byen, dermed blev der andet Navn afskaffer. 17.) Damgaards-Stræde løb fra Al-Gaden igiennem, hvor nu Maler Kass har en Stue. I Samme Stræde var en Brønd, som nu staaer i bemeldte Mands Bryggers. 18.) Helliggiesthuus-Stræde gik fra Funer Broe bag Duebrødre-Closter ned til Bonde-Tinget. 19.) Hellig Kors-Stræde, ud til Hellig Kors Kilde. 20.) Duebrødre Kirke-Stræde. 21.) Vandhuls-Stræde. 22.) Lille Heeds-Stræde. 23.) Pesthuus-Strædet. 24.) St. Hans Gade. 25.) St. Hans Kirke-Stræde. 26.) Regentz-Strædet gik ind til Dom-Kirken paa Nordre Side med en Port og en Laage, men 1760 blev den indsluttet i den Plads hvor (127) Regentzen stod imod en Kiendelse til Byens Casse. 27.) Fisker-Strædet, hvor i gamle Dage Fiskere boede. 28.) Claræ Closter-Stræde. 29.) Seyermager-Strædet. 30.) Nørre-Gaden, ved Torvet, 1532. 31.) Heste-Gaden, 1377. 32.) Torve-Gade (i St. Botulsi Sogn, 1465.) 33.) Herre-Strædet (Hære-Strædet) Kongens Herre-Stræde. 34.) Kattesund, gav Kong CHRIST I. til Hr. Jens Brostrop, sin Cantzler, 1471 til Eydendom, dermed at forøge sit Hof, men det blev ødelagt før 1552. 35.) Chor-Gaden ved Steen-Huuset, 1357. 36.) Vindæbithe i St Ibs Sogn i Kong ERIC V Tid. Som døde 1250. 37.) Vinde-Gade eller Vinds Gade (Platea Orientalis) som laae 1419 ikke langt fra Bispe-Gaarden. Foruden mange flere, som man nu ikke veed til visse.

Kirker og Clostere.

Dom Kirken. 1.) Dom-Kirken, kaldtes fra Begyndelsen Hellig Trefoldigheds Kirke, og er den samme, som Hvidtfeld pag. 52 kalder Hellig Drotens Kirke, og altsaa i Atl. Dan. Tom II. pag. 340 urigtig anført; thi det er den Kirke, som Kong HARALD BLAATAND byggede af Træ, den Hellig

Trefoldighed til Ære. Om den er bygget Anno 980 som Atl. Dan. I. c, siger, eller den er bygget Anno 970 maae andre dømme om. Baron Holberg har ey villet give os Aarstallet.

Men fordi den hverken var stor eller ziirlig nok, er ikke Aarsagen, hvorfor Kong KNUD den Hellige lod den større og herligere opføre af Steen; men fordi Kong SVEND OTTE, Kong HARALDS Søn forstyrrede den med flere Kirker her i Riget, da han, som de Christnes Fiende tog grumt afsted.

Atl. Dan. L. c. beretter, at Kong CANUTUS SANCTUS lod 1084 Kirken langt herligere og større opføre af Steen. Men hvad gjorde da Kong CANUTUS MAGNUS i 13 Aars Regiering, Kong (128) SVEND ESTRIDSÖN i 36 Aars Regiering, foruden Kong HAARDE KNUD, som alle regierede fra Kong SVEND OTTO eller TIUGUSKEG, Kirkens Ødelægger, indtil Kong KNUD den Hellige; Det bliver vel derfor rettest, at Kong KNUD den Hellige udi hans syvende Regierings Aar, fuldførte og lagde den sidste Haand paa denne store Bygning, som hans Formænd, og i sær Kong SVEND ESTRIDSÖN havde ladet anlægge, og Tid efter Tid opføre ved Biskopperne Wilhelm og Svend Norbagge. Kirken Længde siger Atl. Dan. T. II. pag. 342 er 120 Alen; men rettest er de inden Hoved-Muren i Længden 133 Alen, og i Bredden 39 $\frac{3}{4}$ Alen.

Siden Kirkens første Bygning, har nogle Biskopper, og efter dem nogle Konger, med adskillige Capeller eller Tilbygninger, herlig forøget og udvidet den Bygning, ligesom Kong CHRISTIAN IV. gav den tvende Taarne med Kobbertakte Spire, saa har den og et Spiir paa den Østre Ende over Alteret tækket med Kobber, ligesom den gandske Kirke. Den har adskillige gange lidt Skade af Ildebrand. Vidtløftigere Beskrivelse findes i Vitruvius, Marm. Danica, og Hofm. Fund. T. VII. p. 225. ec. hvor alle Begravelser med videre ere anførte.

Vor Frue Kirke. 2.) St Mariæ eller Vor Frue Kirke, er endnu ved Magt, dog har den været større og længere, men den halve Deel i den Østre Ende af afbrudt. Den var en Closter-Kirke, opbygget af Biskop Svend Norbagge, som døde 1094. I denne Kirke blev St. Margreta Skriinlagt Anno 1176. Den er siden bleven en af Roeskilde Sogne-Kirker, hvortil Dom-Provsten i Roeskilde havde Jus Vocandi, og laae til denne Kirke foruden endeel af Byen 3 Landsbyer, nemlig: Tierrebye, Kamstrup og Stalstrup, men Kong CHRISTIAN III. forordnede ved sit aabne Brev, St. Agnetæ Dag 15399 at Bønderne i Daarup Hastrup og Heede-Møllen, som tilforn laae til Allehelgens og (129) St. Peders Kirke (som nu nedlagt er, staaer i Brevet) skulle herefter være til Vor Frue Kirke-Sogn, derimod skulle de Borgere uden for Kirke-Gaarden, som have tilforn søgt Frue Kirke, nu herefter søge til Sogn mett the andre Burgere, huor thi beskikket bliufve. I dette Konge-Brev nævnes ikkun 5 Landsbyer, altsaa ikke Broderup, som Atl. Dan. Tom. II. pag. 327 anfører til Vor Frue Sogn, men hører til Gadstrup Sogn i Ramsø Herred.

3.) **St. Ibs Kirke** har været en Sogne-Kirke i Roeskilde, og er endnu tilovers, men har ikkun liden Indkomst og liden Menighed fra Hede-Gaardene, Ladegaards-Huusene, nogle Møller, St. Avens Huusmænd og nogle faa Beboere i St. Ibs Kirke-Bye, hvilke sidste svare endnu Consumption som Roeskilde Borgere.

Jus Patronatus havde Capitulet i Roeskilde.

Sortebrødre-Gaard og Bierget hører ey til dette Sogn, som det anføres i Atl. Dan. Tom II. pag 328. Paa Alterets Lystestager staaer: Templum Jacobi Roschild.

Alter-Tavlen er 1632 bekostet af Sören Jensen, Møller i Claræ Mølle, som af Roeskilde Raadmand Marcus Matzen blev uskyldigen dræbt (han slog ham en Sølv-Kande i Hovedet) i hans Huus 1638 hvilket staaer paa en stor blaa Steen, hvorunder denne Kirkens Velgiørere ligger i St. Ibs Kirke.

Udi Siællands gamle Stifts-Bog, indrettet 1567 staaer, at her var Præste-Gaard, men ingen Jord dertil. Præsten var tillige Succentor til Roeskilde Dom-Kirke, og derfor havde han Succentoratets Land-Gods. 1574 blev St. Ibs Kirke annecteret til

4.) **St. Jørgens Kirke.** Denne kan vel regnes blant Roeskilde Kirker, ligesaavel som St. Jørgens Hospital, der laae tæt ved, anføres blant Roeskilde Munke- oh Nonne-Clostere. (130)

I bemelte gamle Stifts-Boh, kaldes den Spedalsbiereg-Kirke 1567. Jus Patronatus havde den Tid Dorthe Hr. Olufs i Roeskilde. Her var ingen Præste-Gaard, Ager eller Eng, men Præsten boede i Roeskilde.

Der var og ingen Degne-Stavn i St. Ibs Sogn, men Degnen gik af Roeskilde Skole. Nu boer Præsten til begge Sogne paa St. Jørgens- eller Spedals-Bierget, hvor i gamle Dage var et Asylum eller Barfred.

Sognet bestaaer af Biergets Indbyggere, som ere Fiskere, en Roeskilde Borgere, som beboer den saa kaldede Børs, Vidstrup-Gaard, (som har lagt hertil, siden Bidstrup Bye blev afbrudt, og dens Jorder lagt til Bidstrup-Gaard, ved hvilken Forandring Bidstrup Sogne-Kirke blev ødelagt) Windelboe-Huuset, Giødevads-Huuset, de tvende Gaarde Leerbech og Boserup, Kattinge Stampe-Verk, Skytte-Huuset og 16 for nyelig anlagde Huuse paa Bidstrups Eyendom, hvor hver Huus har 4 Tdr. Jord.

Roeskilde Jomfru-Closter hører ey her til Sognet, og Bidstrup-Mølle er for mange Aar siden nedlagt.

5.) **Graabrødre-Kirke** er ey anført i Resenii Atlas Daniae Mss. Ey heller o Pontopp. Atl. Dan. Tom. II. pag. 340.

Denne var af Begyndelsen en Closter-Kirke, bygget formodentlig paa samme Tid, som Graabrødre-Closter i det 13de Seculo. Efter Reformationen blev den en ordentlig Sogne-Kirke indtil 1575 da den efter Kongelig Ordre blev afbrudt tillige med St. Michels Kirke, som overflødige, og Menigheden lagt til Dom-Kirken; siden blev dog bygget et nyt Capel, hvilket Sogne-Præsten til Dom-Kirken Magister Morten Pedersen prædikede udi, og indviiede den 26 November 1592. (131)

Anno 1625 kaldtes Magister Laurids Mortensen Schavenius, Sogne-Præst til St. Lucii og Graabrødre Sogner, og udi Kong CHRISTIAN IV. Brev den 26 Februarii samme Aar befales, at i steden for tvende Sogne-Præster hidtil havde forretted Tieneste i Dom-Kirkens og Graabrødre Sogner, skulle nu en Sogner, skulle nu en Sogne-Præst med tvende Capellaner forrette Tienesten, og at Sogne-Præsten skulle af Graabrødre Sogn Præste-Rente lønne den ene Capellan.

1674 den 19 Martii gjorde Superintendenten og Capitulet, Ifølge af nestforegaende Kongelig Anordning, et Reglement, hvorefter bemelte Capellan til Graabrødre-Sogn skulle nyde al aarlig Indkomst af Svogerslef-Sogn, dog Høyheden af Kornerup Præste-Gaard at blive altid hos Sogne-Præsten i Roeskilde.

Af Kirkens Muur staaer endnu et stort Stykke, og af alle de ødelagde Kirke-Gaarde er denne den eneste tilovers, hvor en Deel Roeskilde Indvaanere begravnes, for hvilke betales efter Reglement til Dom-Kirken, som derfor vedligeholder Kirke-Gaardens Indhegning.

6.) Sortebrødre-Kirke var en Closter-Kirke, bygget uden til ved samme Tid, som Closteret blev stiftet 1233. Iblant denne Kirkes Rudera blev 1670 fundet en Liig-Steen hvorpaa var at læse:

Hic jacet Frater RANO, primus Prior provincialis Fratrum Prædicatorum in Dania, qvondam Decanus Roeskildesis.

Denne Decanus capitula døde 1285.

Jomfru Closter Kirke. Denne Kirke blev ødelagt og afbrændt, men da Frøken-Closteret blev stiftet 1699 blev en Kirke indrettet i den ene af de tre grundmurede Længder, som Cantzler Peder Reetz havde ladet bygge, da han gjorde Closteret til e Herre-Gaard. Denne smukke Kirke blev høytidelig indviet 1705 af Dom-Provsten Magister Sören Jonæsen, som dertil fik Ordre den 5 Augusti. Texten han brugte ved Indvielsen var af Hagei 2, 10. Dette sidste Huuses Herlighed skal blive (132) større end det førstes. Ja han forrettede der Præste-Embedet, og tvende gange om Ugen besøgte de offentlige Bede-Timer, og var til den der anlagte Guds-Tieneste et øyensynligt Vidne indtil hans Døds-Dag 1717. Siden den Tid har Sogne-Præsten til Himmølev været tillige Præst i denne Kirke.

7.) **St. Laurentii Kirke** blev 1537 forstyrret af Roeskilde Borgere, hvilke opreiste Byens Kag paa det Sted, hvor Kirkens Alter havde staaed. Nu er ey mere tilovers end Taarnet. I Muren sidder St. Laurentii Billede udhugget i en Steen. I samme Taarn hænger Byens Storm-Klokke, med hvilken og ringes om Onsdagen, naar Magistraten har Kongelige Anordninger at bekiendtgjøre. I dette Taarn holder Byen en Vægter hver Nat.

Men har Byens Borgere forud ruinert denne Kirke, saa har en Borger igien stafferet og ziret dette Taarn, og der har Kiøbmanden Anders Borch, som 1772 har bekostet og ladet opsette et Kirke Uhrverk, der slaar hver Time, og viser til den Østre og Vestre Side af Taarnet til Byens almindelig Nytte. Paa Klokken staaer: O bone Laurenti Martyr venerande per orbem, Renibus ex nostris exstingve libidinis ignem.

8.) **St Petri Kirke** blev efter Kongelig Ordre 1539 nedlagt, og en Deel af dens Menighed lagt ti Frue-Sogn, som før er meldt. Den stod, hvor det saa kaldede Justitz-Raad Krastes Enke-Huus er bygget.

9.) **Alle Helgens-Kirke** ligeledes nedbrudt 1539 og 3 Landsbyer, som laae dertil henlagt til Frue-Sogn. Den stor hvor nu Fugls Hauge og hosliggende Vænge er.

10.) **St. Michels Kirke** er nedbrudt 1575. Den stod uden for Røde-Port, der hvor nu Niels Smed har et Vænge. (133)

11.) **St. Mortens-Kirke** var ikke uden for Røde-Port, som Atl. Dan. Tom. II. pag. 340. siger, mmen den stod Vesten for Dom-Kirken, neden for Magle Kilde-Mølle. Paa St. Mortens Kirke-Gaard blev i Pesten 1711 begravet Liig i Roeskilde.

Anno 1719 blev Kirke-Gaarden udskaaen til en Mølle-Dam for St. Mortens-Mølle.

12.) **St. Olufs-Kirke** afbrændte 1523 imellem store og lille St. Ols-Gade, hvor Hr. Sören Olufsens Hospital er bygget. Udi Peder Brynnichs Hauge er funden Mure og Grav-Steder.

13.) **St Hans-Kirke**. 1557 var Jens Jörgensen Canik og Tilsyns-Mand ved denne Kirke. I Kirke-Gaarden blev Liig begravne i Pesten 1711. Nu er det et Sæde-Vænge Norden for Dom-Kirken.

14.) **St. Dionysii Kirke** var til Anno 1527 thi da var Jep Olsen Præst, og Anders Olsen Værgen til denne Kirke, som bertsifte og skiødede til St. Lucii Alter i Dom-Kirken en Jord og Grund, samme Kirke tilhørte, St. Johannis Baptistæ Dag.

16.) **St Botulphi Kirke** afbrændte 1523.

16.) **St Bothilde Kirke**, saa kaldet efter Kong ERIC Eyegods Dronning BOTHILDA, som døde paa sin Reyse til Jerusalem, og ligger begravet i Josaphats Dal Anno 1105. Afbrændte 1523. Den stod paa Hiørnet af Ringsted-Gaden, hvor Cammer-Raad Holst og Justitz-Raad Lange 1765 opbyggede en grundmured Gaard, og da blev i Grunden funden adskillige murede Grav-Steder, hvorudi laae Been-Rader, og hos samme adskillige gamle Smaa-Mynter. His samme Kirke var St. Bodils Brønd.

17.) **St. Nicolai Kirke** afbrændte ligeledes 1523. Den stod i Vænget Østen for Amtsforvalterens Gaard ved Ringsted Gades Port. (134)

18.) Duebrødre-Kirke var en Closter-Kirke. Anno 1661 var den saa brøstfældig inden og uden, at Dørre, Vinduer, Alter, Prædikestoel og andre Stoele vare gandske ruinerede, som det heder i Tingsvidnet, derom blev tagen ved Duebrødre-Closters Birke-Ting. Rector Magister Hans Calundanus paa Capitulets Vegne gjorde da Forslag den 4 August, at den øde Kirke maatte afbrydes, og hvad den blev solgt for, komme Closteret tilgode, og ikke Guds-Tienesten til nogen Forhindring, eftersom den Gudeligheds Øvelse, som der holdtes, nu mageligere forrettes udi Graabrødre-Kirke, hvilket Forslag Kong III. approberede den 28 Augusti 1661.

Foruden disse Kirker var:

Hellig-Kors Capel. I Dom-Kirkens Regnskab for Aar 1526 findes 3½ Mark 2 Skilling Tavle-Penge da Capella St. Cricis ved Duebrødre. Ey at tale om St. Claræ og St. Agnetæ Closters Kirker.

Munke og Nonne-Closter, som vides, vare:

1.) St Mariæ eller Vor Frue-Closter. Pontopp. Atl. Dan. Tom. II. pag 341 siger, det er stiftet i det 12te Seculo af Provst Isaac, men Resenii Atl. Dan. in Mss, siger, Biskop Svend Norbagge stiftede det 1082 maaskee kort førend han byggede Frue-Kirke. Det brændte af 1242. Tirsdagen efter Alle Helgens-Dag, 1397 er Dronning MARGRETHÆ Gave-Brev af Biskop Peder og flere forseglet paa Kiætilstrup i Ods-Herred, som hun skienkede til Frue-Closter. Kong CHRISTIAN III I SIT AABNE Brev, dateret St. Agnetæ Dag 1539 kalder det Vort og Kronens Closter. Det har staaet Sønden for Frue-Kirke, hvor nu er et Sæde-Vænge, et lidet Stykke Muur er endnu deraf tilovers.

2.) **St. Agnetæ-Closter** er stiftet 1264 af Prinzesse Agnes, Kong ERIC PLOGPENNINGSS Datter, som der blev Abbedisse udi (135) hendes 15de Aar, men da hun der i 3 Aar skal have opført sig noget Barnagtig, saa blev Abbedisse-Embedet overleveret hendes ældre Søster Prinzesse Jutta. Det afbrændte nogle gange, men blev ved Avlads-Breve igien opbyggt.

Ved Reformation-Tiden kom dette Closters Gods under Kronen. Börge Trolle var dermed forlenet, og fra ham blev det 1571 til Biörn Andersen overladt og forlenet. Af Closterets Muur sees endnu et lidet Stykke, og har staaet Norden for Dom-Kirken hen imod Haraldsborg-Slot. Paa Pladsen ere nogle Huuse, som tillige med dette Closters Grund og Mark nu hører til det Adelige Frøken-Closter.

3.) **St Claræ Closter.** St Claræ var ligesom de tvende forrige et Nonne-Closter, stiftet 1259 og vel dotered af Frue Inger, Grev Conrad af Reinsteens Enke. Dette Closter var holdet fra særdeles hellig, at ikke end Dronning uden Pavens Tilladelse, Anno 1301 maatte besøge disse St. Claræ Søstre. Anno 1302 brændte det reent af. 1559 blev en Kongelig aftakket Hof-Tiener her anviist aarlig at nyde til sin Underholdning, saa meget som en Closter-Jomfrue var tillagt. Peder Bilde var den første efter Reformationen, som med dette Closter blev forlenet, og derfor skulle han baade underholde de nærveørende og tilkommende Søstre, saa og holde til Kronen 6 udrustede Ryttere, indenrigs paa sin egen, men udenrigs paa Kongens Bekostning. 1561 byttede Kongen dette Closter-Gods til Kiøbenhavns Universitet imod Knardrup-Closter, efterdi det laae ham saa beleyligt ved Hillerødsholm. Nu er dets gandske Bygge—Plads udlagt til Ager og Eng, tilligemed al dets Eyendom, derpaa sidder Claræ-Møller, som er en Fæstere af Kiøbenhavns Professorer. (136)

4.) **St. Margarethæ Nonne-Closter** blev stiftet af Biskop Absolon Anno 1176 af Cistercienser-Orden. Med Capitulets Samtykke henlagde han hertil nogle Bispe-Tiender, med mere.

5.) **St Damiani Nonne Closter.** Pave ALEXANDER IV. Gav 1258 Ablad til alle dem, som besøgte dette Closter Idib. Januarii.

6.) **Sortebrødre-Closter** var et Munke Closter af Dominicaner-Orden, stiftet 1232 er nu det Adelige Frøken-Closter.

7.) **Graebrødre Closter.**, var og et Munke-Closter af Franciscaner-Orden, stiftet omtrent samme Tid, som forrige, af Kong ERIC den Hellige, som blev dræbt 1250 og havde tilforn, af Kong ERIC den Hellige, som blev dræbt 1250 og havde tilforn lovet ved et Latinsk Brev dateret Roeskilde Nonis Junii 1241 med hans Gemahls Samtykke, i Overværelse af hans Hof-Prædikant Peter og Broder Ulric, at han ville døe i denne Munke-Dragt, og i samme begraves hos Brødrene i dette Closter.

Jacob Ulfeld til Rauxbølle, havde det 1581 thi da stiftede han en Fundatz paa 6 Huuse, hver paa 4 Fag, som han i Grabrødre-Closter havde ladet opbygge til 6 fattige gamle Huus-Arme. See Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 261. Herhos blev bygt et Capel, og indviet 1592 som før er meldt. Her prædikede Deposituri ved Roeskilde Skole, førend de om Aaret droge till Akademiet. Nu er der et Sæde-Vænge, som svare Afgift til de Fattiges Casse.

8.) **Duebrødre-Closter** laae med sin Kirke Vesten for Byen, hvor endnu Pladsen er udlagt til Sæde-Land. I Pestens Tid 1711 blev paa denne øde Kirke-Gaard Liig begravede. Resenius in Atlant. Dan. Mss. Veed ey, naar dette er stiftet til et Hospital, men Kong CHRISTIAN I ordinerede Gud den Hellig Aand til Ære med Biskop Olufs og Roeskilde Capituls Samtykke ved sit aabne Brev dateret Kiøbenhavn die circumcisionis Dom. 1478. (i Pontopp. Eccl. Dan. Tom. II pag. 603. staaer Anno 1448) at af de Rente og Tilegnelse, (137) som nu ligger og hører til Duebrødre i Roeskilde, skal være et Canikdom i Roeskilde Dom-Kirke, Caniken skulde holde 4 Fattige og der have frier Huus, og de skulde bære den Hellig Aands Tegn, en Due. Og derforuden holde 2 Fattige af Skolen, med

mere, som bemeldte Konge-Brev indeholder udi Hofm. Fund. Tom VII. p. 312. Samme Reformation paa Duebrødre-Closter er 1542 confirmeret af Kong CHRISTIAN III og forbedret, at foruden de 4 Fattige, skulle endnu 2 indtages, saa at 6 Fattige skulle pleyes og 2 Skole-Discipler gives hver Dag et Maaltid Mad.

9.) **Hellig Giæst-Huus** laae uden for Byen, og kaldtes 1253 det Nye Hospital; thi i dette Aar lod Biskop Jacob det indføre i Byen, og opbyggede det nær ved St. Larses Kirke. Til dette Hospital lagde han St. Mortens Mølle, 3 Grunde i St. Mortens Sogn, 1 Grund i St. Peders-Sogn, med adskillige Biske-Tiender i Waldborg-, Ramsøe- og Horns Herreder. I dette Hospital skulle foruden 2 fattige svage Mennesker opholdes og pleyes flere Fattige. Resenii Atl. Mss og efter ham Zwergius, siger pag. 47. at Biskop Joh. Hind funderede dette Hospital. Tolv Skole-Disciple have Kost, hvilke skulde der holde Messe og have sit Bibliothek, og i sær reyse til Paris. Om denne hellige Stiftelse kan læses Hofm. Fundar. 1. c. pag 308 – 311 hvor og findes Biskop Johaness Hinds Donation af 1330 til dette Hospital paa alt sit faste Gods, funderede og tillige her et Alter, hvor der hver Morgen tidlig skulde holdes Messe, ligesom og hans Eftermand Biskop Joh. Nyborg gav 1343 tvende Møller til dette Hospital. 1512 var Hr. Peder Andersen, og 1556 Rector Magister Frantz Andersen Forstander ved dette Hospital.

10.) **St. Jørgens Spidals Hospital**, (Communitas Hospitalis leproforum) blev 1253 stiftet uden for Roeskilde paa St. Jørgens Bierg for spedalske Folk, som paa den Tid vare mange her til Lands. (138) 1310 var Johannes Siversen deres Forstander, og da skiøde han med Communiætets Fuldmagt deres Mølle, nu Strand-Møllen kaldet. 1348 var Frater Andreas Cool, Abbas in Asylo, som kaldtes dette Hospital, fordi her var Barfred.

Disse vare de 3 gamle Hospitaler, som høylovlig Ihukommelse Kong FRIDERICH II 1570 gjorde til et, og befalede det at kaldes Duebrødre, lagde store Indkomster dertil, og beskikkede, at 16 fattige Lægfolk skulde der underholdes, desforuden 23 Skole-Discipler og en Hører skulde nyde Kosten. Af de nitten skulde de beste, som Biskopen dertil agtede beqvemme, prædike hver Søndag i Hospitalets Kirke, men Fest-Dagene eller naar der var Altergang, skulde enten Sogne-Præsten ved Dom-Kirken eller Capellanen prædike ec. Men Kong CHRISTIAN IV beskikkede 1632 at af Duebrødre Gods skulde foruden de Fattige underholdes 30 Disciple og 2 Hørere.

1650 tillod Kong FRIDERICH III at Hospitalet af Kongens Skove ved Abrahamstrup maatte aarlig uden Betaling nyde 100 Læs Brænde. Siden blev anrettet Spiisning for 41 Discipler ved 4 Borde, men derefter blev det fastsat til 38 Discipler. Derefter blev Spiisningen ophæved, hver Discipel fik og saaer endnu ugentlig 4 Mark Kost-Penge, Spisemesteren afskaffed, de gamle forfaldne Bygninger nedbrudte, og 1747 opsat en nye grundmuret Bygning paa en ande Deel af Pladsen nest op til Funers Broe, hvor 20 fattige Lemmer have Værelser og 3 Mark ugentlig uddeelt af Closterets Forstander, der har aarlig Løn 300 Rdlr.

Latinske Skole. Naar denne er først begyndt i Roeskilde er ey saa let at sige. Vist nok har den været til længe før 1253 men i dette Aar forordnede Bisp Jacob Erlandsen, at 12 Discipler skulde opholdes i Hellig Aands Huus, (som forom er meldet) og der skulde de indlogeres i den Nordre Side af Bygningen, af Veyen fra al Tumult, for at have Roelighed (139) til deres Studeringer. Ved Tidernes Forandring, og den lærvillige Ungdoms tiltagelse, er den Skole, som nu staaer, anlagt og funderet

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 2

1405 og efter Haanden beriget med store Indkomster. Dog har den havt adskillige Forandringer baade i Henseende til dens Indkomst og til dens Bygning, som nu er beliggende ved Dom-Kirkens Vestre Ende.

Til forn var Skolen dobbelt saa lang som nu, derhos var en indlukket Skole-Gaard, som nu er afbrudt.

Sex Hørere havde i den nederste Etage ligesaamange Værelser, som nu tre i den anden Etage. Fordum holdtes Skolen i den første Etage, og i den Tid skal den lærde Peder Lolle have forlangt at begraves i den nederste Lectie. Siden holdte man Skole i den anden Etage, og gjorde neden under Kalk- og Brænde-Huus.

Nu holdes Skolen atter i den nederste Etage. Disciplernes Tal var i gamle Dage undertiden 200 og undertiden 300.

Frequentzen var stor indtil Løbe-Degne bleve afskaffede. Nu er Disciplenes Tal 60 til 70 og kan en Discipels Oplag være 100 150 til 200 Rdlr. som han hos Biskoppen nyder til sine Studeringers Fortsættelse ved Akademiet.

Rector haver tilforn havt frie Værelser paa Skolen, og Con-Rector paa Regentzen, men nu nyde de Huus-Leye. Den første Rector jeg finder meldt om, kaldes Provisor Scholasticorum, i Biskop Johan Hinds Fundatz 1339. Udi en Anordning giort af Capitulet 1343 læses blant andet, at Decanus skulde holde en dygtig Skolemester. Før Reformationen havde altid én af Canikerne dette Embede. Magister Niels Blach var den sidste Provisor Scholasticorum, men han har nok ikke været aldeles dygtig, efterdi Magister Niels Hemmingsen, som gik der i Skole under ham, maatte drage til Lund, for at faae ret Grund i det Græske Sprog. Hans Søn Johannes Blach eller (140) Blacceus, blev efter Reformationen den første Rector der ved Skolen. See Professor Worms Lexic. Tom. I. pag. 119. Skolen har i gamle Dage havt sine Mucicalia og Instrumenter, hvortil var et Kammer paa Skolen, men nu er der ikke saadant noget til.

Discipline bleve fordum frit informerede paa Instrumenter, og derfor havde Stads-Musikanten endnu nyder af Skolens Casse, uden at gjøre Skolen Gavn. Skolen har og havt sit Bibliothek. Biskop Jacob legerede 1253 i Hellig Aands Huus et Skole-Bibliothek til den til den studerende Ungdoms Brug, og strengelig forbød, at de ikke maatte forkomme, ja end ikke føres uden for Huuset. Havd de har været for Bøger, kan jeg ikke levere Register paa, uden jeg maa laane det hos Mag. Christen Pedersen i hans Bog om Børn at holde til Skole og Studium ec. trykt til Antwerpen 1531. i 8 vo 7 Ark stor. Der opregner han fol. 7. nogle, saasom: Doned, Alexandrum, Pueritia, Peder Lolle (Proverbia Petri Lollandi) Composita Varborum, Cæsar, og andet saadant Skarn siger han. Og end videre siger han: Tilforn havde man ved Dom-Kirker Clostere opbyggt Liberari, deri og lagt mange Bøger, enddog saa af dem vare ret gode og delige, de fleste unyttige, saasom: Catolicon, Florista, Grecista, Laborintus, Domisecure, Legenda Sanctorum, Petrus Lombardus, Albertus Lumbardus, Albert Magnus, Halkot, Decretum og Decretales. Men angaaende Roeskilde Skoles Bibliothek, da findes Slutningen af en Regning paa hwat sor er bekostet paa Scholens Gaardt i thett Aar 1605. Ambrosii Calepini Dictionarium undecim lingvarum – 6 Daler af Mathias Severini. Samme Rector Magister Matz Söffrensen udi Roeskilde har oppebaaret Vij. Rixdaler Xiiij. Skilling Danske thill at betale en Bibel, som hæderlige Capitell haffver vores Skoele mett foræritt.

Snedkeren for thi Bogstole och slagen thill Benken mett. (140) For samme 7 Rdlr. 14 Skilling givet Qvitering den 11 Febr. Anno 1607. Men Injuria temporum har ikke levnet os Spor til saadanne Bog-Samlinger, saa at end ikke Jern-Lænker har kundet holde dem til vor Tieneste i vore Tider.

Det tegner dog nu til, at Roeskilde Skole for saadan Tab og Skade med Tiden bliver erstattet. En goddædig Herremand i Jylland, Herr Andreas de Teilman, Herre til Nørholm, viiste en ædelmodig Taknemmelighed imod denne Skole, som han i sin Ungdom har frekventeret fra St. Hans Dag 1738 til St. Hans Dag 1740 og i samme Tid nød han af Skolen i alt 97 Rdlr., hvilke han igien til Skolen har betalt, i det han 1764 skienkede 200 Rdlr. til et Bibliotheks Begyndelse for Roeskilde Skole. For samme Capital er anskaffet endeel gode Bøger, hvilke nu forvares paa Skolen i tvende dertil indrettede Skabe. Herr Teilman er den første og hidtil den eneste af alle som have frekventeret denne Skole, der have saaledes erindret sin Skolegang, og derfor billig her erindres med offentlig Taksigelse, ligesom der anføres til et godt Eksempel for saa mange brave endnu levende Mænd, som her have nydt gode Stipendier og god Underviisning.

Regentzen var en stor grundmuret Bygning af 2 Etager, Norden for Dom-Kirken og veste for Provste-Residentzen. Kong CHRISTIAN IV. lod den opføre. Den blev fuldfærdiget 1642 og blev høytidelig indviet (conf. Casp. Georg Hammermülleri Oratio in Natalem Domus Regentzianæ Roeskildensium habita Roeskildæ d. 19 Octobr. 1642 & postea edita Hafn. 1643 in 4 to) Biskop Bochman og flere, gave Capitulet med godvillige Gaver Hielp til dette Huuses Forfærdigelse. Dom-Propsten Envold Randulf paatog sig godvillig denne Bygnings Inspection. Men blant alle bør dem gamle ædelmodige Augustinus von Sand (See Treschows Jubel-Lærere p. 322.) (142) som gav til denne Bygnings Opbyggelse (andre sige Vedligeholdelse) 1000 Rdlr. hvilket var paa en bruun Steen udhugget og indmuret i den Vestre Ende af Regentzen.

Her var Værelser for Con-Rectoren og frie Logement for 20 af Skolens Discipler, som i en Bygning Østen i Gaarden indrettet med Bord og Bænke og Bogstoel, holdte Morgen- og Aften-Bøn, kaldet Lov-Sang, i Overværelse af Con-Rector, som multerede de forsømmelige. Her skulle og Deposituri af Con-Rector informeres i Mathesi fra Paaske til St. Hans Dag. Denne skønne Bygning og herlige Stiftelse vedvarede lidt over 100 Aar, saa blev den ved Auction solgt til Nedbrydelse. Da Pladsen samme Tid blev sløffet fandt man i Grunden en gammeldags Sølv-Kalk. Nu er Pladsen udlagt til Pløye-Land, og seer man med Bedrøvelse, at i denne ældgamle Kongelige Residentz-Stad pløyer de nu Sonden og Norden for Dom-Kirken lige indtil Kirkegaards-Muren.

Capituls-Huuset er ikke i Atl. Dan. Denne grundmurede Bygning var ikke under Kirkens Tag, men bygt tæt op til Kirken paa den Søndre Side, og er at agte, at her var tvende Steder, og til hvert Sted var Indgang fra Kirken. Det mindre eller gamle Capituls-Huus var en liden Bygning med to Etager med Blye betakt. Indgangen til det gamle Capituls-Huus var fra Kirken igiennem en Dør, som nu er tilmuret, og gjort til et Skab, hvor Kirkens Lysestager og Tavler indsettes, men samme Dør er endnu for Skabet, som brugtes til Indgangen, førend dette Huus blev nedbrudt. Her havde Klokkeren, eller som han kaldtes i gamle Dage, Chor-Tieneren sine Værelser indtil 1729 da det blev nedbrudt, som farlig til Beboelse saa nær ved Kirken. Opgangen til det andet Capituls-Huus er tet ved bemeldte; Indgangen er opad en Steen-Trappe, fra hvilken man kommer i en lang Forstue, hvor der ere (143) tre Døre paa venstre Haand. Den første var Capituls Fængsels Dør, hvor der er et mørkt Hul eller Værelse, og Indgangen dertil staaer altid tillukt. Den anden er Opgangen til Dom-

Kirkens Omgang. Den tredje Dør er op til tvende Værelser, som har været Dom-Kirkens Archiv eller Brev-Kamre, hvor alle Capitulets Breve, Documenter og Pergamenter forvaredes, som nu gandske er bortført og forkommen, og er alene et gammeldags Brev-Skab og nogle tomme Kister tilbage.

Inden for Forstuen var den Sahl eller Stue, hvor Canonici forsamledes, naar Capituls-Kiøb skulle settes, som skeede Dominica Jubilate. Her afhandlede Ægteskabs-Sager eller Tamper-Retten, som skeede fire gange om Aaret. Her forhørtes Dom-Kirkens Regnskaber, og andre geistlige Sager, som angik Capitulets Lemmer. Og her holdte Stiftets Provster deres Landemøde. Men da Capitulet blev annulleret og ophævet, blev denne Sahl nasium af Klokkeren tillige med de andre hans Værelser indtil de bemeldte Aar bleve nedbrudte.

Gymnasium. Denne 2 Etager høye grundmurede Bygning er stiftet og funderet den 25 Octobr. 1636 og fuldført inden 1639. Det er bygget paa Dom-Kirkens Nordre Side til et Gymnasium, som havde sine Professorer ligesom nu Odense, men varede ikke længere end omtrent et halv Seculo; thi da Magister Eschill Dahlhusius døde 1688 den 13 Januarii, uddøde med ham alle Professorerne, og da dette Huus saaledes var ledig, er det bleven indrettet saaledes, som det nu er til et Convent-Huus, hvor Landemødet holdes tvende gange om Aaret og andre Sager afgjøres, som tilforn i bemeldte Capituls-Huus, hvorfra tillige Tamper-Retten og Consistorii-Retten bleve forflyttede til Kiøbenhavn. Prospektet af Roeskilde Convent-Huus kan sees aftrykt i Kobber i Rothes Samling af Rescripter pag. 227. (144)

Bispe-Gaarden var et Bispe-Sæde, hvor de Catholske Bisper residerede til Reformationens-Tiden. Det var en anseelig Bygning med et høyt Taarn eller Spiir. Denne Residentz havde Samfund med Dom-Kirken, formedelst en fordækt Gang, hvorigiennem man gik ind paa Dom-Kirkens Omgang.

Efter Reformationen beboede Stifts-Lehns mændene denne dens tilliggende Jorde-Gods tillige med Vidstrup Gaard i Forlehnning indtil Souverainiteten. Siden havde Amtsforvalteren der Inspection, og Kongelige Herskaber, som opholdte sig der ved Liigbegiængelser eller og andre Tider, ikke torde med Sikkerhed drage derind, hvorover Kong CHRISTIAN VI. lod den nedbryde, og bemeldte Aar paa samme Sted opbygge det nu værende Kongelige Pallads. Da Høystsamme drog til Norge, lagde han paa Reysen igiennem Roeskilde den 12 May den første Steen til denne ziirlige og regulære Bygning, og da Hans Majestæt efter fuldbragte Reyse kom tilbage til Roeskilde den 23 September samme Aar, holdte Hans Majestæt med sit gandske Følgeskab Middags-Taffel i den nye Bygning, som General-Bygmester Thura saa hastig havde opført til Majestættens høyeste Velbehag.

Men da dtte Sted lige indtil Reformationen, har bestandig været Residentzen for de Roeskilde Herrer Biskopper, synes mig de her kunde anføres, skjønt ikke efter den Orden eller Tids-Regning vore Historieskrivere andre Steder anfører dem; hvilket overlades til nærmere Oplysning: Atl. Dan. Tom. II. pag. 354.

1.) Verbrand, Herbrand eller Gerbrand, blev Biskop Anno 1012 døde 1030. 2.) Anac, Avac, Acho eller Aage, blev Biskop 1030 døde 1043. 3.) Wilhelm, blev Biskop 1044 døde 1074 er begravet i Roeskilde. 4.) Svend Norbagge, blev Biskop 1074 døde 1094 (145) paa Veyen til Jerusalem. 5.) Adzer I og 6.) Herman I vil nogle ikke give Sted. 7.) Peder I. Bodelsen (Bertelsen) døde 1135 i Slaget ved Fodvig. 8.) Eschild, blev Biskop 1135 Erkebisp 1138 døde 1182 til Clairvaux. 9.) Ricco,

blev Biskop 1138 dræbt 1143 til Ramløse. 10.) Herman II blev Biskop 1143 fordreven, døde 1148 i Brunbye. 11.) Thoke, blev Biskop 1148 fordreven døde 1167 Bisk i Slesvig. 12.) Adzer II blev Biskop 1150 døde 1158 begravet i Roeskilde. 13.) Absolon, blev Biskop 1158 Erkebiskop 1177 døde 1201 til Sorøe. 14.) Peder III Saxesen, blev Biskop 1214 Erkebiskop 1223 døde 1228. 16.) Peder IV Jacobsen, blev Biskop 1223 undvigede 1225 døde samme Aar. 17.) Nicolai I Styg von Lunge, blev Biskop 1225 undvigede 1245 døde 1249 til Clairvaux. 18.) Jacob Erlandsen, udvalgt til Biskop 1245 indsat 1249 Erkebiskop 1251 døde 1274. 19.) Peder V. Bang, blev Biskop 1251 døde 1278. 20.) Stig, blev Biskop 1278 døde 1280. 21.) Ingwar Hiort, blev Biskop 1280 døde 1290. 22.) Johannes I. Krag, blev Biskop 1300 døde 1320 begravet i Roeskilde. 24.) Johannes II. Hind, blev Biskop 1320 døde 1330 begravet i Roeskilde. 25.) Johannes III. Nyborg blev Biskop 1330 døde 1344. 26.) Jacob Poulsen, blev Biskop 1344 døde 1349 af den sorte Pest. 27.) Henrich Gertsen, blev Biskop 1350 døde 1368 begravet i Roeskilde. 28.) Niels II Jacobsen, blev Biskop 1368 døde 1395 begravet i Roeskilde. 29.) Peder VI Jensen Jödehat, blev Biskop 1395 døde 1416 begravet i Roeskilde. 31.) Johan IV. Jens Andersen, blev Biskop 1416 døde 1431 døde 1448 begravet i Roeskilde. 32.) Oluf II Daae, blev Biskop 1449 døde 1461 begravet i Roeskilde. 33.) Oluf III Mortensen (146) blev Biskop 1461 døde 1485 begravet i Roeskilde. 34.) Niels III Skafve, blev Biskop 1485 døde 1500 begravet i Roeskilde. 35.) Johan VI Jacob Ravnsborg, blev Biskop 1500 døde 1512 begravet i Roeskilde. 36.) Lago Urne, blev Biskop 1512 døde 1539 begravet i Roeskilde. 37.) Jochum (Jacob Rönnow) blev Biskop 1529 fangen og afsat 1536 døde 1544 i København.

De Adelsmænd, som fra Reformationen indtil Souverainiteten have haft Roeskilde Amt i Forlehning, og beboede Roeskilde Bispe-Gaard, hvor de havde deres Skrive-Sue, kaldtes stundum Stifts-Lehnsmand, stundum Befalingsmand paa Roeskilde Gaard. Efter Souverainiteten kaldtes de Stifts-Befalingsmand eller Stifts-Amtmand, men beboede ikke Roeskilde Gaard, hvorfra Stiftskriver-Stuen blev forflyttet til København.

Fra den Tid blev Amtskriver-Stuen anlagt paa Roeskilde Gaard, hvor Amt-Skriveren, som nu kaldes Amtsforvalteren, boede til 1733 da Roeskilde Gaard blev forandret, som meldt er til et Kongelig Pallais. Siden 1733 har her boet en Kongelig Pallais-Forvalter, som tillige er Postmester og har Post-Contoiret paa det Kongelige Pallais. Ovenmeldte Kongelige Befalingsmand paa Roeskilde Gaard vare følgende:

1.) Peder Skram, var Anno 1547. 2.) Jacob Brochenhuus 1548. 3.) Herluf Trolle, 1557. 4.) Peder Bilde, 1563. 5.) Lave Bech, 1572. 6.) Eggert Ulfeld, 1574. 7.) Niels Parsberg, 1587. 8.) Christopher Parsberg, 1592. 9.) Hans Bernechow, 1595. 10.) Peder Basse, 1596. 11.) Christian Friis, 1614. 12.) Mogens Pachs, 1617. 13.) Gabriel Kruse, 1627. 14.) Sigward Urne, 1633. 15.) Niels Trolle, 1641. 16.) Frideric Urne, 1656. 17.) Ove Schade, 1657. Han var den sidste, som beboede Roeskilde Gaard som Lehnsmand, men den første Stifts-Amtmand over Siællands-Stift. Efter ham kom: 18.) Hr. Rigs-Marschal Joh. Christoph von Körbitz (147) 1662. 19.) Hr. Geheime-Raad Otto Krabbe, 1682. 20.) Hr. Geheime-Raad Adler, 1717. 21.) Hr. Baron Rudolph von Gersdorff. 22.) Hr. Cammer-Herre Christian Friderich on Holstein. 23.) Hr. Cammer-Herre, siden Greve Johan Ludvig von Holstein. 24.) Hr. Geheime-Raad Baron Gersdorph. 25.) Hr. Greve Reventlau. 27.) Hr.

Geheime-Raad Holger Scheel. 28.) Nu Hr. Geheime Conferentz-Raad Greve Eggert Christopher von Knuth.

Raad-Huuset brændte reent af 1733. Det laae lige for Apotheket paa Algadens Nordre Side, og strekkede sig ned ad Ols-Gaden med Side-Bygningen. Dette gamle Raad-Huus var en reel og anseelig Bygning med 3 Portaler ud til Al-Gaden. Under Raad-Huuset var Stads-Kielleren, hvor Roeskilde Magistrat har havt deres Opslag af Viin og Tydsk Øl i gamle Dage til Udsalg. Oven over var en anseelig lang og viid Sahl, hvor der var et Gallerie til Musikantere ved forefaldne Høytideligheder og Brylluper, som ofte blev holdt paa Raad-Huuset.

Da det bemeldte Aar afbrændte, blev købt en Bygning, som laae ved St. Larses Taarn paa Torvet (kaldet Steen-Huuset) der blev det smukke Raad-Huus bygt, som nu gjør saa herlig Parade paa Torvet, især naar Illuminationer ved Solennieter forefalde. Det er en anseelig to Etager høy Bygning. Neden under er Stads-Kielleren til Beboelse.

Midt paa Bygningen er en høy kostbar Steen-Trappe med Jernverk paa Siderne besat med massive Messing-Knapper. I underste Etage er paa venstre Haand Byetinget, som holdes hver Torsdag, og paa høyre Haand Vagt-Stuen, hvorved er Arrest-Kammere, men under St. Lars Taarn glemmes Delinqventer i de Arrester, hvor fra Raad-Huuset er Indgang. I øverste Etage er paa høyre (148) Haand Magistratens anseelige Sahl, hvor Raadstue-Retten holdes hver Onsdag. Paa venstre Haand er en ligesaa anseelig Sahl, hvor Byenns otte deputerede Borgere forsamles. Over Døren til Raad-Huuset, staaer i en Steen udhuggen og forgyldt C. VI. og derunder: Ved Guds og Kongens Naade bygt.

Byen fik altsaa et smukt og nyt Raad-Huus for det gamle, som afbrændte; men det Tab ved det gamle Raad-Huus forvindes aldrig; thi der brændte Byens gamle Archiv, Privilegier, Protocoller, Kæmner-Regnskabs Documenter, Pergamenter og nogle hundrede Aars Papirer og Efterretning.

Magistrat. I gamle Dage var Kongens Foged eller Stads-Fogden øverst Magistrats-Person, med 2 Borgemestere, og undertiden 6, undertiden 4 Raadmænd med Stads-Skriveren.

Anno 1648 dedicerede Hans Herwik sin Bog om Bier til Roeskilde Magistrat, som han nævner ved Navn, 2 Borgemestere, 4 Raadmænd foruden Byefoged og Byeskriver. Nu bestaaer Magistraten af 1 Borgemester med 2 virkelige Raadmænd, af hvilke den ene er nu tillige Bye- og Raadstue-Skriver. Byefogden er nu tillige Vice-Raadmand.

Indbyggerne. Foruden Præsterne, Kirke-og Skole-Betientere, Magistraten, Stifts-Kirkeskriver, Postmester, Amtsforvalter, Apotheker, Amts-Chirurgus, 8 Kiøbmænd; De ved Papiir- og Sukker-Verkets tilhørende Betientere ere der af alle Slags 108, Vognmands-Lauger bestaaende af 24 Laug eller Skifter, inddeelt paa ey nær saa mange Mænd, da nogle har 2, andre 3, og atter andre ikkun 1 Laug, de befordre og med Carether og Chaiser, samtlig Laug har foruden deres Formand en Vognmester og tillige Post-Expeditur, boende i Hamborger Herberg; desuden er der endeel Vertshuus-Mænd og Agerdyrkere. Borgerne ere, inddeelte i 8 Roder, førend 1731 var (149) Borgere fastsatte i Skatte-Taxten 220, men 1772 var deres Tal alene 179; Indvaanernes Antal gamle og unge var 1769 imod 1600.

Kilder ere her i Byen.

- 1.) H. Kors Kilde, hvor Kongen lader hente sit Vand.
 - 2.) Koes Kilde, hvor Slottet skal have staaet, og hvoraf Byen haar Navn, er øde og bruges ikke, ligger i et Vænge.
 - 3.) St Olufs Kilde, ved Kobber-Møllen.
 - 4.) St Ibs eller Jacobs Kilde, ved St. Ibs Kirke, kaldes og D. Holgers, fordi han holdte det for allerbedst Vand i Roeskilde.
 - 5.) Hasborg Kilde, ved det gamle Slot Haraldsborg, opspringer i Strandbredden.
 - 6.) St Hans Kilde, ikke Norden for Byen, som Atl. Dan. siger, men i Byen Norden neden for Dom-Kirken, nær ved hvor i gamle Dage laae Capitels-Badstue, som havde sit Vand fra samme Kilde, som nu er nesten øde.
 - 7.) Sorte-Brødre eller Closter-Kilde, bærer Navn af Apotheker-Haugen, ligger i en Hule, hvoromkring ere adskillige Kildevæld, som løbe i Rimors Mølle-Dam, og derfra til Kobber-Møllen. Denne Kilde bruges meget af Closteret og Byen, og skal have det beste Vand til Farverier.
 - 8.) Magle Kilde, eller den Store, Vesten for Dom-Kirken i Magle Kilde.Strædet, ere egentlig to Kilder, den ene ligger ved Søndre Side i et Vænge, begge giver Vandet til Magle Kilde-Mølle, eller Papiir-Møllen, som neppe derved kan drives, langt mindre fem Møller, som Resenius beretter, og efter ham Pontopp. I Atl. Dan. thi disse fem Møller have tillige Tilløb fra andre Kilder og Vandfald, som siden skal meldes.
 - 9.) Store Blegdams Kilde, har et stor Kildevæld til Blegdammes Brug, og herfra løber Vandet ned til bemeldte 5 Møller (150)
 - 10.) St. Giertruds Kilde er øde, laae ved St Giertruds Closter neden for Dom-Kirken.
 - 11.) Vor Frue-Closter Kilde Sønden for Byen, er øde.
 - 12.) Høybrynd, ligger op i Støden, (her er ingen Gade som heder Støden, som Atl. Dan. siger) men i et Hiørne, hvor Lille og Store Høybrynd-Stræde støder paa, der er egentlig et Kildevæld, som løber stærk Vinter og Sommer, oh heraa henter Byen sit Vand til Brygning og anden fornøden Brug, den haver og sit Affald ned til de fem Møller.
 - 13.) St. Boels Brynd (Fons Bothildæ) var tæt ved St. Boels Kirke paa Hiørnet af Ringsted-Gaden. Da den for en Deel Aar siden blev tilstoppet, brød den op i Nabolauget i en Mands Gaard. Nu staaer paa Stedet en grundmuret Gaard.
 - 14.) Alle Helgens Brønd er tilstoppet.
 - 15.) Bonderinngs Brønd er tilstoppet.
 - 16.) Hestemarkeds Brønd er tilstoppet.
 - 17.) Byens Brønd-Stade paa Torvet, blev opfyldt 1733.
 - 18.) Ols-Gades Brønd var 1760 tilstoppet, men blev siden i Standsat til Sukker-Huusets Nytte.
 - 19.) Skole-Kilden, for faa Aar siden brød den op under Latinske Skoles Muur, fra denne løber og Vand til de fem Møller.
 - 20.) Rectors Kilde, i Rectors Hauge, har meget godt Vand, og er for faa Aar siden renoveret. Vandet flyder med en behagelig Raslen igiennem hule Tagstene ned af en Bakke i en Park, hvorfra det udløber til de nederste Møllers Vand.
- End er paa Domkirke-Gaarden tre Brønde eller Kilder, én paa Søndre Side, hvoraf Kalkslageren tage Vand til Kirkens Arbejde, og 2 paa Nordre Side, som ved Render trekker Vandet fra de

Kongelige Begravelser og Palaiet, og igiennem Render under Jorden bortflyder (151) uden for Kirke-Gaarden, indtil de endelig tilligemed St. Hanses og flere Kildevæld løber i Stranden. Endnu er i Byens Østermark eller nye Hale, en Kilde, kaldet Langebiørg Kilde, har i gamle Dage været en Sundheds Kilde. Da et blind Menneske ved samme Kilde fik sit Syn, var en Mand saa dristig, og førde sin blinde Hest til samme Kilde. Hesten blev seende, men Manden blev stokblind. Da her synes at være god Leylighed til at anlegge Fabriqver, saa har jeg ladet mig underrette, at Vandet i Kiøge skal være langt bedre til Garverier end i Roeskilde, og at det Læder, som garves og tilberedes i Roeskilde.

Fiske-Parker. I Frøken-Closterets Mark, ere mange skønne Fiske-Parker, med Karper, Karudser ec.

Isefiords Fiskerie. Sild, Aal, og de navnkundige Roeskilde-Flønder haves af Isefiorden, og søges med saa stor Begierlighed, saa at Indvaanerne i Roeskilde neppe kan faae dem for Prangerne, som bringe dem til Kiøbenhavn.

Tang-Luus. Fiskerne har nogle Aar klaget over Hav-Luus, som de kalder dem, der sette sig i Vandet paa Garnet, og opæde deres Garn, saa at hverken Tiære eller noget kan hindre dette skadelige Utøy.

Møller i og omkring Roeskilde ere og har været:

Møller. Fire Væyr-Møller: 1 Østen, 1 Sønden, og 2 Vesten for Byen.

Ni Vand-Møller i og omkring Roeskilde: a.) Magle Kilde-Mølle, var før en Korn-Mølle, nu en Papiirs-Mølle og er en Eyendom. b.) St. Mortens Mølle, ligger til Dom-Kirkens Capellan. c.) Capels-Mølle, ligger til Frøken-Closteret. d.) St. Claræ Mølle tilhører Universitetet. e.) Strand-Mølle er en Eyendom. Disse fem Møller ligge i Rad neden for hverandre, dog have de alle Overfalds (152) Vand. Disse fem Møller er det Atl. Dan. og Mich. Casp. Lund i hans Skrift om Verden og de hellige Tings Betragtning i Verden, trykt 1718 i 4to. Siges at drives af Magle Kildes overflødige Vand, men ingenlunde: Den første eller Papiir-Møllen, som er et Hollandsk Verk, og for 40 Aar siden indrettet af Sal. Ole Pedersen Schiöt, drives alene af denne Kilde, hvis Vand samles i en Dam, og derfra løber i en Rende, som er lagt fra Dammen over til Hiulet dere r fem Alen høyt, under hvilken Rende Passagen er for Gaaende og Kiørende igiennem Magle Kilde Mølle-Stræde, hvorigiennem om Vinteren, naar Snee og Iis optøer, en stor Deel Vand nedflyder i Mølle-Dammen til St. Mortens Mølle, hvilken Mølle-Dam er for et halvhundrede Aar siden udgravet der, hvor fordem St. Mortens Kirke-Gaard var, hvor 1711 Pest døde bleve jordede. Til denne saavel som Capels-, Claræ-, og Strand-Møllen flyder og samles Vand fra forommeldte Kilder og Brønde. f.) Vandhuls-Mølle (kaldet og Røde-Mølle) laae Vesten for Byen, men Eyeren nedbrød den for at have Tilladelse at indrette en Heste-Mølle, som endnu bruges i Roeskilde, og eyes nu af Kiøbmand og Consumptions-Forpagter, og har tillige en Heste-Mølle. h.) Rimors Mølle, Østen i Byen, tilhører Universitetet. i.) Hasborg Mølle, hvorved fordem Haraldsborg Slot stod, tilhører Duebrødre-Closter. Norden for Byen i St. Ibs Sogn. k.) Ladegaards-Mølle ¼ Miil Østen for Byen i St. Ibs Sogn tilhører Bidstrup. Disse fire sidste Møller har ligeledes Overfalds-Vand af Kildevæld og tilløbende rindende Vand, der tilsidst falder i Stranden.

Hertil kan anføres Vand-Møllen ved Bidstrup-Gaard, som ogsaa havde et Stampe-Verk, men for omtrent 50 Aar siden er Møllen afbrudt, og derved er Vandenes Afledning fra omliggende (153) Gaardens Engbond iverksat til megen Nytte. Ved denne Mølle var Christi Blods Kilde, som i Reformations-Tiden saa meget er omtalt.

Roeskilde Hartkorn. Udtog af Roeskilde Amts nye Landmaalings Matricul 1690 for saavidt Byens Generale Hartkorn, Ager og Eng betreffen, og er bestaaende af:

1.) Roeskilde Byes smaa Vænger 35 i Tallet, bestaaer af Ager og Eng Hartkorn	16Td. -Sk 2 Fk -Alb
2.) Store Vænger 10 i Tallet, med Raadmands Haugen	23 – 3 – 2 – 2
3.) Claræ Vænge-Fierdinger No 1. Til 19.	48 – 6 – 1 – 2
4.) Kirke-Fierdinger fra No.19 til 31.	42 – 5 – 2 – 1

131 Td. - - 2 Alb.

5.) Roeskilde hele Byes i alt 71 No Giør Hartkorn -	247 Td 1 Sk. 1 Fk. 1 Alb
Hertil høre store og Lille Heeden, generali- Ter taxered til Høveders Græsning 338 Stl. Og Anslaaed til Hartkorn.	21 - - - -

268 Td. 2 Sk. 1 Fk. 1 Alb.

Afgaaer No. 52 som Er Bønder-Gods, tilhø-Vidstrup og con Tribuerer	2 – 7 – 2 – 1 –
--	-----------------

Igien Kiøbstæd-Jord 265 – 2 – 3 – ” –

Lateris 396 Td. 2 Sk. 3 Fk. 2 Alb. (154)

Transport: 396 Tdr. 2 Skp. 3 Fk. 2 Alb.

Endnu findes ved Roeskilde paa Slingerups Marker 8 Enge afslagne Efter visse Læs Hør til Tdr. Hartkorn	- 5 – 6 – ” – ” –
--	-------------------

Roeskilde Markeder. Her holdes mere end tvende Markeder: I Bruunsmanns Almindelige Calender, trykt 1688 i 8vo. Pag. 344. fastsettes Trende, den 12 May, 8 September og 9 October, foruden Heste-Marked hver Løverdag i Fasten. Disse Markeder haves endnu, alene er forandret: thi her er Heste-Marked hver Fredag i Fasten, og neste Fredag efter Paaske. Kram-Markeder, Tiirsdag efter almindelig Bededag, Kram-Marked, den 17 September, som her kaldes Pære-Marked, og Kram- og Kiød-Marked den 1 October, som her kaldes Deynsmisse-Marked eller Dionysii-Marked.

Plantager. Tilforn har mange af Byens smaa Vænger været beplantet med Tobak, som geraadede meget vel, men siden det Kongelige Tobaks-Magazin blev oprettet, er Tobaks-Plantagen, som her af nogle Reformerte Familier blev dreven, og tillige af dem blev fabriqvered, saa gandske formindsket, at der nu ikkun én Mand planter den, som og tillige har Plantage med Kaal og Kiøkken-Gevexter. I Aaret 1772 er derimod i Roeskilde avlet over 900 Tdr. Cartofler, som vare plantede i adskillige smaa Vænger, og det tegner til, at denne velsignede Plante skal finde mere og mere Plads i Byens mange Vænger.

Fabriqver. 1.) For tolv Aar siden var der en Klæde-Fabriqve, hvorfra mange fattige Bønder-Koner heromkring havde Spind, men denne Fabriqueur blev ey soutinered og gik derfor under. (155)

2.) Der er hos Farver Envoldsen et Cattun-, eller Linnet- og Ulden-Trykkerie, (ingen Papiir-Trykkerie til Betræk) han fabriqvered og Trille og Dvelg, hvortil han har indrettet en Heste-Mølle.

3.) En Papiir-Fabriqve, anlagt i Magle Kilde-Mølle, et Hollandsk Verk, hvor der giøres fornemmelig Tryk- og graae Maculatur-Papiir, saa og nogle grove Sorter Skriv-Papiir.

4.) En Tobaks-Fabriqve, som spinder for Kongens Regning, og Tobaks-Oplag er paa Kongens Bekostning, hos Kiøbmand Peder Kornerup.

5.) En skøn Sukker-Fabriqve, som nu tilhører de Herrer Kirstein og Wasserfall i Kiøbenhavn, som købte 1765 dette kostbare Verk af forrige Interessentere, der tabte noget anseeligt derved. Der fabriqveres alle Slags Sukkere, og Afsætningen er anseelig. Her holdes 1 Bogholder, 1 Sukker-Mester, 1 Bødker, og undertiden 4, undertiden flere Svenne og Arbejdsfolk. De holder hertil et Skib, kaldet Arken, som, henter de raae Sukkere, Steenkul ec. og tildeels bortfører de fabriqverede Vahre, som ikke blive afhentede til Oplags-Commisionairerne i de Sællandske Kiøbstæder.

Hertil kan anføres de nyttige Fabriqver, anlagte af Forvalter Rosted $\frac{3}{4}$ Mile fra Roeskilde ved Kattinge store Søe, bestaaende af tvende Stampe-Møller og en Gryn-Mølle.

6.) Det sførste Valke-Verk blev bygget 1754 med store Bekostninger, men er siden ombygget. Paa en Stolpe i dette Stampe-Verk staaer at læse: Dette Verks Ombygning begyndt den 25 Julii 1764 færdig den 2 April 1765. Vandene forbedret 1764 med 8 Kilder, 1765 med 6 Kilder. Dette Verk har 10 Stamper med 5 Huller.

7.) Det andet Stampe-Verk blev paa Hollands bygget 1761 har 8 Stamper med 4 Huller. (156)

8.) Det Tredje er et Hollandsk Gruppen-Verk, hvor der fabriqveres alle Slags Perle-Gryn, Femerske Gryn og Banke-Byg, paa en konstig Maade indrettet, og blev byggt 1769. Alle disse Verker ere opførte paa Forvalter Rosteds Bekostning, og har han siden faaet Interessenter herudi; til hvilket Interessentskab henhører Kornerup Lille Mølle Sønden for dette Verk, hvor der sigtes Hvede og Rug i stor Mængde. Disse Verker gaae alle med Underfalds Vand, som kommer fra Kattinge Lille og Store Søe, saa og Svogersløv Søe, som alle give Vand til disse Verker, foruden bemeldte fiorten Kilder, der ligge omkring Søerne udi Markerne, hvilke Kilder Rosted haver opsøgt og paa egen Bekostning opryddet, alt til at skaffe Verkerne overflødigt Vand. Dette Vand forøges fra Aaen, som kommer løbende forbi Lethrabort under Magle Broe til det gamle Lejre, hvor en Styrte-Dam tager imod det, der udgyder sig til Kornerups Store Mølle, derfra til Kornerups Lille Mølle, derfra til

Svogersløv, hvorved ligger Svogersløv-Mølle, derfra til Lille- og endelig til Store-Kattinge Søe, som yder det til Verkerne, der ere anlagde imellem bemeldte Kattinge store Søe og Stranden, hvor en stor Dæmning er opført med tvende store Broer, hvor Land-Veyen gaaer over, og hvorunder Vandet optages i store Vand-Stuer. Grund-Stenene til disse Verker og Dæmninger ere alle førte fra det gamle Nebbe Slots Rudera, som ligger nær derhos ved Siden af Kattinge Søe.

Der er got Fiskerie saavel af Søerne som Stranden. Det er anlagt i den behageligste Egn imellem Skove og Vand. Der er en Valke-Mester med to Svenne og Arbeyds-Karle. Tvende fire bespændte Valke-Vogne gaae to gange ugentlig til og fra Kiøbenhavn, at hente og bringe Vahre fra Kongens og andre Fabriquer i Kiøbenhavn, hvor og haves Oplag af Gryn-Verkets Producter. Ved (157) Verkerne ere Bygninger opførte, saavel for Inspecteuren, som alle Betientere og en Mølle-Bygger.

Endeel Vaanings-Huuse, samt Lader og Stalde ere opførte af lutter Leer-Muur 4 a 5 Qvarteer tykke, og hertil fandt Forvalter Rosted god Leylighed i den overmaade store og høye Leer-Bakke, som han tildeels sløyfede, og af Leeret lod paa de fløysede Pladser opreise Bygninger. Merkeligt var det, at da man arbeydede ind i Bakken, fandtes derinde en fuldkommen Tegl-Ovn med Rudera af brændte Muur-Steen. Om denne Ovn er anlagt og brugt, da Nebbe Slot blev bygget, kan jeg ikke sig e til visse, men er troeligt nok.

Ved hvad Leylighed denne Tegl-Ovn er saa gandske bleven indsluttet i Bakken, og ingen har vidst af den, førend den ved bemeldte Leylighed blev funden, er mig ubekiendt.

Det er herhos heel merkeligt, at neden under Bakken gaaer Stranden ind, hvor de har havt Samling med Kattinge Søer, og hvor igiennem dette Stræde har været Seylads i gamle Dage forbi Nebbe Slot i Øster til Vidstrup Slot, og i Sønder til Lejre, men oven paa bemeldte Leer-Bakke eller Bierg, ligger øverst paa Bakken nest ved Leeret er Lag af sort Muld, dernest et Lag eller Stratum af Tang og Musling-Skaller, Østers-Skaller og mange Slags Conqvilles, omtrent en Aen igiennem, dernest et tyndere Lag af sort Muld, og endelig et Grøn-Sværd, og med disse Spolia maris er Bakken overalt beklædt, ey alene paa Siden, men endog oven paa, som er 12 til 16 Alen høyt fra Strandbredden.

Men da Gundsøe Magle Marks Overflade er omtrent i lige Høyde med denne Leer-Bakke, saa kan jeg ey andet end troe, at her engang har været en almindelig Oversvømmelse, som har bragt alt dette saa høyt op fra Havet; thi var det paa et eller andet Sted disse Østers- og Musling-Skaller laae, saa kunde man tænke, at de i gamle (158) Dage fra Nebbe Slot ere udkastede, men da Bakken overalt, hvor man vil grave, fremviser slige Skaller og Tang, som jeg meget nøye og med Forundring har betragtet, saa troer jeg en Oversvømmelse; men saa maa den være skeed siden Tegl-Ovnen blev bygget, som er i Bakken bleven indsluttet ved saadan Oversvømning.

Naar man gaaer ned ved Stranden imod Nord, hvor Rosted har bygt et Huus, kadet Nordborg, hvis Beboere oppasser den skønne Vang, som tidtbemeldte Forvalter Rosted har faaet lov at indtage og opdrive, saa sees nu ved denne vittige Mands Bestræbelser en herlig Korn-Mark der, hvor fordem laae et udyrket Krat og Overdrev.

Haraldsborg Slot har staaet ikke langt fra St. Ibs Kirke, var bygt af Kong ERICH Eyegods Søn, 1486 var Erich Jensen der Embedsmand, paa Stedet er nu Haraldsborg Mølle.

Kiøge Kiøbstæd i Roeskilde Amt.

Hvor er beliggende. Kiøge ligger 4 Mile fra Kiøbenhavn, 3½ Miil fra Ringsted, 7 Mile fra Vordingborg, Elevatio Poli 55 Gr. 33 Min. Er beliggende paa Sællands Østre Kant uden for Stevns Klint.

Navn. Somme mene, at Byen har Navn efter Koge, fladebundede Skibe, hvormed Vahrene udskibes igiennem Kiøge Aae.

Andre, af Kigøie, som skal komme deraf, at i fordum Dage bleve Løgter hængte paa Kirke-Taarnet for de Søfarende; paa den Side af Taarnet ud til Søen, findes endnu Indretning til saadan Løgte.

Alder. Byen skal i Kong ERICH MENVEDS tid 1288 være bleven begyndt at bygges. (159)

Vaabnet. Dens Vaaben forestiller et Kirke-Taarn ved en Broe, oven over en Krone og et Kors, 1574 er noget anderledes end paa Grund-Tegningen i Atlas Dan. Tom. II. pag 356 og saaledes, som her sees:

Byen har fordum været befæstet, Grev Christopher lod paa Kong CHRISTIAN II vegne forbedre dens Fæstnings-Verker. 1658 lod Kong CARL Gustav af Sverrig Fæstningen forbedre, nu findes ikke mindste Sport deraf, undtagen Sonden for Byen sees endnu Rudera af en liden Skandse.

Byen har fordum været meget større, og havt god Handel.

1288 fik Byen Privilegier lige med Roeskilde.

1393 stadfæstede Kong ERICH MENVED Byens Privilegier.

1342 og flere gange er Byen med Ildebrand hiemsøgt.

1573 fik Kiøge Bye Tilladelse at nedbryde gammel Kiøge Kirke.

1633 blev endeel af Byen ved Ildebrand lagt i Aske.

1658 blev Byen af de Svenske ilde medhandlet.

Gadernes Navne, og hvor mange Huuse og Gaarde. Gaderne ere følgende: Nørre-Gade, Vester-Gade, Broe-Gade, Kirke-Stræde, Nyeport-Stræde, Noseport-Stræde, Laugshuus-Stræde, Catechismus-Stræde, Fænedet, Stranden, Bierget, og Lille Kirke-Stræde. Huuse og Gaarde foruden de publicque Bygninger ere i alt 277. (160)

Kirken. Kirken kaldes Nicolai Kirke, og blev bygt 1324 er stor og anseelig med en kostbar Alter-Tavle og Prædikestoel af Billedhugger-Arbeyde, smukke Epitaphia af Steen og Træ, deriblant et skildret Konst-Stykke, forestillende, hvor Christus ligger i Graven, som admireres af Kiendere, givet af Borgemester Hans Christensen, 1624 og af Arvingerne 1739 renoveret. Paa Pulpituret, som tilhører Kiøge-Gaard, ere de Schelers og Ruders Vaaben, samt Aarstallet 1642.

Bag Daaben findes to Begravelser over de Schöller og Lüxdorfer.

Et Marmor Epitaphium over Rector Johannes Iver Calundanus, som døde 1666.

Et Marmor-Epitaphium over Schoutbynacht Ulfeld og hans Frue, 1745.

En Liig-Steen over Raadmand Edinger.

I Taarnet er et anseelig grundmuret Begravelse, incorporeret med Kirken, hvori hviler Geheime-Raad og Amtmand Jacob Frantz von der Osten, som døde 1739. Inscriptionen over Indgangen findes i Hofm. Fundat. Tom. VIII. P. 382. Marm. Dan. Tom. I. p. 193.

Latinske Skole. Denne Bygning er af Grund-Muur to Etager høy med murede Piller, inddeelt til Mester-Lectier og to mindre Lectier, samt indrettet med Logement for Rector og to Hørere. Samme er omstændig beskrevet med alle sine Foundationer i Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 413. og fra pag. 404 til 441.

Danske Skole. Den er for 13 fattige Børn, som deri faae Klæder og fri Underviisning. Skoleholderen nyder aarlig 40 Rdlr. Løn og Huusleye.

Øde Kirker. Uden for Byens Vestre Port har staaet en liden brøstfældig Kirke, hvorudi i mange Aar ey var holdet Guds-Tieneste, blev nedbrudt 1752 men Kirke-Gaarden, ellers Closter-Gaarden kaldet, som (161) med Steen-Gierde er indhegnet, bruges endnu; Dernest har der været et Graaebrødre-Closter, som nu er

Hospital. Hospitalet, der bestaaer af et grundmuret Huus, afdeelt i tolv Boder til 24 Fattige, af Raadmand Mogens Steen, 1523. S. Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 441. Den anden Bygning er til 12 Enker.

Raadhuus. Raad-Huset er en meget anseelig grundmuret Bygning; i den nederste Etage er Veyer-Bod, og derunder en privilegered Viin-Kielder; i den anden Etage er Raadstue-Sahlen og Byetinget. Paa et Vindue staaer Kong FRIDERICH III. og Dronningens Vaabener, som er af meget net Arbeyde, og paa endeel andre Vinduer adskillige Danske Adelige Vaabener; Raadstue-Retten holdes om Tirsdagen, og Byetinget om Mandagen; Byen har ingen Ober-Ret; Kiøge Kag er anseelig og af huggen Steen.

Øvrighed. Byens Øvrighed bestaaer af 1 Borgemester, 2 Raadmænd, 1 Byefoged, 1 Bye- og Raadstue-Skriver.

Indvaanere. Sogne-Præsten, Capellanen, Rector, en Hører, Klokkeren, Organisten, Magistraten, en Apotheker, som tillige er Postmester, Told-Controleur, Chirurgus, Musicant, Veyermester, Maaler og Vrager, Underfoged, 10 Kiøbmand, 2 privilegerede Vertshuuse, 1 Over og 5 andre Byens Betientere, Haandverkere med Laug alle Slags 56. hvoraf 24 Skoemagere og 12 Smede; uden Laug

alle Slags, 45 hvoraf 12 Hattemagere, 8 Møllere, foruden en Heste-Møller, i alt af Haandverkere, 101.

Byens Borgere ere i alt 130. Anno 1769 var der foruden en Esqvadron Militaire, over 1200 Siele af Gamle og Unge; samme Aar vare de, som gave Extra-Skat, 730; men 1771 ikkun 603 saa at Byen meget aftager.

Handlingen. Handlingen var fordum anseelig, men nu er der alene en liden Handel med Korn og fede Vahre til Norge og Kiøbenhavn. (162)

Søefart. Skibsfarten bestaaer nu alene af 4 Skippere med 4 Fartøyer, nemlig: 1 Galliot af 10½ Læst, 1 Galiot af 7 Læster, og 2 Jagter, hver af 4 Læster.

Agerdyrkning. Byen har alene nogle Vænger, som ere anslagne til 13 Tdr. 3 Skp. 2 Fk. Hartkorn, og have faaet deres Overdrev, Kiøge Lyng kaldet, indhegnet for sig selv fra to Byer, Ølbye, Ølseagle og gammel Kiøge-Gaard, samme er ey anslaget til Hartkorn, men bruges til Byens Græsning.

Consumption. Consumptionen er nu 4600 Rdlr. aarlig.

Markeder. Der ere tvende Markeder, nemlig: den 1 Augusti og 28 Octobr.

Herre-Gaardene i Roeskilde Amt.

Grevskabet Lethrabort. 1.) Grevskabet Lethrabort i Allersløv Sogn Volberg Herred, tilforn kaldet Leyregaard, samme er omstændig beskrevet i Atl. Dan. fra pag. 365. til 371. men i Særdeleshed i Hofm. Fund. Tom. VII. fra oag. 458 til 465 hvorom Palaier og Haugen nøyere er anført, og hvad Leire det gamle Konge-Sæde angaaer, da har Sal. Justitz-Raad Anchersen udgivet en vidtløftig Beskrivelse derom, baade paa Latin og Dansk, 1745 og 1745. Og Wormii Monumenta Danica pag. 12 – 47.

Dog dette kan tilføyes angaaende forrige Eyere: Anno 1663 fik Rentemester Möller Korerup og Skullerup Gaarder med en stor Deel Bønder-Gods i Betaling for de i Krigen laante Penge; Deriblant den Bonde-Bye, kaldet Udleire, hvorpaa boede tvende Bønder, hvilken han med Kongelig Tilladelse lod afbryde, og der indrettede en Herre-Gaard formedelst Stedet skønne Situation, han gav Gaarden til sin Datter-Mand Thomas Finke, som døde 1677 og hun 1704 deres Søn Capitain Finke døde 1705 hans Enke Karen (162) Gyldenstjerne, døde 1711 da det kom i Kongens Eye, som strax solgte Gaard og Gods til Frue Mette Reetz, Oberste Lindenovs Enke, de øvrige Eyere ere anførte i Atl. Dan. Tom. II, pag. 365.

Lethrabort Kirke er i Alteret et prægtigt Skilderie om Nadveren, og oven over er Prædikestolen; over Fonten er en forgyldt Engel med et Sølvfad; Orgelverket er over Herskabets Stoel; Paa Hvelvingen er en Blason hvorpaa Christi Himmelfart er forestillet; Paa Væggene sees 16 store og 30 mindre Skilderier af Bibelske Historier; Gulvet er med Marmor-Fliser belagt; Guds-Tienesten forrettes i Kirken hver Søndag, og hver Nye-Aar gjøres saadan Inddeeling, at Præsten i Ousted prædiker 32 gange om Aaret, Præsten i Hvalsøe 15 gange, og Præsten i Saabye 5 gange, efter Kongelig Reglement den 1 May 1744. Grunden dertil er en Refusion af Gaardens Nedbrydelse, og

Kirke-Afgifter til Præsterne fra forrige Tider, som ved Grevskabets Oprettelse blev sat i en anden Form, saa at Prædikener forrettes i Proportion af Refusionen efter gjorde Inddeeling.

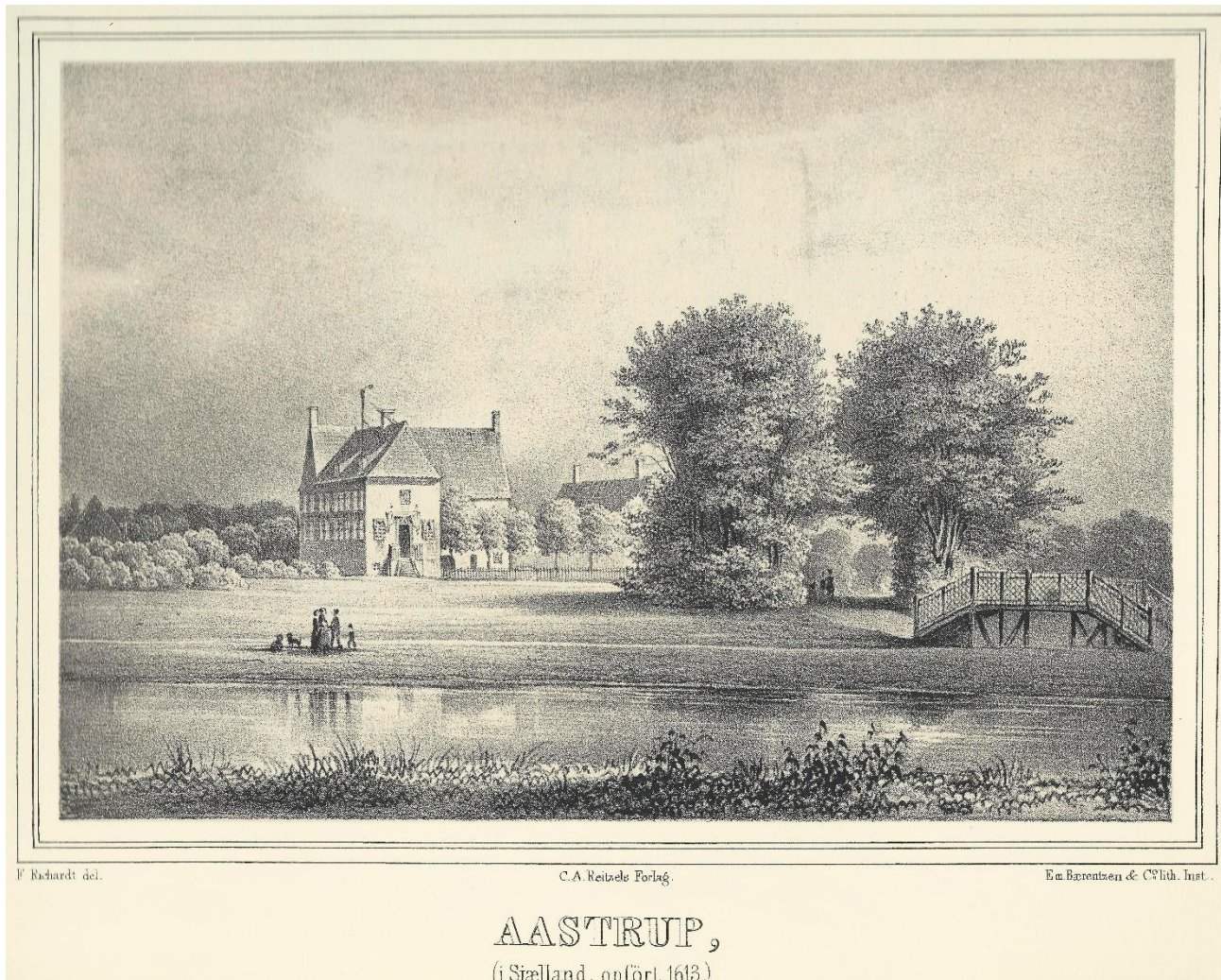
Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author.

Leire har i fordum Tid havt Isefiorden nær ved sig, som endnu paa en fierding Vey gaaer nær op med en Arm til den Landsbye Grævinge, og har formodentlig i de Dage været seylbar, men nu aldeles ikke, saa at der menes, at Seyladsen til Lethra, snarere er falden paa denne Kant, end igiennem Kornerup Aae.

Manufacturet. Manufacturet er ved Greb Holstein Død nedlagt.

2.) **Aastrup Herre-Gaard** i Saabye Sogn Voldborg Herred, er i Atlas Dan. pag. 385 anført til Holbeks Amt, men Saabye ligger i Voldborg.-Herred i Roeskilde Amt; Igiennem Gaardens Hauge gaaer en Aae, som gjør Skiel imellem Roeskilde og Holbeks Amter, og imellem Saabye Sogn og Soderup Sogn. Det er et Stam-Huus, og tilhører nu afgangne Conferentz-Raad Bartholins Søn, Assessor (164) Johan Bartholin Eichel. Borge-Gaarden er to Huuse, to Etager høy, og er

grundmuret, Lade-Gaarden er af Bindingsverk, begge Deelee omringet med Graver, ved Haugen er en Skov med Lyst-Huus. Gaarden er 1589 opbyggt af Erich Krabbe, som var en Søn af Christian Krabbe.

Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author.

4.) Benzons Eye i Ørsted Sogn i Ramsøe-Herred. Gaarden er af Bindingsverk, og blev 1718 opbyggt af Confentz-Raad Peder Bentzon; efter Oberstinde Schumachers Død, eyes den nu af hendes Søn, Lieutenant Carl Christian Schumacher.

5.) Bidstrup i St Jørgens Sogn i Sømme Herred. Gaarden er nu en almindelig Lade-Gaards Bygning. 1661 har Kong FRIDERICH III skienket Gaard og Gods bort til Magistraten i Kiøbenhavn, saaledes: at de halve Indkomster skal tilhøre Magistraten, og den halve Deel til Stadens Udgifter.

En halv Miil derfra har lagt et andet Slot imellem Kattinge store Søe og Isefiorden, kaldet Nebbe Slot, som forhen ved Sognet er meldt; Bemeldte Kattinge Søe har i de Tider staaet saa høyt med Vand, at samme har indspærret omliggende Bakker, og gaaet under et med flere Søer, nemlig:

Bidstrup, Kattinge, Svogersløv og Bue Søe, men nu ved Vandets Afløb Tid efter anden tilgroet, og voxet med Tørve-Grund og Eng; Der skal endog samme Tid have været Seylads igiennem Kattinge store Søe og Bidstrup Søe, fra Nebbe Slot til Bidstrup Slot, hvilket sidste tilhørte de Catholske Biskopper i Roeskilde. See Danske Magazin T. I. p. 74. og Hvitfeld p. 103. (165).

Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author

6.) **Eegholm** i Sæbye Sogn i Voldberg Herred. Gaarden var grundmuret, to Etager høy, og bestod af to Huuse med fire Spiir, af hvilke Geheime-Raad Iver Rosenkrantz lod det ene sette i Stand og hans Enke 1752 det andet. 1765 skal Borge-Gaarden være nedbrudt; Lade-Gaardens Bygninger ere af Bindingsverk.

Eyerne anføres af andre saaledes: Efter de Ulfeldrer fik Eiler Krause, 1610. Henrich Holk og Hilleborg Krause, 1639. Otto Krause, 1639. Holger Rosenkrantz, 1640. Otte Baron af Rosenkrantz og Birgitte Krabbe 1650. Deres Datter, som havde Mogens Scheel, 1686. Frue Birgitte Otto Scheels til Valløe Datter 1690. som fik Geheime-Raad Iver Rosenkrantz til Rosenholm, og Charlotta

Amalia Scheel, deres Sn Geheime-Raad Friderich Christian Rosenkrantz til Rosenholm, Ridder af Elephanten.

7.) **Gammel Kiøge-Gaard** i Kiøge Sogn i Ramsøe-Herred. Stue-Huuset bestaaer af tvende Etager, og er bygt af Frue Elisabeth Bille, Ulfstands Enke; det øvrige er bygt af Grev Meyerfeldt og Enke.

Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author

Eyerne have været: Claus Bille, Dannemarks Riges Raad, arvede de Bassers Gods efter sin Fader Steen Basse Bille, og deriblant denne Gaard; hans Frue Elisabeth Ulfstand, døde 1558; deres Datter Elisabeth Bille, Ulfstands Enke døde, 1613 31 Aar gammel; hendes Søster Birte Bille, Christopher Gallis Enke, døde 1635; Christian Scheel, Dannemarks Riges Raad, arvede Gaarden efter sin Moders Fader-Moder, han bygte 1642 en lukt Stoel i Kiøge Kirke, og gav 500 Rdlr. til de Fattige, vid. Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 384 han døde 1659; Otto Scheel, Ridder, døde 1695; hans Søster Birgitte Scheel arvede Gaarden, hun var tre gange gift, nemlig første gang med Christian Bernekov, Præsident i Sverrig, som døde 1666 (166) anden gang med Cancellen Christopher Parsberg, og tredje gang med Geheime-Raad Knud Thott, hun døde 1699; hendes Søn Oberste Kield Christopher Bernekov, døde 1700; hans Datter Berte Bernekov fik Grev Meyerfeldt, General-Gouverneur i

Erik Pontoppidan, Den Danske Atlas Tomus VI 1774 Del 2

Pommeren, døde 1744. 85 Aar gammel; hans Søn Oberste Carl Friderich Greve af Meyerfeld, som ved Testamente fik Gaarden. See mere omstændig i Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 384.

8.) **Geddesdahl** i Greve Sogn i Thune Herred. Gaarden som har to Lade-Gaarde og er af Bindingsverk, lod Conferentz-Raad Peder Bentzon opbygge, efter ham tilhørte den hans Broder Conferentz-Raad Lars Bentzon, hans Søn Niels Bentzon, og Etatz-Raad Klöker, som døde 1770 nu tilhører den hans Enke fød af Hoppe.

9.) Kornerup-Gaard i Sømme-Herred, vid. Atl. Dan. Gaarden bestaaer af en Bindingsverks Bygning, og har Hovedgaards-Taxt 32 Tdr. 4 Skp. Hartkorn.

10.) Krabesholm i Giershøi Sogn i Voldborg-Herred, vide Atlas Dan.

Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author

11.) Lindholm i Gievninge Sogn i Voldborg Herred. Gaarden har tilforn staaet et anet Sted i Marken, kaldet Lindholms Bierg, efter de der værende Linde-Træer; Bygningen bestaaer af et grundmuret Huus 15 Fag bredt, og 2 Etager høj, samt tvende Fløye til Domestiquerne, tillige med

en smuk Hauge, som støder i en Rundeel med Linde-Træer paa en Part af Skoven, hvor der er plantet en Linde-Alle paa nogle tusinde Skridt, som Geheime-Raad Christian Ludvig von Plessen har bekostet, igiennem hvilken man fra Værelserne har Prospect til Roeskilde Dom-Kirke. (167)

Eyerne vides ey, førend Jörgen Friis solgte den 1664 til Professor Rasmus Bartholin. 1690. Etatz-Raad Gothard Braem, hans Enke fik 1703. Etatz-Raad Vilskiör, hun døde 1728 da bemeldte Geheime-Raad Ples købte Gaarden paa Auction, og oprettede 1737 med sin Frue en stiftelse til Adelige Børns Information af 14000 Rixdaler, som hefter paa Gaarden, og er indført i Hofm. Fund. Tom. I. pag. 347 til 355. Gaarden tilligemed Selsøe-Gaard er et Fidei Comifs; Efter ham hans Søn Cammer-Herre og Ober-Ceremonie-Mester Mogens Schell von Plessen; hans Søn Cammer-Herre Christian Ludvig Scheel von Plessen.

12.) **Lellinge** i Lellinge Sogn i Bieverskou-Herred. Bygningen er Bindingsverk, har en behagelig Situation oh liden Skov, men Haugen er ikke i Stand; Begyndelsen til denne Gaard vides ikke, førend Professor og Doctor Hans Brokman har boet det 1637.

Geheime-Raad Casper Schöller eyede Gaarden 1672 han døde 1719 og Geheimeraadinden solgte Gaarden til Kong CH IV. da samme blev lagt under Vallø Grevskab.

Fra: Prospekter af Danske Herregårde af - Joachim Ferdinand Richardt Udgivet første gang 1844 til 1868 i tyve bind med 12 lithografier i hver. Indsat af author

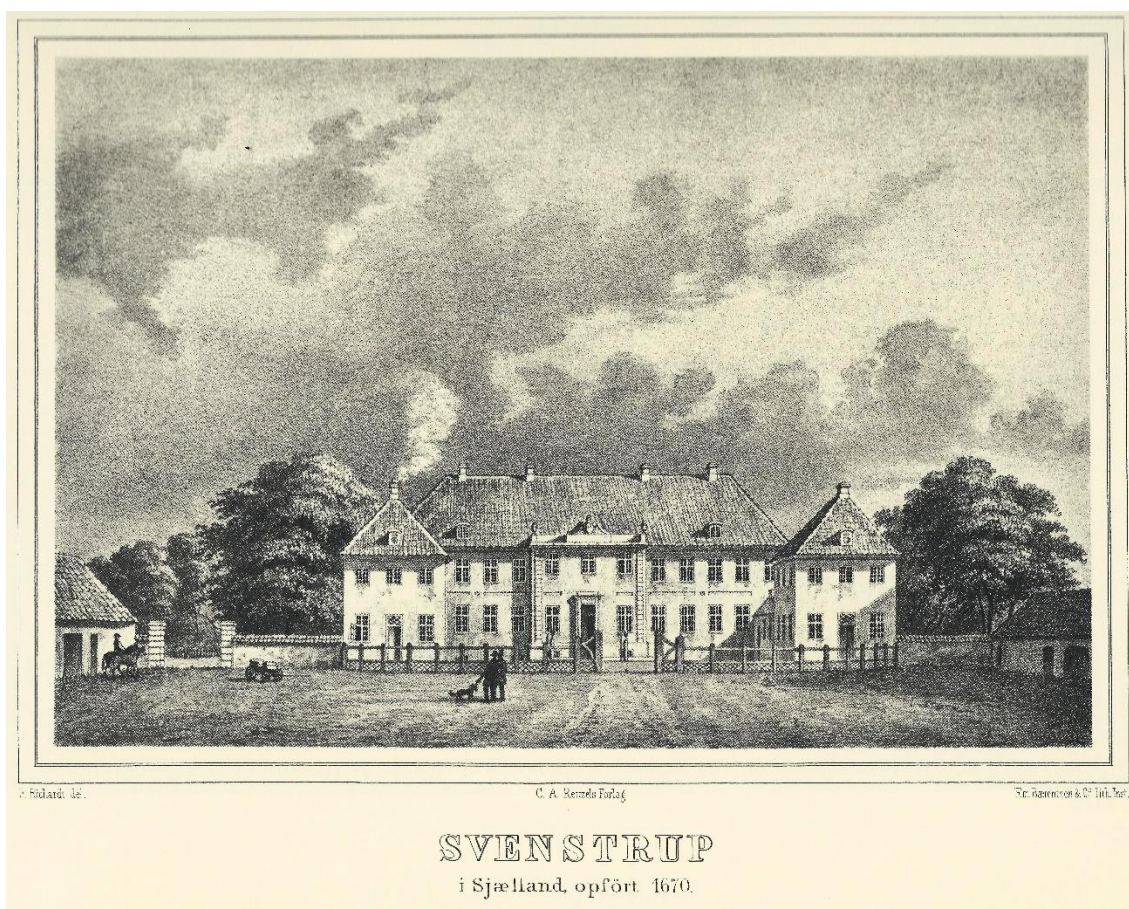
13.) **Ryegaard** i Rye Sogn i Voldborg-Herred. Borge-Gaarden bestaaer af to Længder og to Etager Bindingsverk.

Eyerne: Eyler Gyldenstjerne skiødede Gaarden 1622 til Axel Urne; hans Enke Birgitte Gyldensstjerne solgte den 1640 til Niels Trolle til Trolholm og Frue Ingeborg Krabbe 1640 og 1683 deres Søn Oberste Christian Trolle og Frue Hilleborg Gyldenstjerne, som døde 1734 da Arvingerne solgte Gaarden til Geheime-Raad Iver Rosenkrantz; hans Søn Geheime-Raad Friderrich Christian Rosenkrantz eyer Gaarden for nærværende Tid.

14.) **Skulderupholm** i Kiserup Sogn i Voldborg-Herred, er ordinair Bindingsverks Bygning med Graver om, og skal forðum (168) have tilhørt de Basser, siden kom den under Kronen; Kong FRIDERICH III skiødede Gaard og Gods bort til Rentemester Möller; hans Svigersøn Thomas Finke døde 1677; hans Søn Commerce-Raad Johannes Finke døde 1705; Conferentz-Raad Severin Junge; 1746 kom Gaard og Gods under Grevskaftet Lethrabort.

15.) **Sonnerupgaard** i Hvalsøe Sogn i Voldborg-Herred. Borge-Gaarden, som var bygget paa en Holm med Vand omkring, afbrændte 1731, da Eyeren, Conferentz-Raad Severin Junge, igien opbygte den af Bindingsverk et andet Sted; Christopher Bild eyede Sonnerup 1589 og i dette Seculo har Justitz-Raad Klotak, Conferentz-Raad Junge, og Cammer-Herre Adolph von der Lühe eyet den. Etatz-Raad og Lands-Dommer Friderich Brabrand fik den 1748 og eyer den endnu.

16.) Spanager i Egbye Sogn i Ramsøe-Herred. Denne Gaard var tilforn en Bonde-Bye, som 1658 i Krigens Tid blev ødelagt af de Svenske; Kongens Kiøkkenskriver fik Godset i Betaling, og opbygte en Herre-Gaard deraf, som bestaaer af fire store Længder Bindingsverk, hvoraf Stue-Længden er Teglhængt: Ved Gaarden er en stor Hauge med gode Frugt-Træer, efter ham har den tilhørt Geheime-Raad Schöler, Geheime-Raad Gabel, og Grevinde Schak, som gjorde baade Spanager og Gisegaard til et Fidei Commissum for Cammer-Herre Grev Friderich Schak.

17.) **Svenstrup** i Borup i Ramsøe-Herred. Den Østre Længde er Grund-Muur, og er 1670 bleven opbyggt af Erke-Biskop Hans Svanis Enke Maria Fiuren. See Inscr. Hofm. Fund. Tom. VII. pag. 387. Anno 1768 afbrændte Lade-Gaarden, som Eyeren, Justitz-Raad Neergaard, paa det ordentligste log igien opbygge; Ved Gaarden er en smuk Hauge med Orangerie, tre Dyre-Hauger, skøn Skov og mange Fiske-Parker; Gaarden har fordum tilhørt de Catholske (169) Biskopper i Roeskilde, siden Lehnsmændene: v. Thinen, som boede paa Schnekendorf, en Gaard der i Sognet, som har staaet paa Lammestrup Bye-Mark, hvoraf sees Rudera; efter ham Just Höeg; Ole Brokkenhuus havde

Svenstrup i Forlening, men efter Souverainiteten blev den skienket Erke-Biskop Svane og Frue Maria Fiuren; efter dem deres Søn, Jægermester Svane og Frue Margrethe Vibe; Deres Datter fik Grev Örtz, som solgte Gaarden til Krigs-Raad Neergaard, nu tilhører den hans Søn Justitz-Raad og Lands-Dommer Neergaard.

18.) **Trudsholm** i Sonnerup Sogn i Volborg-Herred. Borge-Gaarden er et grundmuret Huus med to Etager, bygt 1551 det øvrige er Bindingsverk, og omkring Gaarden ere Graver. De gamle Eyere vides ikke, men 1661 skiødede Kongen Gaarden bort til Rigs-Raad Jörgen Bielke; 1669 købte Cancellier Theodorus Lentis Enke Gaarden, hun døde 1670 da hendes Søster Anna Catharina Lente, Hof-Raad Conrad Hesses Frue fik Gaarden; 1715 fik deres Søn Major Friderich Hugo Hesse Relutions-Ret paa Gaarden; efter hans Død General-Lieutenant Gregers Juel, hvis Søn Geheime-Raad Peder Juel til Hveringe solgte den 1745 til Anders Ottesen Schou; 1749 blev Etatz-Raad Casper Bartholin Eichel Eyere deraf, hans Søn Christopher Bartholin, solgte den til Cancellie-Assessor Anders Dinesen, som for nærværende Tid er den Eyere.

19.) **Vibyegaard** i Siuf Sogn i Ramsøe-Herred. Der har tilforn været et grundmuret Huus to Etager høj med et Taarn paa, som Conferentz-Raad Peder Bentzon lod nedbryde og bygte Gaarden op af Bindingsverk.

Eyerne have været: Emike Sparre og Berte Juel 1588. Sivert Bek, Otto Kragh 1665. Frue Eilers, Frue Böpfke, Christian Nold, Oberste Reetz, Kong FRIDERICH IV. Som 1718 mageskiftede Gaarden (170) den bort til bemeldte Peder Bentzon, Cancellie-Raad Neergaard, Agent v. Westen, Cammer-Junker v. Holstein, og nu Commerce-Raad Peder Qvistgaard.

Mærløse-Herred i Holbek Amt.

Holbek, en Kiøbstæd. Holbæk Lade-Gaard.

- 1) Mærløse Sogn og Bye, 6 G. 7 H. (a) Taastrup, 6 G. 6 H. Langerød, 3 G. 4 H. Hellestrup, 2 G. Det øvrige hører til Asmindrups Sogn. Slots-Huusene til Mærløse og Holbek, 8 H.
- 2) Grandløse Sogn og Bye, 4 G. 6 H. (b) Store Grandløse, 9 G. 8 H. Vepperød, 2 G. 1 H. Dragerup, 4 G. 9 H. Tebberup, 6 G. 5 H. (171)
- 3) Asmindrup Sogn og Bye, 6 G. 6 H. (c) Vallestrup, 3 G. 1 H. Af Hellestrup, 4 G. 2 H. Søegaard Herre-Gaard. Alkestrup, 9 G. 9 H. Sigersholm, 2 G. 1 H. Eglestrup, 1 G. 1 H. Vinstrup, 8 G. 6 H.
- 4) Aagerup Sogn og Bye, 10 G. 16 H. (d) Bredved, 5 G. 3 H. Torup, 3 G. 4 H. Maltis Kroe, 1 H. Kongstrup, 4 G. 3 H. Avnake, 4 G. 4 H.
- 5) Tølløse Sogn og Bye, 11 G. 3 B. 30 H. (e) Maarup, 9 G. 3 H. Skinnede, 4 G. 1 H. Lunnerød, 8 G. 2 H. Nyebye, (172) 7 G. 7 H. Tiørnebye, 7 G. 7 H. Nørre Vallenrød, 11 G. 6 H. Skou Vallenrød, 8 G. 3 H. Af Qvandløse, 5 G. 2 H. Af Eskildstrup, 3 G. Tølløse Herre-Gaard.
- 6) Soderup Sogn og Bye, 9 G. 14 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen (f) Bonerup, 13 G. 8 H. Tingerup, 9 G. 5 H. (173) Ebberup, 3 G. 2 H. Smidstrup, 7 G. 5 H. Af Qvandløse Bye, 6 G. 7 H. Af Nørre Eskildstrup, 7 G. 2 H. Overdrupgaard, 1 G. Tre Møller, nemlig: Hesle, Elverdam og Fristrup.

- 7) Eskildstrup Sogn og Bye, 4 G. 1 B. 3 H. (g) Stedstrup, 12 G. 14 H. Sønderstrup, 3 G. 2 H. Baarup, 8 G. 8 H. Heinemosegaard.
 - 8) Thaastrup Sogn og Bye, 8 G. 13 H. (h) Ubberup, 4 G. 8 H. Houborup, 6 G. 2 H. Postrup, 9 G. 6 H. Hammershuus (174) 1 G. 1 H. Mærløse, 17 G. 19 H. Overdrup, 10 G. 5 H. Mærløse Vand-Mølle, og den ene Gaardmand er tillige privilegeret Kroe. Sætofte, 3 G. 1 H. Af Kyrringe, 7 G. 2 H. Resten af denne Bye til Steenmagle Sogn. Mærløsegaard er gjort til to Bønder-Gaarde og oven anført i Mærløse Byemænds Tal. Bunderup en Herre-Gaard. Molleborupgaard, ufrie.
 - 9) Uggeløse Sogn og Bye, 20 G. 21 H. (i) Jonstrup, 6 G. 6 H. Brændholt, 4 G. 3 H. Nyrup, 5 G. 7 H. Sonnerup, 2 G. Flæskou, 2 H. liggende udi Løvenborg Skovhuse.
 - 10) Søstrup Sogn og Bye, 6 G. 5. (k) Sasserup, 9 G. 8 H. Baarup, 3 G. 5 H. Tingved, 5 G. 2 H. Af Holløse Bye, 1 G. 1 H. (175)
 - 11) Nidløse Sogn og Bye, 11 G. 14 H. (l) Kongsted, 13 G. 12 H. Verup, 5 G. 3 H. Nidløse Gaard en Forpagter Gaard.
 - 12) Butterup Sogn og Bye, 10 G. 9 H. (m) Ebeltved Lade-Gaard. Birkholm, nu Løvenborg.
 - 13) Tersløse Sogn og Bye, 22 G. 19 H. foruden Præsten og Degnen (n) Tersløvgaard en Herre-Gaard. Branstrup, 9 G. 7 H. Atterup, 5 G. 8 H. Korsholte, 8 G. 4 H. (176)
 - 14) Ondløse Sogn og Bye, 16 G. 24 H. foruden Præste-Gaarden, Degne-Boeligen og en Mølle (o) Østrup, 14 G. 6 H. (177) Tammerup, 12 G. 11 H. Ulkestrup, 8 G. 9 H. Ulvigsbye, 4 G. 3 H. Kongsdahl Herre-Gaard. I Skoven og Marken, 11 H.
 - 15) Søndersted Sogn og Bye, 10 G. 2 H. Junkerup Lade-Gaard. I Marken, 3 H.
 - 16) Qvandløse Sogn og Bye, 17 G. 8 H. (q) Hallesøe, 7 G. 1 H. Igelsøe, 10 G. 6 H. Broerfelt, 7 G. 8 H.
 - 17) Sønder Jernløse Sogn og Bye, 9 G. 16 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boligen ® Kragerup, 5 G. 4 H. Snevered, 7 G. 2 H. Mogenstrup, 8 G. 2 H. Lille Knapstrup Bye, 3 G. Knapstrup Herre-Gaard. (178)
 - 18) Nørre Jernløse Sogn og Bye, 13 G. 10 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen (s) Reistrup, 9 G. 7 H. Ham,erup, 7 G. 4 H. Dramstrup, 5 G. 5 H. Nørup, 5 G. 3 H.
 - 19) Schielleberg Sogn og Bye, 5 G. 7 H. (t) Herrestrup, 5 G 1 H. Sæbieg, 8 G. 1 H. Taaderup, 9 G. 2 H. Skovhuuse, 2 H.
 - 20) Steenlille Sogn og Bye, 10 G. 8 H. (u) Tiørnved, 7 G. 9 H. Skurup, 1 G. 2 H. Ørenbroe, 7 G. 6 H. Laaarup, 2 G. 4 H. Sandlinggaard, 2 G. Saltoftebye, 9 G. 5 H. Fuglesang, 1 B. Rolighed, 1 H. (179)
- a) (170) Kirken er 1770 sat i skøn Stand. Paa den store Klokke læses: Dum traher, audite, voco vos ad gaudia vitæ 1587. Den anden har ingen Inscription. Alter-Tavlen er af Billedhugger-Arbeyde og mahlet, som er 1727 bekostet af Christian Hellegaard og Sidse Dorothea Luxdorf; de har og 1724 givet Lysestagerne. I Kirken ere trende Liig-Stene over to Domestiqver fra Hellestrup 1674 og en Tømmermand ad Mærløse, 1680. Et Hospital i Mærløse af fire Værelser til otte Senge er 1771 af Kirkens Eyer, Etatz-Raad Brink Seidelin opbyggt, men endnu ingen Foundation.

Sognet er Annex til Holbek; Kirke-Byen Mærløse kaldes og Kløste-Mærløse, fordi paa Taarnet er opmuret to Forhøyninger, som gjør en Kløfte; Ring-Muren om Kirke-Gaarden er 1770 sat i Stand af bemeldte Eyere.

- b) Kirken er 1756 og 1770 sat i god Stand af Eyeren, Etatz-Raad Brink Seidelin. Torup, en Herre-Gaard, har lagt der i Sognet, men er nesten for 100 Aar siden nedbrudt, og lagt under Erichsholm. (171)
- c) I Kirken er en Liig-Steen med udhugne Billeder og Vaabner over Erlig og Velb. Erich Vasbyr til Søegaard, som døde 1557 og Frue Ermegaard Brokkenhuus, som døde 1564. En dito over Frue Karen Juel Just Vasbyrs til Søegaard, som døde 1629. Et Epitaphium over Peder Jensen, Forpagter paa Søegaard, som døde 1757 78 Aar gammel. Et dito over en Catholsk Præst Hr. Ib, som var i Embedet 57 Aar, og døde 1507. Et dito over Sogne-Præst Hr. Rasmus, først Catholsk og siden Luthersk Præst, som døde i hans Alders 56 Aaar.
- d) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munkeskrift: Nicolaus Johannes Hielp Jesus Maria Anna, 1409. Paa en Rude staaer indbrændt: 1604 lod Erlig og Velb. Erich Vasbyr til Vinderupgaard opbygge denne Kirke paa egen Bekostning. Under Hvelvingen er de Banners, Högers, Ulfstanders og Rosenkrantzers Vaabener mahlet. Under Alteret staaer nedsat fem Liig fra Erichsholm un Inscription.
- e) I Taarnet ere tre Klokker; den ene med Munke-Stiil: St. Lucius & c. I en Udbygning af Kirken er et Marmor-Epitaphium, af Qvilinus forfærdiget, over Friderich Gersdorf til Raunholt Ceremonie Mester, Joachim (172) Gersdorf og Öllegaard Hvitfelds Søn, som døde i Hanover 1691 i hans Alders 41 Aar, og Frue Elisabeth Sophia Scheel, som døde 1690 30 Aar gammel; De efterlod sig tre Døttre: Saa er og sammesteds begravet: Christian Bernekov til Birkholm, Befalingsmand paa Landscrone, døde i Krigen i Halland 1612 56 Aar gammel, og Frue Margrete Brahe. Deres Døttre: Jomfrue Mette Bernekov til Ællinge, døde paa Stiernholm Slot 1640 36 Aar gammel, og Hvad der er givet til Kirken, Skolen og de Fattige, kan sees af Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 295.
- f) Et Epitaphium og Liig-Steen over Erich Krabbe til Bustrup, Aastrup og Birkholm, Ridder, Dannemarks Riges Raad, og Lehnsmand over Lundenes, som døde og Frue Karen Lykke, som døde 1540 og anden Frue Margrethe Reventlov. Inscriptionen paa denne berømmelige Mands Epitaphium er anført i Hofm- Fund. Tom. VIII. Pag 281. 282. I Stam-Huusets Begravelse: Just Vallentin v. Eichel, første Stam-Herre til Aastrup, Etatz-Raad og øverste Lands-Dommer i Fyhn, Etatz-Raad og øverste Borgemester i Kiøbenhavn, Johan Eichels Søn, som døde 1743 53 Aar gammel. Og Frue Christina Schouboe, gift først med Byefoged Jens P. Aagaard i Odense 1712 og siden med bemeldte Etatz-Raad Eichel 1727 som døde 1745 53 Aar gammel. Deres Datter (173) Elisabeth Hedevig Eichel, Conferentz-Raad Casper Christopher Bartholins Frue, som døde 1755 26 Aar gammel. Paa Kirke-Gaarden er et Hospital til 7 Lemmer, som byde ugentlig 2 Rdlr. af Assessor Bartholin Eichel, Stam-Herre til Aastrup. See Hofm. Fund. Tom. VIII pag 298.

Annexet er Eskildstrup. Fristrupgaard er nedlagt, og dens Jorder delte til Fristrup og Hesle Mølle. Siøe Mølle er ligeledes nedlagt, og i steden for den et Stampe-Verk og to Huuse indrettet.

- g) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: 1718 Jörgen Daae, Lehnsmand på Holbek Slot. Paa Foden af Klaken er at læse: Ad usum Altaris B. Mariæ Magdalenæ Rosk. Eccl. 1531.
- h) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer med Munke-Bogstaver: Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Den anden er fra 1577. Et Munke-Skab med Aarstal 1526. Paa Alteret staaer disse Navne: Sophie Galt og Christopher Povisk. Kalk, Diskog det smukke Alter-Tøy er givet af Grev Laurvig 1735. Paa den Nordre Side af Kirken er en Steen med et Munke-Hoved. Under Alteret er et Begravelse, hvori Otto Norbye og Frue Ellen Hass ere begravede. (174)
- i) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer med Munke-Bogstaver: Ave Maria gratia plena, 1489 og Inscriptionen paa den anden er: Rentemester Henrich müller til Draxholm, Sæbygaard og Skioldnesholm. I Uggeløse er bygt et Enke-Sæde af Sogne-Præsten Hr. Bruun til hans Enke; I samme Bye er en privilegered Kroe.
- j) S
- k) Kirken ligger paa en temmelig høy Banke paa fir Mark. Sognet er Annex til Sønder Jernløse. (175) Paa Alter-Tavlen staaer Alexander v. Papenheims Navn med Aarstal 1625.
- l) Paa Alter-Tøyet: Povel Klingenberg og Frue Elisabeth Bielke, 1688. Nidløse Lade-Gaard er bygt af fire Bønder-Gaarde af Oberste Kalkreuter, og hører nu til Sorøe Academie.
- m) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munkeskrift, den anden med Aarstallet 1614. Det smukke Alter-Tøy er givet 1757 af Conferentz-Raad Baron Lövenskiold og Frue Nummesen. Ebeltved har fordum været en Herre-Gaard og tilhørt Jacob Bille 1600. Et Hospital, som Sal. Conferentz-Raad Lövenskiold lod oprette til 6 Lemmer, men blev fuldført af hans Søn Conferentz-Raad Lövenskiold, som har tillagt de Fattige aarlig 50 Rdlr. See videre havd de Fattige er tillagt i Hofm. Tom. VIII. Pag. 297.
- n) I Taarnet er den ene Klokke med Klingenbergers-Vaaben og Aarstallet 1709. Alter-Tavlen er 1743 givet af Etatz-Raad og Lands-Dommer Johan Christensen. Paa Alter-Tøyet staaer de Klingenbergers og Bielkers Vaaben, samt Aarstallet 1688. Paa Stolene læses: Steen Brahe til Knudstrup og Sophie Rostrup 1614. I Choret er en Liig-Steen over Erlige og Velb. Erich Bølle til Ørebye i Laaland, som døde paa Tersløsegaard 1562 og Frue Sophia Rud, som døde paa Turebye 1555. (176) En Liig-Steen over deres Datter Kirsten Bølle, Jesper Krauses til Basnes, som døde 1604 74 Aar gammel. Paa Væggen staaer deres Billeder med 16 Ahner. Under Taarnet er et Begravelse med Jern Dørre og Tralverk uden Inscription, deri hviler Conferentz-Raad Povel Klingenberg. Povel Christopher Klingenberg, som døde paa Høyeriis 1720 19 Aar gammel. Edele Elisabeth, Admiral Henrich Bielkes Datter, Etatz-Raad Povel Klingenberg til Høyeris hans Frue, døde 1707 43 Aar gammel.

Hendes Søster Beate Margrete Bielke, blev 1682 gift med Anders Bilde til Løysenose, blev Enke 1694 og døde 1734 72 Aar gammel.

Fire smaa Børn af Conferentz-Raad Povel Klingenberg.

Hvad der er givet til Skolen og et Huus til en Præste-Enke, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 302.

Annexet er Schiellebjerg i Løve-Herred.

- o) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1616 veyer 7 Skippund 8 Lispund, og har kostet 695 Rdlr. den mindre veyer 4 Skpd. 4 Lpd. 4 Pd. Og har kostet 340 Rdlr.
I Kirken vare fordum 4 Altere: St. Laurentii, Catharinæ, Annæ og Olai. Prædikestolen er af Billedhugger-Arbeyde med Friderich Retzes og Sophie Holkes Navne derpaa.
I Begravelset er nedsat i Jorden: Oberste Schack til Kongsdahl, med begge hans Fruer: Sybilla Hedeveg v. Bülov, som døde 1724 og Hypolitta Maria Catharine v. Bülov; han døde 1748 57 Aar gammel.
For Begravelset er Jern-Gitterverk og et Epitaphium over Cammer-Herre og Staldmester v. Staffelt til Kongsdahl, som døde 1759; ham er afskildret til Hest paa Kobber, som er indfattet i hvid Marmor. Liget ligger i en Steen-Kiste. (177)
Da General-Lieutenant og Commendant v. Hauch solgte Gaarden og Kirken, reservede han sig, sin Frue og Familie Begravelset, og til samme Vedligeholdelse gav 300 Rdlr.
Paa Ondløse Mark er funden et stykke Rav af sædvanlig Størrelse.
I Sognet er en Kilde, hvoraf en blind Frøken fik sit Syn, og derved satte tre Staal Kors, med videre. See Dån. Bibl. Tom. II. p. 56. & seqv. Annexet til Oudløse Sogn er Syndersted.
Ondløse Kirke, som kaldes St. Laurentii har fra 1377 til 1492 havt mange Aflads-Breve fra Rom. 1364 gav Hans Pedersen af Svetinge ald sin Jord dertil.
- p) Kirken tilhører nu Mørchegaard.
- q) I Taarnet ere to Klokker givet af Grev Holstein til Lethrabort.
- r) Kalken er givet af Schack Brochdorff til Birkholm, 1724.
Den liden Kalk af Börge Trolle, og forbedret 1750 af Lands-Dommer v. Bergen, han har og givet en Lyse-Krone til Kirken.
I Knabstrup Skove og ved Markerne ere fire Huuse. Den Bye Bunderup bestaaer af 36 Tdr. Hartkorn, og er i Baronesse Vittinghofs Tid afbrudt og lagt til Knabstrup. (178)
- s) I Taarnet ere to Klokker, den ene med Munke-Bogstaver, den anden med Aarstal 1585.
En Liig-Steen over Jfr. Mette, Hans Bernekov og Frue Mette Oxis Datter som døde paa Birkholm 1559.
I Begravelset ere fire Liig af Baron Brochdorffs Familie. Og desforuden: Conferentz-Raad Herman v. Lövenschild til Birkholm, som døde 1750 72 Aar gammel.
- t) Alter-Tavlen er forfærdiget 1605 da Magnus Giöe til Gunderslevholm var Lehnsmænd Søbysgaard.
Schielleberg ligger ellers i Løve-Herred, og er anført i Atl. Dan. Tom. II. pag. 419.
- u) Paa Klokken i Taarnet læses: Cancellie-Raad Peder Hiort og Frue Anne Vinding til Bunderup, 1690.
Kirken har Geheime-Raad Grev Holstein til Lethrabort ladet sette i Stand og af Grunden reparere.

Paa Kalken staaer: 1673. Domianus Villumsen og Apellone Hans Datter, Eyler Jacobsen Eilers og Karen Drostrup, Kirkens Patroner.

Paa Saltofte Mark er en Kilde, kaldet St. Lautitz Kilde.

Sognet er Annex til Steenmagle. (179)

Tudse-Herred i Holbek Amt.

- 1) Udbye Sogn og Bye, 17 G. 12 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen. (v) Kidserup, 13 G. 14 H. Kidserup (180) Veyr-Mølle. Bogenes, 6 G. 6 H. Loserup, 12 G. 8 H. Mosemarkgaard.
 - 2) Hørbye Sogn og Bye, 19 G. 36 H (x) Lindebierg, 2 G. Karterup, 9 G. 4 H. Ullerup, 14 G. 11 H. Marketsløv, (181) 8 G. 4 H. Billerup Veyr-Mølle. Et Færge-Huus. Hørbyegaard Herre-Gaard.
 - 3) Hagedsted Sogn og Bye, 27 G. 26 H. (y) I Eenemerkerne, 6 H. Audeboe, 6 G. 1 H. Gurede, 7 G. 6 H. Maasøe, (182) 12 G. 8 H. Ved Hagedsted Bye en Veyr-Mølle. Hagedstegaard Herre-Gaard.
 - 4) Svinninge Sogn og Bye, 21 G. 26 H. (z) I Hovgaardene, 4 G 4 H. Gudmunstrup, 5 G. 6 H. Arnakke, 1 G.
 - 5) Tudse Sogn og Bye, 28 G. 19 H. (a) Allerup, 5 G. 4 H. En privilegered Kroe.
 - 6) Bierbye Sogn og Bye, 25 G. 36 H. (b) En Græs-Mølle og et Markhuus. Bierbye Herre-Gaard. Præste-Gaarden. Degne-Boeligen og Skolen. (183)
 - 7) Gislinge Sogn og Bye, 28 G. 3 B. 32 H. (c) Gislingegaard en Herre-Gaard.
 - 8) Hiembek Sogn og Bye, 17 G. 2 Halvgaarde, 28 H. (d) Stokkeberg, 6 G. 2 B. 10 H. Markehuuse, 7 H. Aggersvold Herre-Gaard. (184)
 - 9) Rundbye Sogn og Bye, 22 G. 27 K € Markebye, 17 G. 10 H. Torslunde, 13 G. 6 H. Sandbye, 17 G. 17 H. (185) Trønninge, 12 G. 10 H. En Heste-Mølle i Kundbye-Sogn, og en Veyr-Mølle i Markebye. Vognstrup Herre-Gaard. (186)
 - 10) Frydendahl Sogn (f) Simmerfeldt, 2 G. 2 H. Adskillige Huuse, 17 H. Frydendahl Herre-Gaard. (187)
 - 11) Mørkiøb Sogn (g) Mørke Bye, 12 G. 16 H. Mørkegaard Herre-Gaard. Bakkerup Bye, 6 G. 5 H. Nøkenved 3 G. Vented Bye, 8 G. 12 H. Tveden, 2 G. 10 H. Markhuse, 10 H.
 - 12) Jyderup Sogn og Bye, 13 G. 42 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boeligen. (h) Taarved Bye, 12 G. 18 H. (188) Høedbye, 8 G. 11 H. De øvrige fire Gaarde ere afbrudte og lagte under Aggersvold i Conferentz-Raad Peder Bentzons Tid, hvoraf svares Tiende.
 - 13) Skamstrup Sogn og Bye, 17 G. 13 H. foruden Præste-Gaarden og Degne-Boligen. (i) Skielmsted, 8 G. 3 H. (189) Sørninge, 8 G. 3 H. Skovhuuse, 2 H, Venneboe, 13 G. 15 H. Syvenekiøb, 12 G. 12 H.
- v) (179) i Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1293 den anden fra 1739. See Inscr. Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 310.
- Paa Alter-Tavlen staaer Christopher Pax v. Festenbergs Navn.
- Kalk og Disk, som veyer 96 Lod, har Doctor Caspar Bartholin ladet forgylde 1688 og 1720 har Justitz-Raad Grotum givet en Sølv-Eske til Brødede.

Den mindre Kalk og Disk er givet af Jens Thrane.

Mogens Godske var ved Reformationens-Tiden Præst i Udbye i tre Aar, og siden Lehnsmænd i Siælland.

Mosemarkgaard har fordum været en Herre-Gaard, omringet med dybe Graver og tilhørte de Godske og Paxer; ved Enden af Gaarden har været et lidet Castel, hvoraf endnu sees Rudera, til at forsvare Isefiorden for Sø-Røvere; Gaarden bestaaer af 18 Tdr. 5 Skp. 2 Alb. Hartkorn med frie Hovedgaards-Taxt, og er kommen under Hørbyegaards Eyere; for nogle Aar siden har Capitain Carstenskiold ladet Markerne indelukke i 5 Kaabler, indhegnet deels med Steen deels med Grøfter-Gierder, og derpaa ladet opbygge en Lade-Gaard.

Paa Kidserup Mark findes en Steen kaldet Holmer-Steen, 3 Alen høj og 20 Alen i Omkreds; fra Kidserup oversettes Folk ved Bønderne til Ods-Herred.

Paa Bogenes Mark er en stor Steen kaldet Alter-Stenen, hvor de Catholske holdte Messe for de Søfarende; først i dette Seculo havde de Skaanske Fiskere her deres Sommer-Leie, og betalte Præsten for at prædike for dem.

Dette Sogn er det yderste af de tre Sogner paa Tudsens, som er en Halv-Øe, der dannes af Isefiorden, hvilken deles sig i to Dele, hvoraf (180) den Østre kaldes Lamme-Fiorden, som skille Tudsens fra Ods-Herred, og den Vestre fra Horns-Herred, men maadelig Fiskerie.

w)

x) I Taarnet ere to Klokker fra 1627 og 1643.

Paa Alter-Tavlen læses: 1595 Peder Reetz og Karen Rostrup.

Paa Brød-Esken: 1666 Steen Reetz og Maren Juel.

Paa Sølv-Flasken: Bertram Reventlau og Frue Christiane Reventlau.

Paa Skriftestolen er et smuk Vers gjort af Sogne-Præsten Thomas Lyndbye, 1626.

Paa Kirkens Søndre Side er et Capel hvori Peder Reetz og Frue paa den ene, og Friderich Reetz og Frue paa den anden Side sees i fuld Corpus, skildret paa Eeg. Paa Gulvet er en stor Liig-Steen over Peder Reetz og Karene Rostrup til Hørbyegaard. Friderich Reetz til Tyrestrup, Dannemarks Riges Raad, Ridder, Befalingsmand paa Vordingborg Slot, som døde 1659 hans Frue Birgitte Brahe Steens Datter af Baritskou, som døde paa Trygevelde 1627 36 Aar gammel; hans anden Frue Sophie Höeg Stygis Datter til Vang, som døde 1653 64 Aar gammel. Over Jorden staaer Admiral Henrich Span til Hørbyegaard, Ridder, som døde 1695 61 Aar gammel. See Inscr. Horm. Fund. Tom. VIII pag. 308. hans Frue Susanna Christina von Schönbach Cancellier Johan Christ. Von Schönbachs Datter, som døde 1722 65 Aar gammel. Deres Datter Charlotta Amalia von Span havde først Justitz-Raad Pagelsen, og siden Conferentz-Raad Braem til Egte.

I Choret er en Liig-Steen over Mogens Godske, fød paa Hørbyegaard 1502 og Frue Karine Blome, med Datter Sidsel Mogens Datter, som døde 1665. (181)

Paa en Tavle over bemeldte Liig-Steen staaer anført: Godske Mogensen, døde 1508. Frue Ellen Godske Mogens, døde 1522. Mogens Godske, døde 1571. Karine Mogens Godskes, døde 1589. Neden under: Og lod Erlig og Velb. Mand Friderich Godske koste og berede samme Tavle; Denne Friderich Godske menes at have været den, som med et Canik-Dom i Roeskilde Dom-Kirke var forlenet; hans selsomme Levnet anføres i det Danske Magazin pag. 270. No 124.

Der findes adskillige Hedenske Altere og Begravelser paa Hørbye Marker, iblant andre har man 1754 fundet én, som var omsat med Steen, hvori ikke fandtes andet end nogle faa Been. Pa en Høy ved Byen kan man tælle 36 Kirker i 7 Herreder.

- y) Kirken ligger strax ved Herre-Gaarden; I Taarnet ere to Klokker, den ene med Opskrift: Hielp Jesus, Marie, Susanne ora pro nobis.

Den store Kalk er givet af Henrich Hvitfeld og Frue Margrethe Rosenkrantz, hvis Navne sees derpaa.

Den mindre er givet af Casper Bartholin, 1703.

Ved Choret er et muret Begravelse, og deri en Been-Kiste, hvori Benene ere indlagte af Friderich Friis til Hagedsted, som døde 1586 33 Aar gammel, og den 1644 henrettede Admiral Peder Galten. See Inser. Marm. Dan. Tom. I. pag. 204.

I Capellet er et Epitaphium over Conferentz-Raad og General-Post-Directeur Hans Seidelin til Hagedstedgaard, som døde 1740 84 Aar gammel.

Hans Søn

Conferentz-Raad og Maitre de Requêtes, Hans Seidelin, til Hagedstedgaard som døde 1752 58 Aar gammel.

Hans Frue Charlotte Sylling, som døde 1744 59 Aar gammel. See Inser. Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 317 hvori meldes, hvad der er givet til Capellets Vedligeholdelse. (182)

Hvad til de Fattige er henlagt. See Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 324.

Paa Hagedsted Mark ere to Kilder og en stor Steen, kaldet Maglesteen, 7 a 8 Alen høy og 14 Alen i Omkreds. Holbeks Fiord flyder tet til Hagedsted Mark, og formerer tre smaa Øer, hvilke bruges til fælles Græsning for Byen; Hagedsted og Audeboe Byer har Fiskerie i samme Fiord hvor der fanges meest Sild, Hornfisk, Aal ec. Der paa Marken ere og tvende Banker, hvor Bønderne St. Hans Nat holder Baal-Brænden, som er en slet Skik og burde afskaffes.

- z) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene staaer: 1718 Geheime-Raad Adeler, paa den anden: 1648. Her er og et Seyerverk.

Arnakke har sine indelukte Marker, hvori ere 50 Tdr. Sæbeland, og kan avle en 36 Læs Hø; Stue-Huuset er Teglhængt og ved indrettet.

I Svinninge er et Kroe-Huus.

- a) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1626 den anden fra 1742 da Geheime-Raad Baron Gersdorf var Stift-Amtmand.

Hvad til de Fattige er henlagt, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. P. 320.

Byen ligger midt imellem Roeskilde og Callundborg, og har Vognmands-Laug, hvoraf det gamle Ordsprog kommer: Der staaer skrevet paa Roeskilde Port: Fire Miil til Tudse, Vil du ikke age saa kan du gaae du store brede Maduse.

- b) I Taarnet ere to Klokker, paa den ene læses: 1672 Claus Maltesen Sehested, paa den anden 1724. (183)

En Lyse-Krone, som er bleven foræret af Sogne-Præsten Lars Beck.

I et aaben Begravelse hviler Johan Adolph de Clerqve, til Rye og Bierbyegaard, som døde 1729 81 Aar gammel, og Frue Karen Verkmeester, som døde 1729. Hvad til Begravelser er givet. See Hofm. Fund. T. VIII. Pag. 322. For Begravelset er et Jern-Gitterverk.

- Paa Bierbye Mark ere tre høye Bakker, hvoraf den ene kaldes Bonne-Bierg, ligger i en liden Skov, og har en fornøvelig Udsigt over Toppen af Træerne. Sognet kaldes og Stifts Bierbye.
- c) I Taarnet ere to Klokker, den ene er 1601 givet af Cancellier Arild Hvitfeld. Kirken er 1757 sat i Stand af Etatz-Raad Brink Seidelin til Erichsholm. Gislinge Marker er lerede, har god Høe-Avling og bære got Byg, men maadelig Rug; Byen har lidet Fiskerie i Holbek Fiord.
- d) I Taarnet ere to Klokker, den ene fra 1624. See Inser. Hofm. Fund. Tom. X. Append. Sielland. Pag. 75.
- En smuk Altertavle, givet af Jörgen Seefeld og Frue Karen Sehested.
- En lukt Stoel til Herskabet, en Afdeling ved Choret og et Pulpitur.
- Ved den Nordre Side af Choret er udbyggt et grundmuret Begravelse af Henrich Vind, deri hviler:
- Henrich Vind til Agersvold, Capitain Jacob Vind og Else Höegs Søn, som døde 1633 39 gammel.
- Hans Frue, Margrethe Peder Laxmands Datter, som siden blev gift med General-Major Bredau, døde 1681 59 Aar gammel.
- General-Major Joachim v. Bredau til Agersvold, fød i Brandenburg, døde 1660 67 Aar gammel. (184)
- Jægermester Otto v. Termo til Hagenfyr, fød i Brandenburg, døde 1640 59 Aar gammel.
- Hilleborg Daae Claus Datter af Raunstrup, Jacob Grubes Frue, døde 1662 44 Aar gammel.
- Knud Jacob Grubbis til Røgle hans Søn, døde 1681 32 Aar gammel.
- General Johan Höye, gift 1667 med Anne Vind, han døde 1678 39 Aar gammel.
- Axel Grubbe til Røgle i Skaane, Jacob Grubbes Søn, døde 1681 33 Aar gammel.
- Jacob Grubbe, Knud Grubbes Søn til Røgle, døde paa Aggersvold 1687 76 Aar gammel.
- Pernille Adeler, Cancellie-Raad Niels Adellers Datter, hun var gift med Johan Sekman, Assessor og Bogholder ved Søe-Etaten, døde 1727 85 Aar gammel.
- Deres Datter Mectele Marie Sekman, som var gift med Capitain Herman R. Fleischer.
- Baltzer Sekman, Assessor i Høyeste Ret og Borgemester i Kiøbenhavn.
- Oven paa et Bierg, kaldet Gundelsbierg, er en Kilde, som besøges St. Hans Dag, hvorom er endeel Fabler. See Hofm. Fund. Tom. X. Append. Siælland. Pag. 75.
- Paa Hiembek Byes Mark findes Rudera af en Herre-Gaard.
- Sogne-Præsten og Provsten Jens Bech har siden 1730 ved Præste-Gaarden anlagt en Hauge af 400 Alens Længde og ligesaa mange i Breden; deri har han plantet en Hassel-Skov, Humle-Hauge, to Rader Popel-Piil, 14 Valnød- og 13 Morbær-Træer, endeel Elle-Træer sat i lige Linie, over 100 Ege- og Bøge-Træer, Popel-Piil 1050, andre Pile 400; desforuden Lyst-Hauge med 12 Taxt-Pyramider, en Taxt-Hekke af 40 Alens Længde, en Ligustrum Hekker, Lyst-Huuse af Linde-Træer, og tvende Bue-Gange (185) af Linder, den ene 48, og den anden 24 Alen lang, med videre, som nu er i fuldkommen Stand; Det var at ønske, at Efterkommerne ey alene vilde continuere og holde samme i Stand, men endog at andre Geistlige ved deres Præste-Gaarde vilde følge hans Eksempel, hvorføre dette saa vidtløftig er anført.
- e) Kirken ligger høyt, og Taarnet rette de Søefarende sig efter; deri ere trende Klokker, paa den ene staaer med Munkeskrift: Hielp Jesus, Maria, Susanna, paa den anden: Aarstallet 1552 og

paa den tredje: 1653. Friderich Parsberg til Vogenstrup, og Fruer Mette Dresselberg og Sophie Kaas.

Paa Alter-Tavlen er den Inscription: Anders Dresselberg og Frue Karen Schinkel, 1612.

Paa Prædikestoelen: 1636. Paa de øverste Stoele sees Vaabner og Aarstal 1588 da de af Agersvold havde der deres Stoele.

Et Epitaphium over Thale Arvids Datter Bod, Erlig og Velb. Lauritz Knobs Frue, som døde 1500.

En Liig-Steen over Peder Rud til Vognstrup, som døde 1559 og Frue Grete Carl Brysches Datter, som døde 1575.

Et Epitaphium over Lands-Dommer Anders Dresselberg til Vognstrup, som døde 1613 70 Aar gammel, og Fruer Mette Grubbe, som døde 1587 Karen Schinkel, døde 1624. See Inscr. Marm. Dan. Tom. II pag. 310 og Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 303. I Begravelset hvile følgende Liig:

Hans Dresselberg til Bierbye, som døde 1616 67 Aar gammel.

Karen Schinkel, Anders Dresselbergs Frue, som døde 1624. Hendes Datter

Mette Dresselberg, Friderich Parsberg til Knabstrup hans Frue, som døde 1635 45 Aar.

Mandrup Parsberg til Bierbyegaard, som døde 1631 23 Aar gammel. (186)

Friderich Parsberg til Vognstrup, havde først Frue Mette Dresselberg og siden Sophie Kaas til Øgte, han døde 1653 65 Aar gammel. See Inscr. Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 304. Hans Frue Sophia Kaas, døde 1662 50 Aar gammel. Deres Datter

Sidsel Parsberg, Claus Maltesen Sehested til Estrup og Bierbyegaard, hans Frue, hun døde 1666 46 Aar gammel.

Christopher Friderich Rantzau, Oberst Henrich von Rantzaus Søn, hans Frue Margrete Baqvits, som døde 1711 67 Aar gammel.

Paa den Nordre Side er en Udbygning med Flise-Gulv og gibset: I samme er en Kobber-Kiste, hvori hviler Albrecht Phillipp von Eyden til Frydendahls og Bierbyegaard, Ridder og General-Lieutenant, var gift med Frue Vibike Kragh, han døde 1731 65 Aar gammel.

Paa Kundbye Gade har Sogne-Præsten Provst Benzon ladet bygge en Boelig til 8 fattige Enker, hvad dertil er henlagt, kan sees i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 325.

I Kirken ved den øverste Stoel er en Liig-Steen, hvorpaa er udhugget et Fruentimmer med forslidt Munke-Skrift.

Under Christi Kors staaer denne Inscription: Respice, qvi transis, qvia tu mihi causa Doloris, en morior pro te, peccatum define pro me 1529.

- f) I Taarnet ere to Klokker; den ene med Munke-Skrift, den anden med Aarstal 1562.

Alter-Tavlen er skildret paa Kobber, af Krock. See Danske Magazin 30 Hefte, pag. 164.

Dette Alter med Daaben er bekostet af General-Lieutenant v. Eynden. Prædikestoelen er Billedhugger-Arbeyde. Paa et Vindue sees Albert Giøe til Krenkerup og Frue Rosenkrantz deres Navne.

Kirken er 1459 med Pavens Tilladelse bygt af Engelbrecht Bydelsbak. See Danske Magazin, 32 Hefte, pag. 229. Er siden sat i Stand af Mandrup Brahe og Frue Berte Trolle, og endelig 1754 prydet med nye Stole med videre af General-Inde v. Eyden, (187)

- g) I Sacristiet ligger følgende Liig: Anna Brahe, Peder Brahe og Frue Sophie Giøes Datter, var gift med Mandrup Parsberg til Søndervang, som døde 1633 55 Aar gammel.

I et udbyggt Begravelse er hensat: Jacob Bertelsen til Mærkegaard, som døde 1728 53 Aar gammel, med Hustrue og tvende Børn.

Jorden ved Vented og Nøkenved er meest tienlig til Byg, men ved de øvrige Byer i Sognet fordeelagtig til Rug. I Sognet ere to store Skove, som høre til Mørkegaard og Knabstrup.

I Mørkiøb Bye er et Fattig-Huus til 4 a 5 Lemmer.

- h) I Taarnet er et Slag-Uhr, samt tvende Klokker fra 1597 og 1631.

Alter-Tavlen er fra 1607 og en Lyse-Krone givet af Raadmand Vrøe og Anna Mörk, 1714.

Kirken kaldtes fordem St. Nicolai, hvis Billede med Aarstal 1514 findes derpaa.

En Liig-Steen over Peder Severin Mörk, Commendant i Varbjerg, som døde 1665.

En dito over hans Søn Friderich Pedersen Mörk, som døde 1691 57 Aar gammel, og Hustrue Anna Vild, som døde 1711 65 Aar. NB. Paa Stenen staaer Peder S. Mörk, fød 1500 og død 1665.

I Sognet ere to høye Bakker, kaldet Baunebjerg og Høibierg; fra den sidste kan man see mange Mile omkring i Siælland. I Skarresøe haves og noget Fiskerie.

I Hofm. Fund. Tom. X. pag. 72. findes anført de Jorder, som Sogne-Præsten ved et Konge-Brev 1540 er tillagt, men dertil bør anføres, at (188) Sogne- Præsten har til Refusion 8 Huuse i Jyderup Bye paa samme Kirkes Gaardes Grund, til hvilke Præsten har Rettighed, og oppebær Huus-Leyen.

Annexet Holmstrup er i Skippings-Herred, og findes der anført.

- i) I Taarnet ere to Klokker; paa den ene staaer: 1640 da Flemming Ulfeld var Befalingsmand, og paa den anden staaer Aarstallet 1647.

Alter-Tavlen er af Billedhugger-Arbeyde, derved er et Skab med et forgyldt Billede, som har en Bog i Haanden; og endnu et Skab, som en Pyramide. Prædikestoelen er ligeledes af Billedhugger Arbeyde, og 1591 givet af Dorthe Giöe.

En Liig-Steen over Cancellie-Raad og Krigs-Casserer ved Guld-Huuset Henrich Hansen Holm, som døde 1745 62 Aar gammel.

Inscriptionen over Kirke-Porten, findes anført i Hofm. Fund. Tom. VIII. Pag. 313.

I Byen Skamstrup er et Fattig-Huus til 5 a 6 Lemmer.

Jord-Arten er god til Rug, men maadelig til Byg.

Græsningen og Høe-Avlingen er temmelig god, Tørveskiæret ligeledes; og til Frydendahl hører skønne Skove.

Ved Skamstrup Bye ligger i Navnebjerg Vang en høy Banke, hvorfra man kan see nesten 5 Mile ind i Ods Herred; Bakken er afstukken i Qvadrat med et Batterie, og efter en Herremand, navnlig Peder Skammelsen, som skal have eyet og boet i Byen, og havt denne Banke til et Lyst-Sted.

I Fleedebiergs Vang paa Davre Høy er et Hedensk Begravelse, hvorover er e oval Steen nesten 6 Alen lang, og naar man staaer paa samme, giver den en klingende Lyd fra sig. (189)

I samme Mark er en Steendys, hvori er funden en stor Malm-Gryde med tre Been, som siden blev sat i Frydendahl Kirke og brugt til en Font, indtil den omsider blev bortstiaalen.

I Synderskou Vang findes en lang Steendys, hvorpaa findes endnu endeel hugne Stene, og som samme ligger paa et fornøyleg Sted i Skoven, menes, der at have været en Bygning.

Angaaende Tudse-Herred, kan generaliter meldes, at Længden fra Hiembek til Allerup er 2½ Miil, og Breden fra Udbye til Skamstrup 3½ Miil.

Herredet har en temmelig frugtbar Grund, hvorpaa avles got Korn, undtagen i Hiembek, Jyderup og Skamstrup Sogner, som er maget Jord og Rug-Egn; I samme tre Sogner ere mange Bakker og støre Bierge, en stor Strekning af Skove, som tilhører Aggersvold, Bierbyegaard, Mørkegaard, Frydendahl og Astrup Herskaber, og endelig en stor Sø kaldet Skarre-Sø, hvortil ere mange Lods-Eyere; i Søen er en Holm lige for Astrup, hvor Eyeren lader anlægge et Lyst-Huus og nogle Alleer; Søen er Fiskerig med Gieder, Aborre og brasen; Tiis Sø Brasen, og Skarre Sø Gieder ere de beste.

Herrets-Tinget for Mærløse- og Tudse-Herreder holdes i Holbek, tilforn holdtes det første i Jernløse, og det sidste i Tudse.

Under Frydendahl Birke-Ting hører Bierbye- og Mørkegaards-Godser.

Under Løvenborg Birke-Ting skal Vognstrup sortere, naar den nu værende Herredsfoged ved Døden afgaaer.